

Årsrapport 2014

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Innhold

I.

IMDis tre overordnede strategiske valg er samarbeid med kommunene, sektormyndighetene, og å utvikle IMDi som kompetansesenter. Det har gitt retning for innsats og ressursbruk i året som ligger bak.

LEDERS BERETNING..... 4

II.

Vi arbeider for like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn og for innvandreres og deres barns muligheter til å delta og bidra i arbeids- og samfunnsliv. Viktigste samarbeidspartnere er kommunene.

INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN
OG HOVEDTALL..... 7

Organisasjonskart..... 10

Nøkkeltall 2012-2014..... 11

Slik går det med integreringen 13

III.

IMDi arbeider ut fra tildelingsbrev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, med seks delmål og flere særlige oppdrag. Her presenteres våre aktiviteter og resultater i 2014.

ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER 25

Resultatkrav i tildelingsbrevet 26

Rask bosetting av flyktninger til kommunene..... 31

Kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse 39

Deltakelse og fellesskap 51

IV.

Utvikling av nye digitale verktøy og utprøving av metoder for godt samarbeid med kommunene gjør at IMDi er en organisasjon i endring. I slike prosesser er det avgjørende å sikre god styring og kontroll.

STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN 61

Nærmere omtale av vesentlige forhold ved styring og kontroll 62

Rapportering på årets fellesføringer og andre forhold departementet har bedt IMDi rapportere særskilt på ... 64

V.

Mangfold er for lengst blitt en permanent del av hverdagen. IMDis kunnskap, innsikt og helhetsperspektiv skal være vektige og viktige innspill i debatten om innvandring og integrering.

VURDERING AV FRAMTIDSUTSIKTER 70

VI.

IMDi er et ordinært, bruttobudsjettet forvaltningsorgan med en samlet tildeling på 8,27 milliarder kroner i 2014. Vår vurdering er at det ikke er vesentlige avvik på noen kapitler og poster.

ÅRSREGNSKAP..... 73

VEDLEGG

Vedlegg 1: Rapportering for Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016) per 31.12.2014

Vedlegg 2: Kunnskapsutvikling over post 21 i 2014

Vedlegg 3: Helhetlig rapportering på kap. 821, post 71 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillighet 2013

Vedlegg 4: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2014

Vedlegg 5: Årsrapport for busetting 2014

Vedlegg 6: Statistikkrapportering 2014

I. Leders beretning

På riktig spor

IMDi sin virksomhet dreier rundt tre overordnede strategiske valg: samarbeid med kommunene, med sektormyndigheter, og utvikling av IMDi som kompetansesenter. Det har gitt retning for ressursbruk og innsats i året som ligger bak.

Geir Barvik
Direktør i IMDi

IMDi arbeider for å fremme god integrering av innvandrere i det norske samfunnet, med særlig fokus på rask bosetting og god kvalifisering av flyktninger. For å oppnå resultater har IMDi prioritert innsatsen rundt tre overordnede strategiske valg; samarbeid med kommunene, med sektormyndigheter og utvikling av IMDi som kompetansesenter. Dette ga retning for ressursbruk og innsats og også bedre resultater: 7 800 flyktninger ble bosatt i norske kommuner i 2014, det er 2 000 flere enn i 2012. Likevel ventet rundt 5 000 flyktninger i mottak på å bli bosatt. Gjennom 2014 ble dette antallet redusert med 500.

Å fortsette å arbeide langsiktig, i tråd med strategiske valg og prioriteringer, er avgjørende for å nå målene våre. IMDi arbeider tett på kommunene og i nært samarbeid med KS, Husbanken og fylkesmennene, og styrkes ved at feltet får betydelig politisk oppmerksomhet. Det er etablert en felles forståelse mellom kommuner og stat om hva som skal til for å øke kapasiteten: En bærekraftig bosetting basert på langsiktig planlegging, effektiv kvalifisering, treffsikre boligvirkemidler, og fornuftige økonomiske rammer.

For IMDi vil aldri alene oppnå gode resultater for bosetting og integrering. Bosetting av flyktninger avhenger av kommunenes innsats, og integrering skjer lokalt. Gjennom introduksjonsloven har kommunene plikt til å tilby introduksjonsprogram til flyktninger og deres familiegjenforente. Kommunen har også førstelinjeansvar for de viktigste velferdstjenestene som skole, helse, barnevern og boliger, og det er NAV-kontor i alle kommuner. Det er helt avgjørende at kommunene har eierskap til integreringsutfordringene og at kommunene tar ansvar for at integreringsinnsatsen lykkes. Et sterkt og tydelig kommunalt lederskap, i samarbeid med lokal ledelse i NAV, er avgjørende for koordinerte grep på tvers av sektorer.

IMDi har de siste årene invitert store og viktige bosettingskommuner til et forpliktende samarbeid for bosetting av flyktninger og utvikling av kommunens eget integreringsarbeid. Vi ser i 2014 gode resultater av dette arbeidet. Vi vil i 2015 videreutvikle metodikk og rette innsatsen mot flere kommuner.

En særlig utfordring for kommunenes evne og vilje til å ta eierskap og lederskap på integreringsfeltet, er statens samlede påvirkninger og føringer overfor kommunene. Desto bedre samordnet staten er, desto lettere vil det være for kommuner og NAV-kontor å prioritere tydelig.

Komplekse sammenhenger

IMDis oppgaver er utfordrende og komplekse. Direktoratet er pådriver og legger til rette slik at kommunene vil og kan ta imot flyktingene som har fått opphold her i landet. Målet er at flyktingene bosettes og finner sin plass i det norske samfunnet så raskt og godt som mulig. En lang rekke faktorer påvirker integreringsprosessen.

Målretting og effektivisering av integreringsarbeidet forutsetter dokumentasjon, analyser, og et oppdatert kunnskaps- og erfaringsgrunnlag. Som kompetansesenter bidrar IMDi kontinuerlig med forsknings- og erfaringsbaserte innspill til politikktutvikling, og til forbedring av bosettings- og integreringsarbeidet. Derfor er vi opptatte av også å utvikle oss, ikke minst når det gjelder digitalisering av oppgavene våre. Digitaliseringen skal føre til en sikrere og mer effektiv forvaltning, og bidra til et bedre og mer tilgjengelig kunnskaps- og beslutningsgrunnlag for aktører på integreringsfeltet.

Bosetting av flyktninger

Staten og kommunene inngår en samarbeidsavtale om bosetting av flyktninger. Et partssammensatt nasjonalt utvalg, ledet av IMDi, forvalter avtalen ved å fastsette hvor mange flyktninger IMDi skal be kommunene om å bosette. IMDi har fra 2012 lagt stor vekt på at kommunene må ha en flerårig planleggingshorisont, med opptrapping til et høyere bosettingsnivå som videreføres hvert år.

I 2014 bosatte kommunene flere flyktninger enn noensinne. 7 800 flyktninger ble bosatt, hvorav 1 600 overføringsflyktninger, av disse 1 000 fra Syria.

Det høye bosettingstallet ble nådd innenfor dagens modell, der kommunene selv avgjør om – og hvor mange – flyktninger de vil ta imot. Det ligger an til at minst like mange flyktninger bosettes også i 2015, og i 2016. Det store antallet bosatte flyktninger i 2014 er gledelig. Kommunene ser i økende grad bosettingen som naturlig del av mer langsiktige planer. Det gode resultatet inneholder også et annet element; flyktingene er i stor grad bosatt jevnt året gjennom, framfor som en innspurt mot slutten av kalenderåret, som vi så mer av tidligere.

Men fortsatt må kommunenes bosetting av flyktninger opp på et enda høyere nivå. IMDi ba kommunene om å bosette 10 000 flyktninger i 2014. Det er 2 200 flere enn de som faktisk ble bosatt. Etterslepet er derfor stort, og nær 5 000 flyktninger med oppholdstillatelse venter nå i mottak. Selv om det nå er færre som venter, har om lag en av fire ventet i mer ett år. IMDi erfarer at enda bedre norskopplæring og kvalifisering av nyankomne flyktninger er avgjørende for å få kommunene til å ta imot flere, stabilt over flere år.

Introduksjonsordningen

Introduksjonsloven gir kommunene rammer for kvalifiseringsarbeidet for flyktninger og familieinnvandrere til flyktninger. I 2014 var det 10 år siden introduksjonsordningen ble innført. Jubileet er markert på mange måter året gjennom. Introduksjonsordningen er hjemlet i introduksjonsloven, og er et viktig tiltak for å gi flyktninger grunnleggende kvalifisering og mulighet til rask deltakelse i yrkes- og samfunnsniv.

I 2014 deltok 10 841 personer i introduksjonsprogrammet. Aldri før har så mange deltakere fullført kommunenes introduksjonsprogram. 3 189 deltakere avsluttet program i 2014, og av disse gikk 44 prosent direkte over til arbeid eller utdanning. Andelen som går direkte over til utdanning og arbeid varierer fra kommune til kommune. Kvaliteten i programmet blir mange steder gradvis bedre. Resultatkravet om at 55 prosent skal direkte over i arbeid eller utdanning etter gjennomført program er likevel ikke nådd. IMDi arbeider systematisk med å finne ut hvordan programmet kan utvikles, og gir innspill til hvordan kommunene kan forbedre innholdet, tilpasset lokale forhold og lokalt arbeidsliv. Her spiller ordningen med kommunale utviklingsmidler en viktig rolle.

Mangfold er hverdagen

IMDi ser en positiv tendens i integreringsarbeidet. Stadig flere sentrale aktører på integreringsfeltet tar inn over seg, og tar konsekvensen av, at mangfold er hverdagen i alle landets kommuner.

At kommuner og sektormyndigheter i større grad anerkjenner integreringsperspektiver er et godt utgangspunkt – for bedre utnyttelse av de ressursene innvandrere representerer, og for å tilpasse tjenestene bedre for en mangfoldig befolkning. Det er også et viktig utgangspunkt for å styrke innsatsen i utfordringer vi står overfor på integreringsfeltet, når det gjelder bosetting, kvaliteten i kvalifiseringsarbeid og norskopplæring, og bedre samordning av innsatsen på tvers av sektorer og ordninger.

En god integreringsinnsats, med gode resultater, er god utnyttelse av ressurser for fellesskapet og for enkeltindivider. Kommunenes vilje til å bosette flere flyktninger stiger også med stadig forbedrede resultater for deltakerne i introduksjonsprogrammet. Gode resultater er mulig å oppnå hvis kommunene og NAV planlegger godt og jobber systematisk. En bærekraftig bosetting åpner for å ha enda større ambisjoner på bosettingsområdet framover.

Geir Barvik
Direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

IMDis samfunnsoppdrag er å fremme like muligheter og levekår i et mangfoldig samfunn. Vi styrker innvandreres og deres barns muligheter til å delta og bidra i arbeids- og samfunnsliv.

IMDi er et forvaltningsorgan og kompetansesenter som skal iverksette og bidra til å utvikle regjeringens integreringspolitikk. IMDi er underlagt Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD). Direktoratet ble opprettet 1. januar 2006 og har om lag 220 ansatte fordelt på kontor i Narvik, Trondheim, Gjøvik, Bergen, Kristiansand og Oslo.

IMDi samarbeider med kommunene

Integrering skjer lokalt og derfor er kommunene IMDis viktigste samarbeidspartnere. IMDi har seks regionkontor som ivaretar nær kontakt med kommunene.

For å bidra til at flyktninger raskest mulig kan forsørge seg selv og delta i felleskapet, jobber IMDi for å styrke kommunenes arbeid med bosetting og kvalifisering av flyktninger og familiegjenforente. IMDi er pådriver for at kommunene skal tilrettelegge sine tjenester for en mangfoldig befolkning.

Noen av integreringstiltakene, som introduksjonsordningen, er rettet mot flyktninger. Andre tiltak har en videre målgruppe (norskopplæring, Jobbsjansen, tolk osv). Vi gir økonomiske tilskudd til kommunene og frivillige organisasjoner, og råd og veiledning om hvordan tilskuddene kan få størst mulig effekt. Vi gir tett oppfølging av arbeidet med norskopplæring, introduksjonsprogram, og annen kvalifisering.

Vi videreutvikler nye digitale systemer som skal gi mer effektive prosesser med høyere kvalitet, og sørge for et godt faktagrunnlag og god styringsinformasjon for kommunene.

Innvandringen gir kommunene et stort og verdifullt tilfang av menneskelige ressurser, men gir også utfordringer. Derfor arbeider IMDi for å styrke kommunenes samfunnsplanlegging og utvikling av tjenester og forvaltning for en mangfoldig befolkning, og for å bidra til at kommunene har bosetting av flyktninger og integrering som en del av sine langsiktige planer.

IMDi samarbeider med alle kommuner om bosetting og integrering av flyktninger og innvandrere. Vi har et særlig samarbeid med en del kommuner med høy andel og høyt antall innvandrere i befolkningen.

En viktig del av arbeidet med å fremme like muligheter handler om å hindre tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller ekstrem kontroll.

IMDi samarbeider med sektormyndigheter

Alle statlige sektormyndigheter har ansvar for hele befolkningen, inkludert innvandrere og deres barn. IMDis arbeid innebærer ikke at andre sektormyndigheter fritas fra sitt integreringspolitiske ansvar. IMDi er pådriver overfor sektormyndighetene, peker på problemstillinger og bidrar med relevant kunnskap og kompetanse om integrering og mangfold.

IMDis oppgave er å sikre sammenhengen mellom integreringspolitikken og andre politikkområder, for eksempel sysselsetting, helse og utdanning. Vi er dessuten nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor, og skal ivareta rettsikkerhet og likeverd ved språkbarrierer.

Ved å utvikle, dele og formidle kunnskap og kompetanse bidrar IMDi til at sektormyndighetene enkeltvis og samlet tilbyr tjenester som bidrar til integrering.

IMDi er et kompetansesenter

IMDi er regjeringens fagorgan på integrering og har en viktig funksjon i produksjon og formidling av kunnskap.

Ved å finansiere forskningsprosjekter, samle statistikk og foreta egne evalueringer og analyser bidrar vi med forskningsbasert kunnskap om integrering og mangfold. Dessuten samler og utvikler vi praksisbasert kunnskap ved å dokumentere gode metoder og ordninger fra kommuner og relevante sektormyndigheter. Vi driver kunnskapsformidling ved å publisere rapporter og bidra i samfunnsdebatten. I tillegg drifter IMDi Mangfolds- og migrasjonsbiblioteket, et spesialbibliotek for innvandring og integrering. Gjennom de nasjonale biblioteksystemene blir biblioteket aktivt brukt i kommunene, og i fag- og forskningsmiljøene.

IMDi bidrar til kunnskapsdeling ved å tilrettelegge for læringsarenaer, nettverk og referansegrupper. IMDi utvikler møteplasser for koordinert og systematisk dialog om integrerings- og mangfoldsfeltet.

Kommunesamarbeid med suksess

Etter tre år med satsningen "K+" i Midt-Norge blir flere flyktninger bosatt og resultater i introduksjonsprogrammet er gjennomgående bedre.

IMDi har gjennom flere år satset på samarbeidsavtaler, eller partnerskapsavtaler, med utvalgte kommuner. K+ var den første store satsningen, der det ble etablert et tett samarbeid med ni kommuner i Midt-Norge: Trondheim, Steinkjer, Volda, Levanger, Namsos, Stjørdal, Ålesund, Kristiansund og Molde.

Mål for samarbeidet

- ▶ jevn og kvartalsvis bosetting
- ▶ god og stabil måloppnåelse i introduksjonsprogrammet
- ▶ ytterligere profesjonalisering og tjenesteutvikling
- ▶ ressursmobiliserende integreringsarbeid og spennende mangfoldstenkning

Kommunalt eierskap og lederskap for utvikling et viktig element i samarbeidsmodellen:

Evaluerer for å forbedre

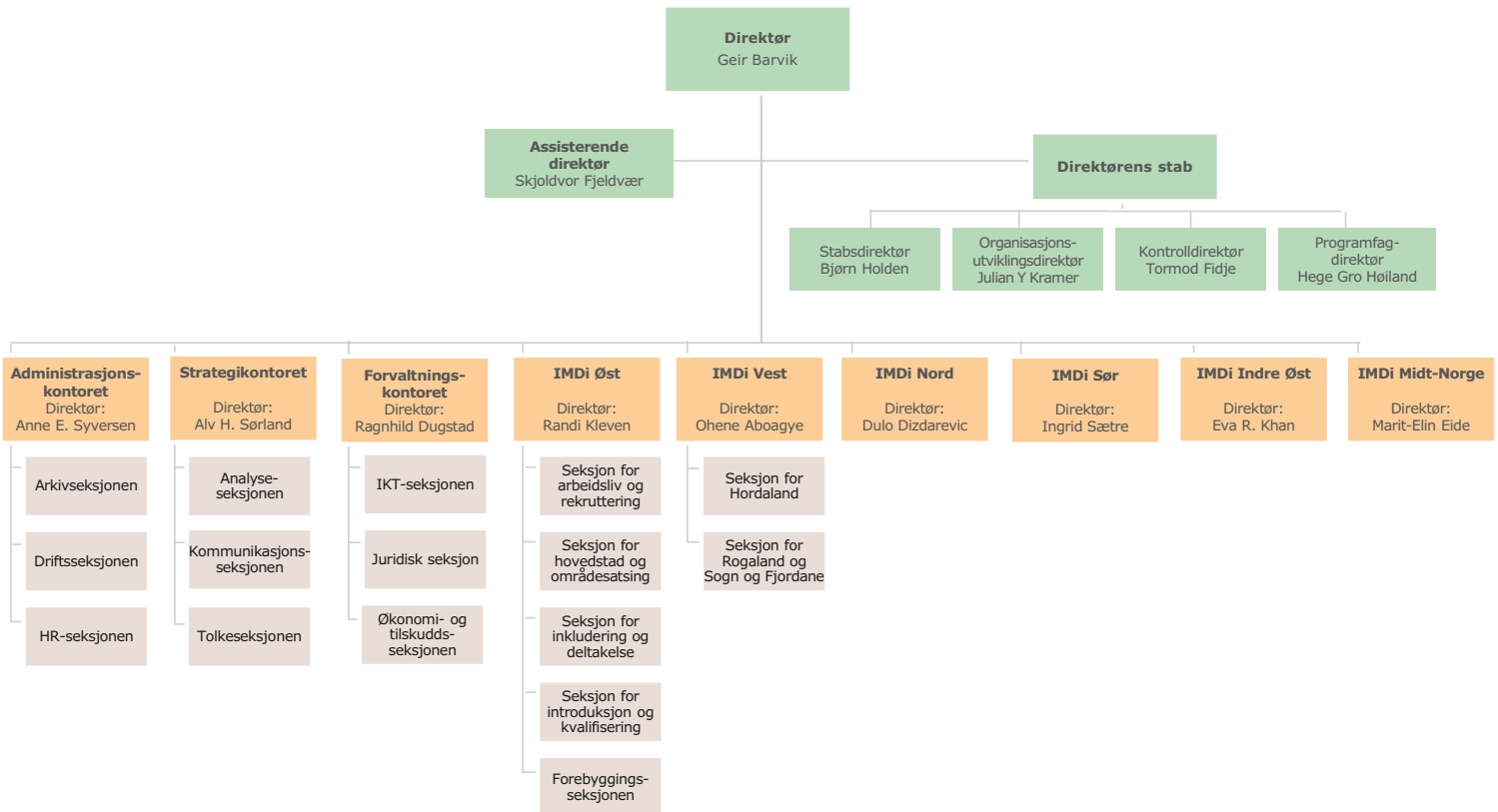
Evaluering av prosjektet høsten 2014 viser at det har truffet deltagerens behov. Samarbeidet har ført til økt forankring, bedre samarbeid mellom relevante samarbeidspartnere kommunalt, og bedre måloppnåelse.

Tilbakemeldingene har også gitt gode innspill når samarbeidet skal utvikles, og alle kommuner vil være med videre.

Fokus fremover

Bosetting og kvalifisering av flyktninger vil være vesentlige elementer i K+ arbeidet fremover. Områdene kommunene selv trekker frem som viktige å fokusere på i et videre samarbeid, er sysselsetting og kvalifisering for innvandrere generelt, og samfunnsplanlegging og tjenesteutvikling for en mangfoldig befolkning.

ORGANISASJONSKART PER 31.12.2014

VÅRE VIKTIGSTE OPPGAVER

- ▶ fremskaffe kunnskap og dokumentasjon som grunnlag for tiltak og innspill til politikktutvikling på integreringsfeltet
- ▶ samarbeide med kommuner om bosetting, norskopplæring og grunnleggende kvalifisering av flyktninger og deres familiejenforente
- ▶ følge opp introduksjonsloven
- ▶ forvalte økonomiske virkemidler innenfor integrerings- og mangfoldsarbeidet
- ▶ være nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor
- ▶ følge opp tiltak i regjeringens handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet
- ▶ være en pådriver for offentlige tjenester som er tilpasset mangfoldet i befolkningen

NØKKELTALL 2012-2014

		2012	2013	2014
Bosetting av flyktninger				
Bosatte flyktninger (totalt)	Antall	5 742	6 551	7 784
Overføringsflyktninger	Antall	1 236	958	1 264
Enslige mindreårige (under 18 år)	Antall	471	421	536
Enslige mindreårige (15-18 år)	Antall	367	345	453
Barn i familier	Antall	1 516	1 743	1 981
Flyktninger som venter i mottak (per 31.12)	Antall	3 829	5 443	4 939
Opplæring i norsk og samfunnskunnskap				
Deltakere med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap registrert i NIR i løpet av året (per 31.12)*	Antall	-	-	33 431
Deltakere (med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnsfag) som var i opplæring påfølgende halvår etter at de fikk vedtak om opphold. (Kohortene 2011-2013)	Antall	9 991	11 412	10 713
Introduksjonsprogrammet				
Personer som har rett og plikt til introduksjonsprogram	Antall	9 155	9 661	12 253
Deltakere i introduksjonsprogram	Antall	10 198	10 907	10 841
Personer som avsluttet introduksjonsprogram	Antall	2 983	2 836	3 189
Nøkkeltall fra årsregnskapet				
Årsverk	Antall	204	204	219
Samlet tildeling post 01-99	Kroner	6 869 920 000	7 467 605 909	8 275 162 400
Utnyttelsesgrad post 01-29	Prosent	96	97	95
Driftsutgifter	Kroner	196 345 295	193 627 388	204 904 645
Lønnsandel av driftsutgifter	Prosent	60	62	65
Lønnskostnader per årsverk	Kroner	577 398	592 156	608 553

* Ikke målt i 2012 og 2013

Årets bosettingskommune: Hammerfest

Hvert år kårer IMDi én kommune som har gjort en spesielt god innsats for å bosette og integrere flyktninger. I 2014 gikk prisen til Hammerfest.

Siden 2006 har Hammerfest tatt imot 230 flyktninger. Planen er å bosette 30 personer i 2015 og like mange i 2016. Kommuneledelsen tenker langsiktig i bosettings- og integreringsarbeidet, og ser på flyktingene som en viktig ressurs. IMDi har erfart at når det er stort behov for bosetting av grupper, for eksempel enslige mindreårige eller enslige voksne flyktninger stiller Hammerfest opp, og stiller aldri spørsmål om nasjonalitet, alder eller helsetilstanden til flyktninger som IMDi ber dem ta imot.

Kommunen skaffer boliger til flyktninger via det kommunale foretaket Hammerfest eiendom KF og private boligutleiende der kommunen leier, disponerer og framleier. Boligbehovet for innvandrere er med i Hammerfests boligsosiale handlingsplan, og innvandrertjenesten arbeider aktivt for at flere investerer i egen bolig. Dette frigjør også kommunale boliger til nye flyktninger som kommunen skal bosette.

Hammerfest leverer også gode resultater når det gjelder å kvalifisere flyktninger til arbeid eller utdanning gjennom introduksjonsprogram. De siste årene har over syv av ti deltakere startet i jobb eller utdanning direkte etter avsluttet program.

Hammerfest har en tett integrert voksenopplæring, et skolesamfunn der også arbeidsinnvandrere kan komme og lære norsk. Åpen holdning og bruk av utradisjonelle virkemidler gir befolkningen kunnskap og kjennskap på kryss og tvers. Egen "Innfløtterdag" der alle innflyttere blir kjent med lokalsamfunn, lag, foreninger og andre aktiviteter er ett eksempel. Frivillighetssentralen som fungerer som et "bli kjent"-sted på tvers av aldersgrenser og nasjonaliteter et annet.

SLIK GÅR DET MED INTEGRERINGEN – OVERORDNET ANALYSE PÅ INTEGRERINGSFELTET

Mangfold er hverdagen i alle landets kommuner. Det bor innvandrere i alle kommuner, men andelen og antallet varierer fra kommune til kommune.

Med utgangspunkt i SSBs befolkningsframskrivinger kan vi anta at det frem til 2020, til enhver tid, vil være mer enn 200 000 innvandrere med kort botid (under fem år) i Norge.¹ Det krever at integreringstiltak og offentlige tjenester er dimensjonert og tilrettelagt for dette.

Figur 1: Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i prosent av totalbefolkningen i kommunen. 1. januar 2014 (rettet 25.04.2014).

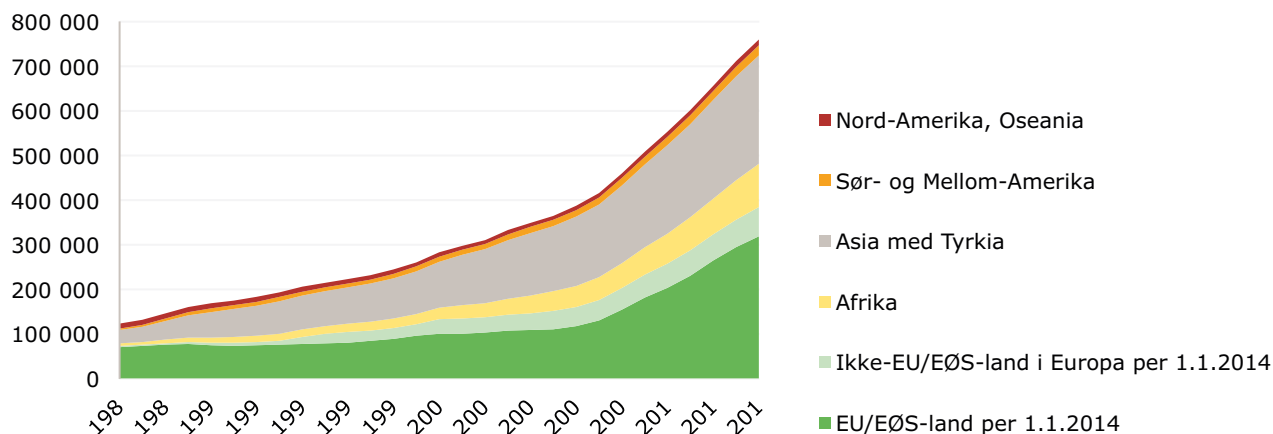

Kartgrunnlag: Kartverket. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Omtrent halvparten av innvandrerne som bor i Norge har bakgrunn fra Europa. De største gruppene som bodde i landet ved inngangen til 2014 kom fra Polen, Sverige og Litauen.

De siste ti årene har Norge opplevd en svært høy befolkningsvekst. Folketallet har økt med over en halv million fra 2004 til 2014, noe som tilsvarer en vekst på nesten 12 prosent. Hovedårsaken er den store innvandringen fra Øst-Europa etter utvidelsen av EU i 2004 og 2007. Utvidelsen ga innbyggerne i ti land i Øst-Europa tilgang til arbeidsmarkedet i alle EØS-land. Norge er for mange et attraktivt land å søke arbeid i, ikke minst på grunn av stor etterspørsel etter arbeidskraft. Innvandringen fra Europa til Norge har dermed økt kraftig de siste ti årene, mens den har vært relativt uendret for innvandring fra resten av verden.

¹ Statistisk sentralbyrå. (2014). Befolkningsframskrivinger, 2014-2100. Hentet fra: <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkfram/aar/2014-06-17?fane=tabell#content>

Figur 2: Innvandrerbefolkningen i Norge etter verdensregion. 1986-2014. Antall.

Kilde: SSB

Det er ingen grunn til å tro at migrasjon i verdensmålestokk vil avta. Det forventes imidlertid at innvandrivingsveksten i Norge vil avta fra ca. 2020. Det begrunnes med endringer i verdensøkonomien. Den store veksten forventes å skje i BRIC-landene (Brasil, Russland, India og Kina). Norge og Europa forventes på sikt å bli mindre attraktivt for høyt kvalifisert arbeidskraft.² Konflikter og andre situasjoner i verden vil fortsette å bidra til å drive mennesker på flukt. Norge er forpliktet av internasjonale konvensjoner til å ta imot flyktninger, og behandle søknader om asyl. I henhold til FNs flyktningkonvensjon og Verdenserklæringen om menneskerettigheter har mennesker som er forfulgt eller hvis liv er i fare på grunn av krig og konflikt rett til å søke om asyl i et annet land. Flyktningssituasjonen i verden påvirker antall asylsøkere som søker beskyttelse i Norge. Antall innvilgelser av asylsøknader og antall overføringsflyktninger varierer fra år til år.³

Integrering og integreringspolitikken

Integrering handler om deltakelse og levekår, gjensidig tilpasning og om hvordan innvandrere inkluderes i samfunnet. Vellykket integrering og et godt fellesskap krever innsats og velvilje fra innvandrerne selv, fra majoritetsbefolkningen og fra myndighetene.

Målet med integreringspolitikken er å sikre at innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv, og er en del av – og føler tilhørighet til – det norske samfunnet. Integreringspolitikken innebærer både krav til den enkelte og tilbud fra det offentlige. Integreringspolitikken har langsiktige og kortsiktige mål, og tiltakene er innrettet både mot nyankomne innvandrere, og integrering av innvandrere og barna deres i et lengre perspektiv. Tiltak og virkemidler i integreringspolitikken handler om å sikre like muligheter og gode levekår.

Det fins noen særtiltak, som er rettet først og fremst mot nyankomne innvandrere. IMDi har en særskilt rolle i arbeidet med bosetting og kvalifisering av nyankomne innvandrere. Hovedprinsippet er imidlertid at innvandrere er innbyggere med krav og forpliktelser på linje med alle andre borgere. Dette prinsippet forutsetter at alle velferdssektorene tar sitt ansvar, og gir likeverdige tilbud til alle. IMDi samarbeider med kommuner og sektormyndigheter for best mulig tilrettelegging for god integrering for alle grupper.

Vi vet at de viktigste nøklene til integrering er å delta i arbeidsliv og ha gode norskkunnskaper. Arbeid gir den enkelte økonomisk selvstendighet, motvirker fattigdom, og utjevner sosiale forskjeller mellom kvinner og menn. Arbeidslivet er også viktig for sosial integrering, gjennom å gi tilhørighet og nettverk. Å kunne norsk er for de fleste en forutsetning for deltakelse både i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig.

² Statistisk sentralbyrå. (2014). Økonomiske analyser 4/2014.

Hentet fra: <http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/oa/4-2014>

³ Overføringsflyktninger, eller kvoteflyktninger, skiller seg fra asylsøkere ved at de har fått saken sin behandlet og blitt anerkjent som flyktning av FNs høykommissær for flyktninger allerede før de kommer til sitt nye oppholdsland.

Hvordan går det med integreringen i Norge?

Hvordan går det så med integreringen i Norge? Svaret avhenger både av hva og hvem vi måler, på hvilket tidspunkt og ikke minst av hvordan man definerer vellykket integrering.

På et overordnet nivå kan vi si at integreringen i Norge går bra, og bedre enn i mange andre land. Vi har høy sysselsetting, og forskjellene mellom innvandrere og resten av befolkningen er mindre i Norge, enn i de fleste land i Europa. Levekårene er også gode sammenliknet med andre land. De fleste grupper får økt deltakelse og bedre levekår over tid, og det er betydelig sosial mobilitet fra innvandrergenerasjonen til den neste.

Likevel er det utfordringer med integreringen. Det er uønskede forskjeller mellom innvandrere og den øvrige befolkningen på flere områder. Det er store forskjeller mellom ulike grupper av innvandrere. Deltakelse i arbeids- og samfunnsnivå varierer med både landbakgrunn, utdanningsnivå, innvandringsårsak, kjønn, alder og botid.

Innvandrere kommer til Norge med svært ulike forutsetninger for deltakelse i norsk arbeids- og samfunnsnivå. Noen har allerede en arbeidskontrakt i hånden når de kommer. De som kommer med lite eller ingen utdanning, har en mye lengre vei å gå før de kan møte kravene som stilles i det norske arbeidsmarkedet. Noen har vært i Norge lenge, og har hatt lang tid på å lære seg språket og tilpasse seg det norske samfunnet. Ulike grupper innvandrere opplever ulik grad av diskriminering. Svært mange har imidlertid bodd relativt kort tid i Norge. Hele 40 prosent av innvandrerne, 254 000 personer, har bodd i Norge i mindre enn fem år.⁴

For at integreringstiltakene skal være treffsikre og effektive, er det viktig å kunne identifisere hvilke utfordringer som gjelder for ulike grupper av innvandrere.

I dette kapittelet går vi gjennom status for noen sentrale områder, og peker på viktige utfordringer for integreringen både på kort og lang sikt: arbeidsliv, utdanning, levekår og fattigdom, fellesskap og deltakelse.

Arbeidsliv

Integreringstiltak er i stor grad innrettet for at innvandrere i størst mulig grad skal kunne ta del i arbeidslivet. At innvandrere kommer i jobb, er ikke bare viktig for den enkelte families levekår og velferd – men for hele samfunnet. Høy sysselsetting er en av forutsetningene for den norske velferdsmodellen.⁵ Innvandrere utgjør en stadig større andel av den arbeidsføre befolkningen. Å sikre høy sysselsetting blant innvandrere er derfor viktig, ikke bare for den enkelte families levekår, men for å kunne finansiere gode velferdstjenester også i fremtiden.

Innvandrere gjør en viktig innsats i norsk arbeidsliv. Enkelte bransjer er helt avhengig av arbeidsinnvandrere for å opprettholde produksjonen. 63,1 prosent av alle innvandrere (i alderen 15-74 år) var sysselsatt i fjerde kvartal 2013.⁶ Tilsvarende tall for befolkningen for øvrig var 69,5 prosent. Antall sysselsatte i hele landet økte med 30 000 fra 4. kvartal 2012 til 4. kvartal 2013. Av disse var nærmere 24 500 innvandrere. Innvandrere stod dermed for over 80 prosent av sysselsettingsveksten. Innvandrere fra EØS-landene bidro mest til denne veksten.

Sysselsettingsgraden blant innvandrere i Norge er høy sammenliknet med andre land, men også i Norge har innvandrere lavere yrkesdeltakelse enn befolkningen for øvrig. Det er store forskjeller mellom ulike grupper. De som har kommet til Norge som flyktninger, som har lavt utdanningsnivå og kort botid i Norge, har lavere sysselsetting enn snittet blant innvandrere. Det gjelder mange innvandrere fra Asia og Afrika, og særlig kvinner. Innvandreres sysselsetting øker med botiden, men for en del grupper kommer den likevel ikke opp på nivået for resten av befolkningen.

4 Statistisk sentralbyrå (2014). Statistikkbanken: Tabell: 10598: Innvandrere, etter landbakgrunn og botid. Hentet 17.02.2015 fra: <https://www.ssb.no/tabell/10598>

5 NOU 2011: 7 Velferd og migrasjon - den norske modellens framtid

6 Statistisk sentralbyrå (2014). Statistikkbanken: Tabell: 10598: Innvandrere, etter landbakgrunn og botid. Hentet 17.02.2015 fra: <https://www.ssb.no/tabell/10598>

Det norske arbeidslivet stiller store krav til formalkompetanse. I de fleste jobber kreves det at en minst har utdanning på videregående skolenivå, og et visst nivå av norskkunnskaper. Sysselsatte innvandrere er overrepresenterte i yrker uten krav til utdanning; 17 prosent mot 3 prosent i hele befolkningen.

Innvandrere er overrepresentert i byggebransjen og i flere av servicenæringene, som rengjøring-, transport- og helsesektoren.

Utenfor arbeid og utdanning

Mange innvandrere står utenfor arbeid og utdanning. En registeranalyse viser at det i alt var 73 500 innvandrere (20-66 år) som ikke var oppført med noen kjent aktivitet eller kilde til livsopphold per november 2011.⁷ Det utgjør 16,3 prosent av innvandrere i denne aldersgruppen, mot 9,5 blant norskfødte med innvandrerforeldre og 3,8 prosent i resten av befolkningen.

En stor andel av de som står utenfor arbeid og utdanning er i alderen 20-29 år. Det gjelder 21,4 prosent av alle innvandrere i denne aldersgruppen, 10,6 prosent blant norskfødte med innvandrerforeldre og 5,4 prosent i befolkningen ellers. I flere land i Europa blir den store og voksende gruppen av unge som står utenfor arbeid og utdanning pekt på som en gruppe som er utsatt for marginalisering og utenforskap. Manglende utdanning, manglende økonomiske insentiver, lite nettverk, vanskelig familiesituasjon og utfordringer med å lære norsk er noen av barrierene for å komme i arbeid.

Også for innvandrere som er i arbeid er det utfordringer: Det er egenskaper ved det norske arbeidsmarkedet og velferdssystemet som skaper barrierer for å utnytte denne arbeidskraften i tilstrekkelig grad. Kvinner med innvandrerbakgrunn er ofte ansatt i tunge og dårlig betalte jobber i arbeidsmarkedets randsoner, og i lavlønnsyrker med relativt høy avgang til spesielt helserelaterte ytelser. En relativt høy andel av de som ikke er i jobb er mottakere av ulike offentlige stønader, uten at de er i gang med hensiktsmessige og effektive kvalifiseringsløp.

Samtidig som mange innvandrere har lite norskkunnskaper og lav utdanning, er det andre som har utdanning, men ikke får benyttet den. Det er behov for å bedre godkjenningsordninger for innvandreres medbrakte kompetanse, fleksible påbyggingsmoduler, rekruttering til offentlig og privat sektor og etablering av egne bedrifter.⁸ Det er dokumentert at innvandrere blir diskriminert i rekrutteringsprosesser, og menn i størst grad.⁹

Innvandrerens sysselsetting og ledighet er mer konjunkturutsatt enn det den er for resten av befolkningen. Innvandrere jobber oftere ufrivillig deltid og har oftere korttidsengasjementer enn andre.¹⁰ De ressursene innvandrere representerer blir ikke godt nok utnyttet. Mange innvandrere er overkvalifiserte for den jobben de har. Innvandrere fra Afrika, Asia, mv. med høyere utdanning over fire år hadde omlag tre ganger større andel overkvalifiserte enn befolkningen i alt.¹¹ 15 prosent var ansatt i yrker som ikke krever høyere utdanning, mot omlag 4 prosent med høyt utdannede i arbeid i befolkningen i alt. Andre innvandrere (fra EU, USA, mv.) opplever også noe mer overkvalifisering enn befolkningen i alt. Det er dårlig utnyttelse av ressurser både for fellesskapet og for enkeltpersoner.

Undersøkelser viser at kvinner med bakgrunn fra Asia og Afrika har en gjennomsnittlig arbeidsinntekt som er under halvparten av hva kvinner med bakgrunn fra vestlige land har.¹² Fordelingsutvalget pekte på at noen innvandrergrupper har problemer med å komme seg ut av varig lavinntekt fordi det tar for lang tid å få fotfeste i arbeidslivet.¹³ Noen grupper har en tidligere avgang fra arbeidsmarkedet enn resten av befolkningen.¹⁴

7 Statistisk sentralbyrå (2014). Innvandrere med svak tilknytning til arbeidsmarkedet: Hvem er de? (SSB-rapport 2014/22)

8 BLD: Handlingsplan 2013-2016. Vi trenger innvandreres kompetanse.

9 Midtbøen, A.H. & Rogstad, J. (2012). Diskrimineringens omfang og årsaker (ISF 2012:1)

10 Statistisk sentralbyrå (2015). Arbeidskraftundersøkelsen, 4. kvartal. Hentet 17.02.2015 fra: <https://www.ssb.no/aku>

11 Statistisk sentralbyrå (2014). Overkvalifisering blant innvandrere 2007-2012 (Rapporter 2014/28).

12 Djuve, A. B. (2006). "Ikke-vestlige innvandrere i norsk arbeidsliv: Integrering i randsonen". I: Arbeid, velferd og samfunn. Oslo : Arbeids- og velferdsdirektoratet. Hentet fra: http://www.fafoarkiv.no/pro/abd_art_des06.pdf

13 NOU 2009:10. Fordelingsutvalget.

14 Statistisk sentralbyrå (2014). Sysselsetting og økonomiske overføringer blant sju ankomstkohorter av innvandrere observert i perioden 1993-2010 (Rapport 2014/38).

Introduksjonsordningen

Introduksjonsloven, som IMDi forvalter, pålegger kommunene å tilby et introduksjonsprogram til ny-ankomne flyktninger og deres familiegjenforente som har behov for grunnleggende kvalifisering. Introduksjonsprogrammet er innrettet slik at det på relativt kort tid skal gi deltakerne et utgangspunkt for å delta på det norske arbeidsmarkedet, eller ta utdanning eller annen kvalifisering. Introduksjonsprogrammet skal gi deltakerne grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv og forberede for deltakelse i yrkeslivet (for mer informasjon om introduksjonsprogrammet og resultater se Del III).

Programmet lykkes med å kvalifisere mange til utdanning og jobb. Vi ser at seks av ti deltakere er i arbeid og utdanning året etter at de har avsluttet introduksjonsprogrammet.¹⁵ Noen kommer raskt i arbeid og utdanning, mens for andre tar det lengre tid. Kommunene oppnår svært ulike resultater. Det henger sammen med variasjoner i innhold i programmet, tilpasning til arbeidskraftbehovet, tett og målrettet oppfølging, internt samarbeid og organisering.

Det er en utfordring at en betydelig andel av deltakerne som mangler grunnskole og/eller videregående opplæring ikke får tilbud om grunnskoleopplæring for voksne som en del av introduksjonsprogrammet. Mangel på finansiering av livsopphold kan hindre mange i å gjennomføre grunnskole- og/eller videregående opplæring. Introduksjonsprogrammets varighet på inntil to år, og når særlige grunner tilsier det, kan det utvides til tre år. Det er ikke alltid tilstrekkelig for å gjennomføre den grunnleggende kvalifiseringen deltakeren har behov for. Lån i Lånekassen innebærer en risiko for å opparbeide seg stor gjeld ved lange opplæringsløp, som ikke alltid fører frem til at opplæringen blir fullført.

Antall kommuner som tilbyr grunnskoleopplæring for voksne har økt betydelig på få år. Det samme har andelen minoritetsspråklige deltakere. I dag har 90 prosent av deltakerne innvandrerbakgrunn. Til tross for dette er det gjort få tilpasninger til den nye målgruppa. Det er også tilfeldig og varierende i hvilken grad deltakerne får oppfylt retten til særskilt språkopplæring. I praksis betyr dette at mange minoritetsspråklige deltakere ikke får den opplæringen de har krav på.

Andre kvalifiseringstiltak

Innvandrere som ikke har rettigheter etter introduksjonsloven, har de samme rettigheter til velferdstiltak som resten av befolkningen. Mange innvandrere har ikke rett til gratis norskopplæring eller kvalifiseringstiltak.

Det har kommet mange arbeidsinnvandrere til Norge de siste årene. En som kommer med en arbeidskontrakt i hånden har ikke det samme behovet for «starthjelp», som flyktninger har. Vi ser imidlertid at det kommer hele familier og at arbeidsinnvandrerene ikke nødvendigvis reiser tilbake til sitt tidligere hjemland når kontrakten avsluttes. Inkluderingsutvalget påpekte behovet for en mer aktiv inkluderingsstrategi overfor denne gruppen.¹⁶ Voksne arbeidsinnvandrerne har ikke rett til gratis norskopplæring. Lave norskkunnskaper kan bidra til lav sosial tilhørighet og manglende deltakelse på ulike samfunnsområder. Det vil for eksempel være svært krevende å følge opp skolebarn med lekser, og andre forventninger fra skolen i skole-hjem-samarbeidet, om du ikke leser eller forstår norsk. Det norske utdanningssystemet vektlegger foreldrenes oppfølging.

MDi utbetalte om lag 8 milliarder kroner i tilskudd til kommunene i 2014. Tilskuddene er i stor grad knyttet til bosetting og integrering av flyktninger, men de utgjør en viktig grunnstamme for kommunenes integreringsarbeid – og skal gi anledning til å bygge opp et godt tjenestetilbud for innbyggerne. I IMDis samarbeid med kommunene understreker vi viktigheten av å bygge opp et godt tjenestetilbud for en mangfoldig befolkning, der god planlegging og eierskap understrekes, samt viktigheten av tett samarbeid mellom lokalt NAV-kontor, arbeidsgivere, utdanningsetaten, voksenopplæringen og boligsektoren. Slik skal kommunene få bedre forutsetninger for å levere gode tjenester til også andre grupper enn flyktninger, som for eksempel arbeidsinnvandrere og deres familier.

¹⁵ Enes, A.W. (2014). Seks av ti deltakere fra introduksjonsprogrammet i arbeid eller utdanning: Tidligere deltakere i introduksjonsprogrammet 2008-2012. Oslo : Statistisk sentralbyrå.

¹⁶ NOU 2011:14. Bedre integrering – strategier, mål og tiltak.

Arbeidsmarkedstiltak med liten effekt for innvandrere

Hovedutfordringen med flertallet av dagens arbeidsmarkedstiltak er at de har for lav effekt målt ved direkte overgang til arbeid. De arbeidsrettede tiltakene i NAV er ikke tilpasset de som mangler grunnleggende ferdigheter og har svake norskkunnskaper. Det finnes mange eksempler på innvandrere som har deltatt i tiltak etter tiltak, uten å komme i arbeid.

Det må legges til rette for mer tilpassede og helhetlige utdannings- og yrkesrettede løp for de som har liten utdanningsbakgrunn, svake norskkunnskaper og liten arbeidserfaring. Norskopplæringen må bli en del av det helhetlige kvalifiseringsløpet på en bedre måte enn i dag. Grunnopplæring må trekkes langt sterkere inn i kvalifiseringen. Det er behov for å utvikle og styrke ulike kvalifiseringsløp som i større grad er helhetlige og tilpasset hver enkelt, og er nært knyttet til det ordinære arbeidslivet. Erfaringer viser at arbeidslivet er en god arena for å lære, og mer av opplæringen og kvalifiseringen bør derfor skje hos arbeidsgivere og på den enkelte arbeidsplass.

Jobbsjansen

Mange av kvinnene som i dag står helt utenfor arbeidsmarkedet, oppsøker ikke selv NAV for å bli arbeidssøker og eller for å delta på ordinære arbeidsmarkedstiltak. Det er nødvendig med en offensiv tilnærming for å få denne gruppen i arbeid. Det er viktig for å motvirke fattigdom og styrke den norske velferdsmodellen.

Dette er noe av bakgrunnen for innføring av Jobbsjansen, en ordning som IMDi har ansvaret for. Tiltak som Jobbsjansen er viktig for å tette sysselsettingsgapet mellom innvandrere og befolkningen for øvrig (se Del III).

IMDi understreker at tilpassede og helhetlige utdannings- og kvalifiseringsløp må utvikles i samarbeid med bransjer som har behov for arbeidskraft, og som ønsker å bidra til utvikling av bransjerettede kvalifiseringsløp. Dette krever en sterk kobling mellom kommunene med ansvar for grunnskole, norskopplæring, NAV lokalt, fylkeskommunen som har ansvar for videregående skole, og lokalt arbeidsmarked.

Utdanning

Kunnskap og kompetanse er avgjørende for aktiv deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Derfor er grunnleggende kvalifisering for nyankomne innvandrere kritisk for å lykkes med integreringen. I et livsløpsperspektiv ser vi at tidlig innsats er viktig. Barnehagedeltakelse har positive langtidseffekter for barns utdanningsnivå og tilknytning til arbeidsmarkedet i voksen alder.¹⁷ Barnehagen er en viktig arena for å lære godt nok norsk til å prestere godt på skolen. De som går ut av grunnskolen uten det faglige grunnlaget, faller ofte ut i løpet av det videregående opplæringsløpet. Uten fullført videregående opplæring er det en dramatisk høyere risiko for å havne utenfor arbeidslivet.

Barnehage

Det er en målsetning å øke deltakelse i barnehage blant barn med innvandrerbakgrunn, slik at flest mulig får styrket sine norskkunnskaper og er best mulig forberedt på skolestart. Økt barnehagedeltakelse og kvalitet i barnehagetilbudet er også viktig for å sikre like muligheter og sosial mobilitet fra den ene generasjonen til den neste.

Barnehagedeltakelsen blant barn med innvandrerbakgrunn har økt de senere år, også blant de yngste barna. Samtidig ser vi at det er store forskjeller i bruken av barnehage. Barn med innvandrerbakgrunn benytter barnehage i mindre grad, og går der i færre år (starter senere).¹⁸ 77 prosent av alle minoritetspråklige barn mellom 1 og 5 år går i barnehage, sammenliknet med 90 prosent av alle barn i Norge mellom 1 og 5 år.¹⁹

17 NOU 2010: 7 Mangfold og mestring, NOU 2012: 1 Til barnas beste – Ny lovgivning for barnehagene.

18 Bråten, B. (2014). Gratis kjernetid i barnehager: Sluttrapport (Vol. 2014:44, FAFO-rapport). Oslo: Fafo.

19 Utdanningsdirektoratet (2013). Utdanningsspeilet 2013: 7.2 Veksten i barnehage-deltakelse flater ut. Oslo: Utdanningsdirektoratet.

Viktige tiltak for å øke barnehagedeltakelse blant barn med innvandrerbakgrunn er redusert foreldrebetaling, aktiv rekruttering, lavterskeltilbud og gratis kjernetid i barnehager i utvalgte områder (se Del III). Erfaringer med tiltaket gratis kjernetid i barnehage viser at for å nå målet om bedre norsk før skolestart, må gratis barnehagetilbud/moderasjonsordninger komplementeres med satsning på kvalitet i barnehagetilbudet, herunder bevisst språkarbeid, kompetanseheving blant ansatte og godt foreldresamarbeid.

IMDi har samarbeidet tett med Oslo kommune i Groruddalssatsningen. Økt barnehagedeltakelse, gjennom gratis kjernetid, er en viktig del av denne satsningen. Forsøket med gratis kjernetid i barnehage er evaluert av SSB på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Evalueringsarbeidet har pågått siden 2011. Endelig rapport ble lagt frem i november 2013.²⁰ Resultatet av evalueringen viser at tiltaket har medført en økning i barnehagebruken blant fire- og femåringer med innvandrerbakgrunn på om lag 15 prosent. Kartleggingsprøver i lesing og regning på 1. og 2. trinn viser at barn som bor i bydeler med gratis kjernetid gjør det bedre enn barn som bor i andre bydeler. Effekten er størst for barn fra innvandrerfamilier hvor mor har lav utdanning eller liten arbeidsmarkedstilknytning. Det finnes ingen slik forskjell for barn uten innvandrerbakgrunn.

Skole

Andelen elever med innvandrerbakgrunn i grunnsopplæringen øker for hvert år. Både i grunnskolen og i videregående opplæring er andelen elever med innvandrerbakgrunn 14 prosent til sammen (2013). Det er store variasjoner innad i gruppen elever med innvandrerbakgrunn. Mange lykkes godt i det norske skolesystemet, og mange går videre til høyere utdanning. Blant de som har foreldre uten høyere utdanning, oppnår norskfødte elever med innvandrede foreldre høyere grunnskolepoeng enn øvrige elever. Dette viser at sosial mobilitet skjer over tid. Andelsmessig studerer norskfødte ungdommer med innvandrerforeldre oftere ved høyskoler og universiteter enn befolkningen samlet. I 2013 var 46 prosent av jenter 19-24 år, som er født i Norge av to innvandrerforeldre, studenter ved universiteter og høyskoler, mens det gjaldt 36 prosent av guttene i samme gruppe. Totalt sett studerte 40,6 prosent av norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 19-24 år. Tilsvarende tall for de som selv har innvandret var 16 prosent og for alle 19-24 åringer i Norge 33 prosent.²¹

Elever som selv har innvandret opplever de største utfordringene i skolen, og de som kommer sent i skoleløpet er særlig utsatt.²² Elever som har innvandret selv presterer lavere på nasjonale prøver i grunnskolen og oppnår lavere karakterer. Det er også de som har størst problemer med å få lærlingplass, men her følger norskfødte elever med to innvandrerforeldre tett etter. Andelen innvandrere som faller fra videregående opplæring er betydelig høyere enn for øvrige og norskfødte ungdommer med innvandrerforeldre.

Lavere gjennomføring og dårligere skoleresultater har blant annet sammenheng med at mange har bodd kort tid i Norge. Resultater og gjennomføring øker med botid i Norge. Norskfødte elever med innvandrerforeldre har resultater som ligger nærmere befolkningen ellers.

Nyankomne elever er spesielt sårbare i overgangsfasene. Ungdom som kommer til Norge sent i opplæringsløpet kan ha rettigheter til videregående opplæring uten å ha faglige og språklige forutsetninger for å få utbytte av undervisningen. Elever og foreldre i grunnskolen må få god informasjon om innførings-tilbud, videregående opplæring og muligheter innenfor arbeidsliv og høyere utdanning. Gjør elever gode utdanningsvalg, kan det hindre frafall.

For ungdom mellom 21 og 25 år er det et gap i regelverket, da de verken har rett til ungdomsrett eller voksenrett etter opplæringsloven. De har heller ikke rett til rådgivning i skolen. Mange av disse henvender seg til NAV, som ikke har de tilbudene/virkemidlene som ungdommen egentlig trenger for å fullføre videregående opplæring.

Overrepresentasjonen av elever med innvandrerbakgrunn, spesielt gutter, som ikke lykkes med skolegangen, er en utvikling som må tas på alvor. Ungdom som ikke fullfører videregående opplæring risikerer

20 Drange: Evaluering av forsøk med gratis kjernetid i barnehage, Delrapport 2: foreløpige analyser av sammenhengen mellom gratis kjernetid og skoleresultatene på 1. trinn. SSB-rapport 56/2013.

21 Statistisk sentralbyrå (2014). Nøkkeltall for innvandring og innvandrere, SSB 2014 (Nøkkeltallside). Sist oppdatert 22. januar 2015. Hentet fra: <http://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/nokkeltall>

22 Thorshaug, K., Svendsen, S. (2014). Helhetlig oppfølging : Nyankomne elever med lite skolebakgrunn fra opprinnelseslandet og deres opplærings situasjon (Vol. 2014, Rapport / NTNU samfunnsforskning). Trondheim: NTNU samfunnsforskning.

å få store utfordringer med å komme seg inn på arbeidsmarkedet, og er i faresonen for å utvikle helse- og levekårsproblemer senere i livet. Dette har store kostnader både for den enkelte og for samfunnet. Ulike tjenester må støtte elevene for at de skal lykkes på skolen. Det er behov for å styrke det tverretatlige samarbeidet på dette feltet. IMDi har i 2014 deltatt i et tverrsektorielt samarbeid på statlig nivå, med Utdanningsdirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet om samarbeid for økt gjennomføring i videregående opplæring, for utsatte barn og unge. Hensikten er økt samordning og å fremme felles forslag for å redusere frafall i videregående opplæring. Tidlig innsats er et gjennomgående perspektiv og målgruppen er barn og ungdom i aldersgruppen 0-24 år. IMDi har stor tro på at denne typen tverrsektorielt samarbeid skal bidra til bedre løsninger.

Levekår og fattigdom

Innvandrere er som gruppe mer økonomisk sårbare enn resten av befolkningen, og har generelt sett lavere gjennomsnittsinntekt enn hele befolkningen.²³ Mange innvandrere er ikke selvforsørget, og kvinner ofte i en mer utsatt posisjon. Varig deltakelse i arbeidslivet er den viktigste faktoren for å unngå fattigdom blant både voksne og barn. Barn som vokser opp i familier hvor foreldrene har lav utdanning, dårlig yrkestilknytning og lav inntekt, har høyere risiko for selv å tilhøre lavere inntektsklasser når de blir voksne. Kvalifiseringstiltak er viktige for å bryte denne onde sirkelen, og det er avgjørende at tiltakene som skal kvalifisere innvandrere til deltakelse i arbeidslivet innrettes slik at de gir deltakerne gode muligheter for å lykkes. Ikke alle har de samme forutsetningene for å delta i utdanning og arbeid.

Barnefattigdom i Norge er økende, i hovedsak på grunn av en økning i antall barn med enslig forsørger og barn med innvandrerbakgrunn. Barn i noen landgrupper er klart overrepresentert i lavinntektsgruppen, med andeler på helt opp til syv av ti barn. Forskning viser at barn i lavinntektsfamilier har høyere risiko for å bli ekskludert sosialt, enn barn generelt. De går sjeldnere i barnehage og SFO enn andre barn. Disse barna deltar også sjeldnere i organisert idrett og andre fritidsaktiviteter, og er sjeldnere sammen med venner enn andre barn, og bor oftere i dårlige boforhold.²⁴

Den viktigste veien ut av fattigdom er arbeid, men tiltak for å få flere i arbeid må også ledsages med tiltak overfor barnefamilier, for å redusere negative konsekvenser av fattigdom for barna, her og nå. Fattigdom og manglende tilknytning til arbeidsmarkedet kan være til hinder for deltakelse på mange av fellesskapets arenaer, og bidra til utenforskap. IMDi peker igjen på viktigheten av samordning av tjenester og virkemidler mellom de ulike velferdssektorene; NAV, utdanning (barnehage, skole, kvalifisering, voksenopplæring), kulturretaten, barne- ungdoms-, og familievern, bolig osv. IMDi deltar i et tverretatlig samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet med flere, for å vurdere bruk av tiltak for å redusere de negative konsekvensene for barn som vokser opp i fattigdom.

Fellesskap og deltakelse

Et godt samfunn har et godt og sterkt fellesskap, uten diskriminering og grupper som står mot hverandre. Hendelser og handlinger utført av enkeltpersoner eller grupper kan bidra til å skape konflikter og mistillit mellom befolkningsgrupper. Det kan bidra til sosial uro, mistillit, og i verste fall radikaliserings. I et samfunn med store sosiale forskjeller og mye fattigdom er det større grobunn for motsetninger og konflikter mellom ulike grupper i samfunnet.

Det er et mål for integreringen at innvandrere skal delta ikke bare i arbeidsliv og utdanning, men også i det øvrige samfunnslivet. Forenings- og organisasjonsliv spiller en viktig rolle i samfunnet vårt, både som en del av det norske demokratiet og som arenaer for fellesskap. Innvandreres deltakelse i sivilsamfunnet handler derfor både om å sikre og videreutvikle et godt demokrati og om styrke fellesskap og tilhørighet i det flerkulturelle samfunnet.

Innvandrere flest deltar i fellesskapet og slutter opp om grunnverdier i det norske samfunnet, som demokrati, menneskerettigheter og likestilling. Likevel er det utfordringer også når det gjelder deltakelse og inkludering.

23 Omholt, E.L. & Strøm, F. (2014). Lavere inntekt blant innvandrere (Artikkel). Oslo : Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/lavere-inntekt-blant-innvandrere>

24 Riksrevisjonen Dokument 3:11 (2013-2014) Riksrevisjonens undersøkning av barnefattigdom

Innvandrere er underrepresentert i det politiske systemet, i styrer og lederstillinger, blant ledelsen i arbeidslivets organisasjoner, i media og frivillige organisasjoner, og innvandrere har en lavere organisasjonsgrad enn lønnstakere generelt. Dette bidrar til en skjevhet i fordeling av makt, innflytelse og ressurser, og er både et demokratisk problem og et inkluderingsproblem. Det kan være mange barrierer for deltakelse, og dette må sees i sammenheng med annet integrerings- og inkluderingsarbeid.

For at innvandrere i større grad skal delta i samfunns- og organisasjonsliv, må ikke diskriminering være en barriere. Innvandrere opplever usaklig forskjellsbehandling også på andre arenaer enn i arbeidslivet. Studier peker på sammenhenger mellom etnisk diskriminering og tendenser til blant annet sosial marginalisering og isolasjon.²⁵

Likeverdige tjenester

Innvandrere har et selvstendig ansvar for å delta i samfunnet, men også offentlige tjenesteytere har ansvar for å tilrettelegge for at innvandrere kan benytte offentlige tjenester og delta i arbeid, utdanning og samfunnsliv på linje med andre.

Alle velferdssektorene har et ansvar for å sikre at innbyggerne får likeverdige tjenester, tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger. Det innebærer at alle skal ha tilgang til tjenestene, at tjenestekvaliteten skal være god for alle og at tjenesten skal søke å avhjelpe det behovet den enkelte har (se Del III). IMDi ser at det fortsatt er store utfordringer i offentlig sektor knyttet til for lav bevissthet om enkelte innvandreres behov for, og krav om likeverdige / tilrettelagte tjenester. Nødvendig tilrettelegging kan blant annet bety at tjenesteyter må benytte tolk for å sikre god nok kommunikasjon.

Gjennom kartlegginger av tolkebruk i primærhelsetjenesten, barnevernet, straffesakskjeden, grunnskolen i Oslo og NAV har IMDi avdekket underforbruk av tolk, utstrakt bruk av ukvalifiserte tolker, manglende retningslinjer for bruk av tolk og et stort behov for opplæring i kommunikasjon via tolk. NOU 2014:8 om tolking i offentlig sektor bekrefter dette bildet: Underforbruk og manglende kvalitetskrav til tolker fører til at rettssikkerhet og likeverd er truet og undergraves (se Del III).

God oppvekst og like muligheter for alle barn og unge

IMDi har en særskilt rolle i arbeidet for gode oppvekstvilkår og like muligheter til utdanning og livsutfoldelse for alle barn og unge, gjennom arbeidet med å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av sin frihet. Det er mange ulike offentlige instanser som møter disse utfordringene; Politiet, Barne-, ungdoms- og familieetaten, Krisesentrene, Utlendingsdirektoratet, Arbeids- og velferdsforvaltningen, HelseDirektoratet, Fylkesmannen, skoleeiere, og relevante kompetansemiljøer. Ved alle IMDis regionkontor er det regionale koordinatorene, som bidrar til bedre samordning av det lokale hjelpeapparatet og kompetansehevingstiltak. IMDi tar i økende grad opp tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og begrensninger av unges frihet i møter med kommuner. En helhetlig tilnærming øker bevisstheten om disse utfordringene og er nødvendig for at utsatte barn og unge skal få god hjelp.

Mange av disse sakene strekker seg utenfor Norges grenser. IMDi har integreringsrådgivere ved utvalgte utenriksstasjoner i land hvor større innvandrergupper i Norge kommer fra, og hvor tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse kan forekomme. Ordningen har blitt mer kjent, og vi ser et økt tilfang av saker. I mange sakene som blir fanget opp ved utenriksstasjonene har IMDis minoritetsrådgivere i Norge allerede bistått personene det gjelder.

Politisk representasjon

Det overordnede bildet i Norge er at innvandrerbefolkningen er underrepresentert i det politiske systemet og i sivilsamfunnet. Det er særlig den formaliserte deltakelsen (medlemskap eller verv) som er lavere blant innvandrere. Det er også store variasjoner mellom ulike grupper. Innvandreres deltakelse varierer med landbakgrunn, innvandringsårsak, kjønn, alder, utdanningsbakgrunn og ikke minst botid i Norge.

25 Seeberg, M. L. (2011): Kunnskapsstatus (1990-2010). Forskning om etnisk diskriminering av barn og unge. NOVA Rapport 8/11.

Samfunnets institusjoner bør speile mangfoldet i befolkningen. Jo nærmere den utøvende makten man kommer, desto mindre speiles dette mangfoldet. I utøvende politiske organer som regjering og formannskap i kommunene er innvandrere svakt representert. Innvandrere er også underrepresentert i kommunestyrene, selv om det har vært en positiv utvikling: Ved kommune- og fylkestingsvalget i 2011 var det en noe større andel representanter med innvandrerbakgrunn enn ved valget i 2007, og i noen få byer er de overrepresentert.

Innvandrere er også underrepresenterte som medlemmer i politiske partier.

Valgdeltakelse

Personer med innvandrerbakgrunn deltar mindre i valg enn resten av befolkningen. Ved Stortingsvalget i 2013 deltok 78 prosent av alle stemmeberettigede i Norge. Blant norske statsborgere med innvandrerbakgrunn var det bare 53 prosent som stemte. Vi vet mye om hva som kjennetegner de som deltar i valg og de som ikke gjør det, variasjon i deltakelse og endringer i deltakelsesmønstre over tid. Eksempelvis vet vi at høy utdanning og deltakelse i arbeidslivet gir høyere valgdeltakelse. Forskning sier derimot lite om hvilke tiltak som kan eller bør iverksettes for å øke deltakelsen.

IMDi har ved de siste valgene jobbet med å understøtte samarbeidspartnere med kunnskapsformidling og virkemidler, for å øke valgdeltakelsen blant innvandrerbefolkningen. Det har blitt tatt i bruk ulike metoder og tiltak. Det mangler imidlertid systematisert kunnskap om hva som virker. Det er behov for tydeligere kartlegging av hva som fungerer, f.eks. effektstudier av avgrensede tiltak. Med et stadig tilsig av nye velgere (også fra «nye» opprinnelsesland), må valgarbeid dessuten sees som et kontinuerlig og langsiktig arbeid (se Del III).

Frivillig deltakelse

Deltakelse i frivillighet er også viktig når det gjelder å øke innvandrerbefolkningens deltakelse i samfunnet; deltakelse på én arena kan bidra til deltakelse på andre areaer. For eksempel kan frivillig sektor være en god rekrutteringsarena for lokalpolitikken.

Norge er et land med usedvanlig høy organisasjonsgrad. Personer med innvandrerbakgrunn er underrepresentert som medlemmer i de fleste typer organisasjoner, men en del er aktive i innvandrerorganisasjoner og i tros- og livssynssamfunn. Myndighetene i Norge kan tilrettelegge for deltakelse, og dessuten påvirke hva slags deltakelse som er ønskelig. Gjennom IMDi gis det blant annet tilskudd til frivillig virksomhet for å stimulere til møteplasser og samarbeid i lokalsamfunn. Det er også et mål at andel tillitsvalgte, ansatte, frivillige og medlemmer med innvandrerbakgrunn skal øke i organisasjoner som IMDi har avtaler med (se Del III).

En økning i deltakelse blant personer med innvandrerbakgrunn krever en innsats lokalt – fra kommuner og lokale frivillige organisasjoner. Norske kommuner er i endring, og dette krever omstillingsevne. Godt integrerings- og inkluderingsarbeid lokalt fordrer at kommunen er en tilrettelegger, arenabygger og samhandlingspartner for frivillig sektor. Både kommunene og de frivillige organisasjonene bør være åpne for samarbeidsløsninger som kan bidra til å utvikle lokalsamfunnet og bidra til bedre inkludering.

En del kommuner har utviklet egne planer for den frivillige virksomheten. En utfordring er å sørge for at frivillighetssatsningen i kommunen også tar hensyn til befolkningens sammensetning. Mangfold bør være et tema i kommunenes frivillighetsplaner.

Innvandrere er underrepresentert i mediene, både som nyhetsformidlere, kilder og intervjuobjekter. Mediekartlegginger fra 2009, 2011 og 2014 viser at personer med innvandrerbakgrunn er representert som kilder i bare 2 prosent av artiklene, til tross for at de utgjør en stadig større andel av befolkningen (14,8 prosent i 2014).²⁶ Framstillingen av innvandrere er ofte problemfokuseret og lite nyansert. Det er imidlertid en tendens til at innvandrere i større grad enn før opptrer som «vanlige borgere» i nyhetssaker.

²⁶ Medieanalyse: Innvandring og integrering i norske medier 2014. Retriever 2014.

Tilhørighet og tillit

Undersøkelser viser at mange innvandrere opplever diskriminering.²⁷ Mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre opplever at de ikke blir møtt som likeverdige medlemmer av det norske samfunnet. Unge med innvandrerbakgrunn opplever at de har mindre muligheter og ser mindre lyst på fremtiden enn andre, etter hvert som de kommer oppover i skoleløpet.²⁸ Undersøkelser viser også at mange innvandrere har lavere tillit til ulike offentlige tjenester enn andre.²⁹ Holdningsundersøkelser viser at holdningene i befolkningen er relativt stabile, men det er likevel en viss andel av befolkningen som uttrykker skepsis til innvandrere.³⁰ Det viser at vi har en vei å gå for å skape et samfunn der alle har like muligheter til deltakelse i arbeids- og samfunnsliv, og er en del av – og føler tilhørighet til – det norske samfunnet.

Gjennom integreringsbarometeret kartlegger IMDi befolkningens holdninger til innvandring og innvandrere. Undersøkelsen tar temperaturen på holdningene i samfunnet. Undersøkelsen kartlegger holdninger og synspunkter på mange integrerings-relevante spørsmål. I 2014 har IMDi også kartlagt holdninger til innvandring og integrering blant innvandrere. Mange tusen innvandrere er intervjuet og spurt om tillit til ulike offentlige institusjoner, opplevd diskriminering, tilhørighet, og hvorvidt de opplever å bli sett på som et likeverdig medlem av det norske samfunnet. Resultatene vil foreligge i løpet av første halvår 2015.

BLD planlegger sammen med IMDi og SSB gjennomføring av en ny stor levekårsundersøkelse blant innvandrere i Norge, informasjon som vil utfylle det vi ellers kan finne ut gjennom registerstatistikk. Resultatene vil belyse viktige sider ved levekår og integrering, og danne et viktig kunnskapsgrunnlag for integreringspolitikken fremover.

Avslutning

Som nevnt innledningsvis i dette kapittelet er målet med integreringspolitikken, og målet for IMDis arbeid, å sikre at innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv og er en del av – og føler tilhørighet til – det norske samfunnet.

En av de mest presserende utfordringene IMDi arbeider med, er å få kommunene til å ta imot de mange flyktingene som har fått oppholdstillatelse, men venter på en kommune å flytte til (se Del III). Det er dårlig bruk av ressurser, og kan bidra til pasifisering og bortkastet tid å gå og vente på å flytte til en kommune. Per dags dato sitter om lag 5 000 flyktinger i mottak. De har fått oppholdstillatelse i Norge, men har ikke en kommune å flytte til. Mange har ventet lenge. Kommunene bosetter flere flyktinger enn tidligere, men fremdeles ikke nok – og ikke raskt nok – til å nå målene og fristene som myndighetene har satt for bosetting av flyktinger.

Dersom en skal møte utfordringene på integreringsfeltet kreves det målrettet, tilpasset og koordinert innsats. Det krever innsats fra innvandrere selv, myndighetene, arbeidslivet og majoritetsbefolkningen. Det krever samarbeid på tvers av velferdssektorer. Områdesatsningen i Groruddalen er et eksempel på sektorovergrepene som kommer hele befolkningen i levekårsutsatte områder til gode (se Del III). Det krever også at innsatsen er dimensjonert for å håndtere de utfordringene vi har i dag, og at vi er rustet til å ta hånd om de som kommer i morgen.

IMDi dokumenterer og vurderer situasjonen og effekten av integreringstiltak, slik vi gjør i denne årsrapporten. Vi peker på konkrete utfordringer, og gir råd og anbefalinger til forbedringer, til kommuner og sektormyndigheter. Vi arbeider for å bistå kommunene i å realisere forbedringer i integreringsarbeidet. Og vi ser at det virker. Stadig flere kommuner ser på bosettings- og integreringsarbeidet som oppgaver på linje med andre kommunale oppgaver, som krever god planlegging og gjennomføringskraft.

27 Gulløy, E. (2008). Levekår blant innvandrere 2005/2006 : Dokumentasjonsrapport (Vol. 2008/5, Notater). Oslo : Statistisk sentralbyrå. Midtbøen, A., & Rogstad, Jon. (2012). Diskrimineringens omfang og årsaker : Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv (Vol. 2012:1, Rapport). Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

28 Frøyland, Gjerustad (2012): Vennskap, utdanning og framtidsplaner. Forskjeller og likheter blant ungdom med og uten innvandrerbakgrunn i Oslo. NOVA: Rapport 5/12.

29 Paulsen, Thorshaug, Berg (2014): Møter mellom innvandrere og barnevernet. Kunnskapsstatus. Mangfold og inkludering. NTNU Samfunnsforskning, Horgen Friberg, Elgvin (2014). Når aktivering blir ydmykelse: en studie av møtet mellom somaliske innvandrere og NAV (Vol. 2012:43). Oslo: Fafo.

30 IMDi (2014). Integreringsbarometeret 2014/2013/2014: Holdninger til innvandring, integrering og mangfold. Oslo : IMDi. Blom, S. (2014). Holdninger til innvandrere og innvandring 2014 (Vol. 39/2014, Rapporter). Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Hjelp til uerfarne bosettingskommuner

Stadig flere kommuner sier ja til å ta imot flyktninger, men mange av dem har liten eller ingen erfaring med bosetting og kvalifisering. For at kommunene skal bli bedre rustet for de nye kommunale oppgavene, satte IMDi i september 2014 i gang "Kompetanseløftet".

Fram til februar 2015 har om lag 50 kommuner gjennom flere samlinger lært om bosetting, integrering og norskopplæring. Opplæringen har også omfattet tema som introduksjonsloven, kommunalt- og interkommunalt samarbeid, helse, barn, familie og nettverk.

IMDi, erfarne bosettingskommuner og ulike statlige instanser har stått for faglig innhold. Deltakerne hadde også rom for å diskutere muligheter, erfaringer og utfordringer i bosettings- og integreringsarbeidet.

Egen nettside

IMDi har også laget en egen side for Kompetanseløftet, med innlegg fra samlingene, forslagsmaler til skjema, planer og avtaler som kan være til hjelp i det videre arbeidet. Oversikten, som er tilgjengelig på www.imdi.no/bosetting/kompetanseloft, er verdifull for langt flere enn deltakerne i Kompetanseløftet.

Kommunene som har vært med på Kompetanseløftet startet å bosette flyktninger i 2013, eller har vedtak om å starte opp bosetting i løpet av 2014/2015. De ligger hovedsakelig i IMDis regioner Midt-Norge, Vest og Nord, med noen få i regionene Sør og Indre Øst.

III. Årets aktiviteter og resultater

IMDis viktigste virkemidler for å gjennomføre våre oppdrag er kunnskap og kunnskapsutvikling, dokumentasjon, erfaringsdeling, informasjon og holdningsskapende arbeid.

I dette kapitlet gjør vi rede for hvilke resultater arbeidet vårt har gitt i 2014. Utgangspunktet for redegjørelsen er de målene og resultatkravene som Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ga IMDi i tildelingsbrevet for 2014.

Vi har organisert kapitlet etter tre hovedtemaer for IMDis arbeid:

- ▶ rask bosetting av flyktninger til kommunene
- ▶ kvalifisering og bruk av innvandreres kompetanse
- ▶ IMDis arbeid for å fremme deltakelse og fellesskap

RESULTATKRAV I TILDELINGSBREVET

Styringsparameter	Resultat 2012	Resultat 2013	Krav 2014	Resultat 2014	Kommentarer
Delmål 1: Rask bosetting av flyktninger til kommunene					
S 1.1 Andel flyktninger som bosettes innen 6 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	61 %	50 %	55 %	49 %	Resultatkravet er ikke innfridd. Ventetid over seks måneder skyldes mangel på bosettingsplasser.
Andel flyktninger som bosettes innen 12 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	92 %	83 %	100 %	77 %	1 725 av de bosatte i 2014 hadde ventet i mer enn ett år etter at de fikk opphold. Måloppnåelsen i 2015 vil bli lav, fordi 1 292 personer som ventet i mottak ved årsskiftet allerede hadde en ventetid på ett år eller mer.
S 1.2 Andel familier med barn* under 18 år som bosettes innen 3 måneder etter at vedtak om opphold er gitt	20 %	17 %	50 %	23 %	Stadig flere barn bosettes innenfor målsettingen på 3 måneder etter vedtak om opphold. Det er likevel krevende å bosette ulike barnefamilier innen denne fristen.
Andel familier med barn* under 18 år som bosettes innen 9 måneder etter at vedtak om opphold er gitt	Innen 6 mnd: 72 %	Innen 6 mnd: 64 %	100 %	Innen 9 mnd: 82 %	341 av de bosatte barna i 2014 hadde ventet i mer enn 9 måneder etter at de fikk opphold. Ved årsskiftet hadde 126 barn i mottak allerede ventet 9 måneder eller mer.
	Innen 12 mnd: 95 %	Innen 12 mnd: 93 %		Innen 12 mnd: 99 %	
S 1.3 Andel enslige mindreårige mellom 15 og 18 år som bosettes innen 3 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	70 %	77 %	80 %	65 %	Flere enslige mindreårige ble bosatt, men en høyere andel måtte vente i mottak mer enn 3 måneder etter vedtak om opphold.
Andel enslige mindreårige mellom 15 og 18 år som bosettes innen 6 måneder etter at vedtak om opphold i Norge eller innreisetilattelse er gitt	94 %	96 %	100 %	94 %	26 av de enslige mindreårige som ble bosatt i 2014 hadde ventet i mer enn 6 måneder etter at de fikk opphold. Ved årsskiftet hadde 8 enslige mindreårige (15-18 år) i mottak allerede ventet 6 måneder eller mer.
S 1.4 Andel bosettingsplasser kommunene fatter vedtak om av den totale anmodningen til kommunene (basert på beslutning i Nasjonalt bosettingsutvalg)	69 %	67 %		74 %	IMDi anmodet om 10 973 bosettingsplasser. Kommunene fattet vedtak om 8 077 for 2014, en økning på nesten 1 500 plasser fra året før.
S 1.5 Andel bosettingsplasser som benyttes til bosetting av det totale antallet plasser kommunene har fattet vedtak om (plassutnyttelse)	93 %	99 %	100 %	96 %	IMDi benytter de bosettingsplassene kommunene stiller til rådighet.

* Vi måler her "antall barn som er del av en familie", ikke "antall familier"

Styringsparameter	Resultat 2012	Resultat 2013	Krav 2014	Resultat 2014	Kommentarer
-------------------	---------------	---------------	-----------	---------------	-------------

Delmål 2: Rask overgang til arbeid eller utdanning for nyankomne innvandrere

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

S 2.1 Andel med rett og plikt som starter opplæring innen utgangen av påfølgende halvår	81 %	83 %	85 %	83 %	Jevn positiv utvikling. Kvinner: 78 % Menn: 89 % (2013-kohorten)
S 2.2 Andel med rett og plikt som oppfyller sin plikt (300/600 timer) innen fristen på tre år	86 %	89 %	90 %	88 %	Stabile resultater. Kvinner: 87 % Menn: 90 % (2011-kohorten)
<i>Introduksjonsprogram</i>					
S 2.3 Andel deltakere som er i arbeid eller utdanning året etter avsluttet program	63 %	62 %	70 %	-	SSB publiserer statistikk i 2015.
S 2.4 Andel av deltakerne i introduksjonsprogram som går over til arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program	47 %	47 %	55 %	44 %	Årets resultater er noe svakere enn i 2013. Kvinner: 34 % Menn: 52 %
S 2.5 Andel kommuner med introduksjonsprogram, som har egne mål for introduksjonsprogrammet	Ikke kartlagt	Ikke kartlagt	55 %	-	Resultater fra IMDis kommuneundersøkelse er forsinket. Vil foreligge første halvår 2015.

Delmål 3: God bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet, særlig for kvinner

S 3.1 Andel deltakere i Jobbsjansen som går over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program**	52 %	60 %	55 %	-	Resultater foreligger ikke ennå.
S 3.2 Antall kommuner som har innført ordning med å innkalle minst en kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn til intervju		22 nye kommuner	15 nye kommuner	-	Resultater fra IMDis kommuneundersøkelse er forsinket. Vil foreligge første halvår 2015.
S 3.3 Antall besøkende til Mangfoldsportalen (gjennomsnittlig antall daglige besøk)	35	32	10 % økning		Besøksstatistikk for 2014 er ikke tilgjengelig.
S 3.4 Formidling av kunnskap til innvandrere om etablering av bedrift			Etablerersentrene kunnskapsformidling skal styrkes		Gjennomført.

Delmål 4: Høy oppslutning om norsk statsborgerskap

S 4.1 Andel av nye statsborgere som inviteres til statsborgerskapsseremoni som deltar	26,9 %	24,3 %	Skal øke	24,4 %	
---	--------	--------	----------	--------	--

** Tiltaket het «Ny sjanse» fram til 2013

Styringsparameter	Resultat 2012	Resultat 2013	Krav 2014	Resultat 2014	Kommentarer
-------------------	---------------	---------------	-----------	---------------	-------------

Delmål 5: Innvandrere deltar i demokrati og samfunnsliv

S 5.1 Bidrag fra lokale myndigheter og frivillige organisasjoner til økt samfunnsdeltakelse for personer med innvandrerbakgrunn	675 tiltak, 89 % i samarbeid mellom to eller flere aktører	676 tiltak, 89 % i samarbeid mellom to eller flere aktører	Antallet samarbeidstiltak og arenaer hvor frivillige organisasjoner og kommuner deltar, skal øke.	-	Årsrapport for tilskuddsordningen (post 71) oversendes BLD juni 2015.
	-	-	Andel tillitsvalgte, ansatte, frivillige og medlemmer med innvandrerbakgrunn i frivillige organisasjoner som IMDi har avtaler med, skal øke.	-	Frivillige organisasjoner arbeider aktivt for å øke andelen med innvandrerbakgrunn i organisasjonen, men kategoriserer ikke tillitsvalgte eller medlemmer etter etnisitet. Årsrapport for tilskuddsordningen (post 71) oversendes BLD juni 2015.

Delmål 6: Offentlige tjenester tilpasset mangfoldet i befolkningen

S 6.1 Antall etater og kommuner som har forpliktet seg til å arbeide aktivt for tilpasning av tjenestene til mangfoldet av befolkningen			Skal øke		Flere nye etater og kommuner i 2014. Se redegjørelse i Del III.
S 6.2 Antall tolker i Nasjonalt tolkeregister	1 186 tolker, 58 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 284 tolker, 60 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 400 tolker, hvorav 65 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	1 300 tolker, 64 % i de høyeste kvalifikasjonskategoriene	Færre tolker fordi inaktive tolker ble utilgjengeliggjort i registeret.
S 6.3 Antall gjennomførte søk på tolkeregisteret	-	-	Skal øke	23 100	Ikke tilgjengelig informasjon for 2013

SÆRLIGE OPPDRAG

Oppdrag	Resultater og kommentarer
<p><i>Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse</i>, jf. Tillegg nr. 5 til tildelingsbrevet for 2013.</p> <p>Tiltak 5: Kompetanseheving om godkjenningsordninger for programrådgivere i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere</p> <p>Tiltak 9: Tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn</p> <p>Tiltak 17: Tilskudd til regionale etablerersentre for innvandrere</p>	<p>Tiltak 5: IMDi utarbeider kurs for programrådgivere og e-læringsprogram. Gjennomføres og ferdigstilles 2015.</p> <p>Tiltak 9: IMDi har gitt tilskudd til seks organisasjoner/virksomheter. Se årsrapportens del III: Deltakelse og fellesskap.</p> <p>Tiltak 17: IMDi har gitt tilskudd til fem kommuner og fylkeskommuner. Se årsrapportens del III: Deltakelse og fellesskap.</p>
<p>IMDi skal lede en arbeidsgruppe som skal utrede hvordan man bedre kan kombinere introduksjonsprogram med grunnskole og videregående opplæring, og utrede overganger mellom introduksjonsprogram og kvalifiseringsprogram, jf. Tillegg nr. 6 til tildelingsbrevet for 2013</p>	<p>Rapport er ferdigstilt. Temaet ivaretas også av det tverretatlige samarbeidet for økt gjennomføring i videregående opplæring, som ledes av Utdanningsdirektoratet. Rapport fra arbeidet er oversendt BLD 2.12.2014</p>
<p>IMDi overtar ansvaret for forvaltningen av tilskuddet til forsøk med gratis kjernetid i barnehage, samt ansvaret for forvaltningen av tilskudd til Universitetet i Oslo for kurset Å være religiøs leder i det norske samfunnet, jf. tildelingsbrevet for 2014</p>	<p>Midlene er utbetalt.</p>
<p>IMDi skal i 2014 bidra i arbeidet til utvalget som skal utrede bruk av tolk i offentlig sektor, jf. tildelingsbrevet for 2014</p>	<p>Gjennomført iht. oppdraget. NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor — et spørsmål om rettssikkerhet og likeverd ble avgitt til BLD 24.10.2014.</p>
<p>IMDi skal gjennomføre en brukerundersøkelse av tiltak IMDi har ansvar for i arbeidet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, jf. tildelingsbrevet for 2014</p>	<p>Fafo og Institutt for samfunnsforskning (ISF) gjennomfører en brukerundersøkelse av minoritetsrådgiverordningen. Rapporten skal ferdigstilles i juni 2015.</p>
<p>IMDi skal ha den praktiske og administrative oppfølgingen av BLDs samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i Groruddalssatsingen og for Oslo-Sør-satsingen.</p>	<p>Se redegjørelse i Del III.</p>
<p>Områdesatsing i indre Oslo øst, jf. Tillegg nr. 2 til tildelingsbrevet for 2014. IMDi gis ansvaret for å forvalte midlene.</p>	<p>Midlene er utbetalt og prosjektet gjennomført. Tilskuddsrapport foreligger i mars 2015.</p>
<p>Samarbeid om økt gjennomføring i videregående opplæring mellom direktorater (Udir, AV-dir, Bufdir, Hdir og IMDi), jf. Tillegg nr. 2 til tildelingsbrevet for 2014.</p>	<p>Første etappe av dette samarbeidet er nå ferdigstilt. Leveransen fra direktoratene til den tverrdepartementale departementsgruppen ble oversendt januar 2015. Leveransen inneholder både felles satsingsforslag for 2016, felles embetsoppdrag til fylkesmennene for 2015 samt en rekke ulike faglige anbefalinger.</p>
<p>Nasjonal strategi for boligsosialt arbeid - oppdrag fra BLD 17.06.2014 (varslet i Tillegg nr. 3 til tildelingsbrevet for 2013).</p> <p>IMDi er ett av seks direktorater som er gitt et felles ansvar for å iverksette strategien Bolig for velferd. Strategiens formål er å samle og målrette innsatsen overfor vanskeligstilte på boligmarkedet.</p>	<p>Gjennomført iht. oppdraget.</p> <p>IMDi har deltatt i fire tverrdirektorale arbeidsgrupper i forbindelse med Bolig for velferd:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arbeidsgruppe for felles tiltaksplan • Arbeidsgruppe for utarbeiding av boligsosial veileder • Arbeidsgruppe for nasjonalt prosjekt for bedre styringsinformasjon • Arbeidsgruppe for utarbeiding av felles kommunikasjonsstrategi
<p>IMDi skal lyse ut prosjektmidler for minimum 350 000 kroner over kap. 821, post 21 i 2014 til å øke kvaliteten og bedre resultatene i små og nye bosettingskommuners integreringsarbeid, jf. Tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2014</p>	<p>Tilskudd kr. 350 000 tildelt Rennesøy kommune til forprosjekt "SeeN Integrering – Yrkesrettet introduksjonsprogram for flyktninger i Norge".</p>
<p>IMDi skal få gjennomført en kunnskapsoppsummering om introduksjonsordningen og opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. Tillegg nr. 4 til tildelingsbrevet for 2014</p>	<p>Kontrakt om oppdraget er inngått med FAFO. Ferdigstilles mars 2015.</p>

I Bergen finner flyktninger bolig på egen hånd

Til tross for presset arbeidsmarked, klarte Bergen kommune å ta imot 350 flyktninger i 2014. Og like mange skal komme både i 2015 og 2016. Det som gjør bosettingsarbeidet i Bergen spesielt, er at over halvparten av flyktningene finner boliger på egen hånd.

For at bosettingen på private kontrakter skal bli en suksess, ansatte Bergen kommune i 2012 en bosettingskonsulent som kvalitetssikrer kontraktene flyktningene selv skaffer på det private utleiemarkedet. Det er viktig at kontrakter gir forutsigbarhet for flyktningene, og at boligen er i god stand. I tillegg har utleiere som var skeptiske til å ta imot flyktninger, noen å ringe til hvis de trenger det.

Kommunen jobber også systematisk med å hjelpe flyktninger med på sikt å kunne kjøpe sitt eget hjem, gjennom Husbankens startlån og tett økonomisk oppfølging.

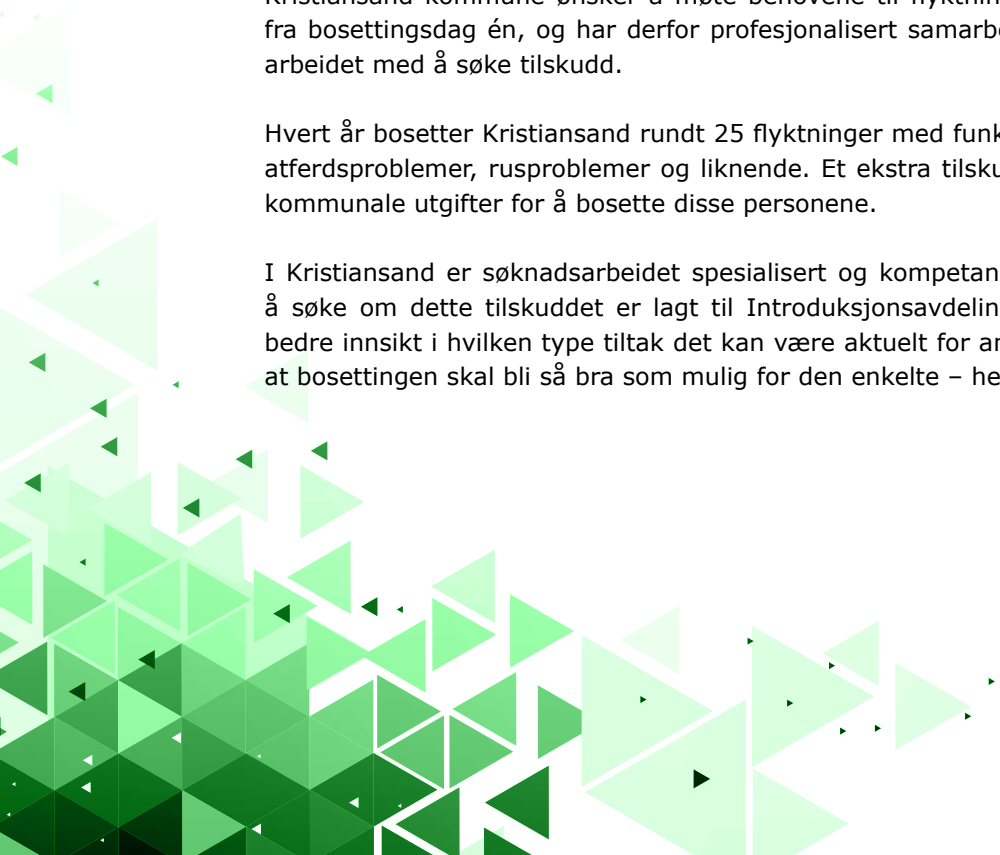
Kristiansand har satt helse i system

Stadig flere flyktninger med helseutfordringer blir bosatt i norske kommuner. Dette krever smidig og tydelig samarbeid mellom ulike etater.

Kristiansand kommune ønsker å møte behovene til flyktninger med helseutfordringer fra bosettingsdag én, og har derfor profesjonalisert samarbeidet over etatsgrenser og arbeidet med å søke tilskudd.

Hvert år bosetter Kristiansand rundt 25 flyktninger med funksjonshemninger, alvorlige atferdsproblemer, rusproblemer og liknende. Et ekstra tilskudd dekker ekstraordinære kommunale utgifter for å bosette disse personene.

I Kristiansand er søknadsarbeidet spesialisert og kompetansen spisset – ansvaret for å søke om dette tilskuddet er lagt til Introduksjonsavdelingen i NAV. Dette også gir bedre innsikt i hvilken type tiltak det kan være aktuelt for andre etater å iverksette for at bosettingen skal bli så bra som mulig for den enkelte – helt fra planleggingsstadiet.

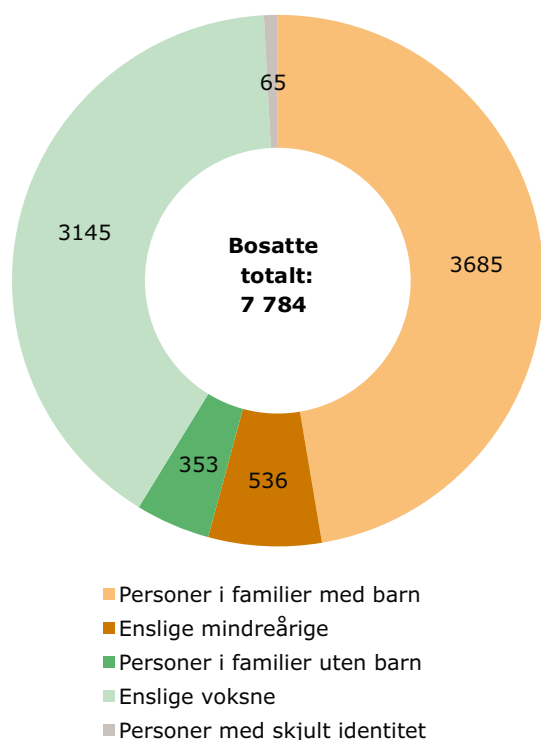

RASK BOSETTING AV FLYKTNINGER TIL KOMMUNENE

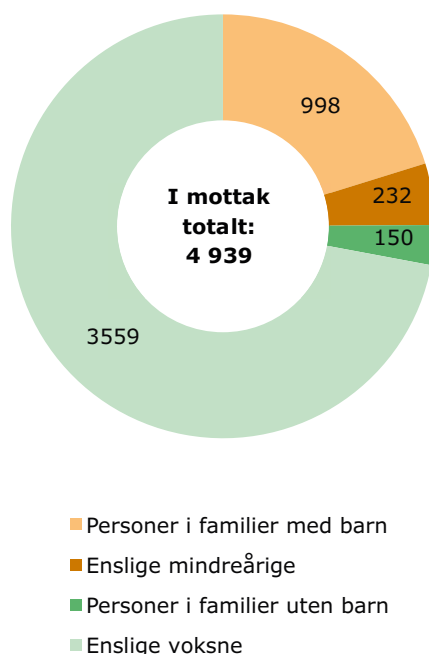
En god start i en kommune er viktig for flyktninger som får opphold i Norge. Rask og tilrettelagt bosetting og kvalifisering av nyankomne flyktninger er avgjørende for vellykket integrering. Kommunenes introduksjonsprogram er det viktigste virkemidlet for å få flyktninger i arbeid eller utdanning.

I 2014 fikk 7 784 flyktninger en kommune å flytte til. Dette er ca. 1 200 flere enn i 2013. Ved utgangen av 2014 ventet 4 939 flyktninger i mottak på å bli bosatt. Det er om lag 500 færre enn året før.

Figur 3: Bosatte flyktninger i 2014, etter personkategori

Figur 4: Flyktninger i mottak ved utgangen av 2014, etter personkategori

Kilde: IMDi

Kommunene bestemmer selv om de vil ta imot flyktninger, og hvor mange. Det er IMDis oppgave å anmode kommunene om å ta imot et realistisk antall flyktninger. I 2014 valgte nesten dobbelt så mange kommuner å følge IMDis anmodning om bosetting enn i året før. Dette har gitt flere bosettingsplasser for flyktingene og bidratt til at færre ventet i mottak.

Kommunene vedtok til sammen å ta imot 8 077 flyktninger i 2014. Selv om bosettingen økte med 19 prosent i 2014, ble likevel kun om lag halvparten av flyktingene bosatt innen 6 måneder etter at de hadde fått innvilget oppholdstillatelse. Dette er omtrent på samme nivå som i fjor.

Hvis IMDi skal lykkes med å bosette raskere, må kommunenes evne og vilje til å ta imot flyktninger øke.

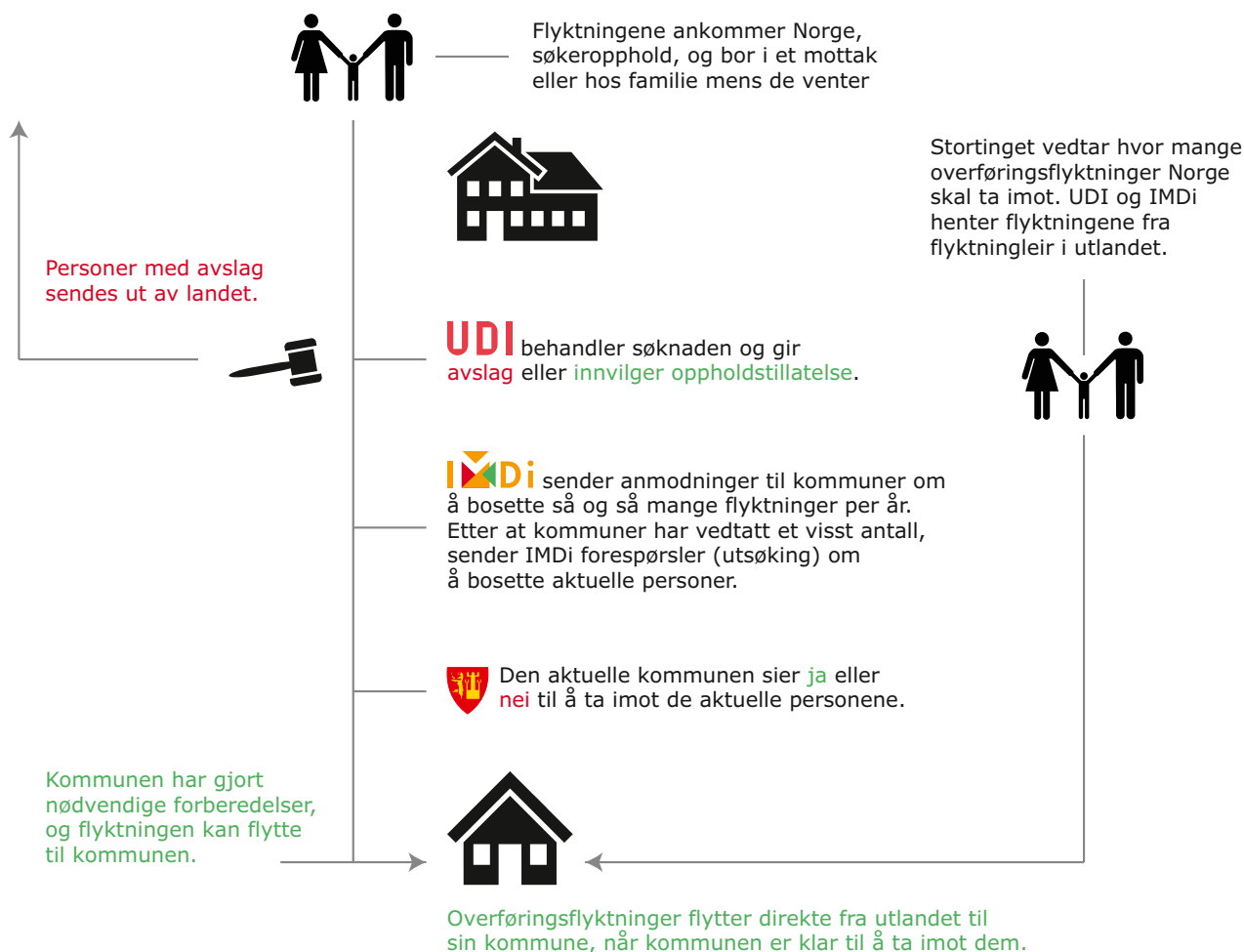
MER MEDIEDEBATT OM BOSETTING AV FLYKTNINGER

- ▶ I 2014 så IMDi en sterk økning i medieomtalen av bosetting av flyktninger; temaet ble dekket i 5 712 saker, en økning på 70 prosent fra 2013. Mesteparten av økningen var i lokalmedier.
- ▶ For å sette tema bosetting og integrering på dagsorden lokalt, har IMDi doblet antallet pressemeldinger. Vi har sendt pressemeldinger til lokalmedier med statistikk og bakgrunnsinformasjon.

Slik får flyktninger en kommune å bo i

Flyktninger kommer til Norge enten som asylsøkere eller som overføringsflyktninger (kvoteflyktninger). Det er IMDi som har ansvaret for å finne egnede bosettingskommuner for flyktningene. Ordningen skal sikre rask, god og stabil bosetting. Jo raskere en flyktning får etablert seg i en kommune, desto raskere kan vedkommende delta og bidra med sin kompetanse og sine ressurser i arbeidsliv og lokalsamfunn.

Figur 5: Illustrasjon av bosettingsprosessen

IMDi skal prioritere å bosette enslige mindreårige, barnefamilier og overføringsflyktninger. Dette kan føre til lengre ventetid for andre grupper. Vi tar også hensyn til den enkeltes ventetid, slik at de som har ventet lengst, først skal få en kommune å flytte til.

Kommunene som tar imot flyktninger får utbetalt et statlig integreringstilskudd over fem år og forplikter seg til å tilby et toårig introduksjonsprogram med opplæring i norsk og samfunnskunnskap, samt kvalifiseringstiltak. Flyktningene som deltar i programmet får utbetalt ytelser som tilsvarer to ganger grunnbeløpet i folketrygden.

Behovet for å bosette flyktninger er større enn antallet flyktninger kommunene vedtar at de skal ta imot. Det største gapet mellom hvor mange plasser vi får og hvor mange vi trenger, skyldes at kommunene i sum ikke vedtar å ta imot alle flyktningene de blir bedt om. Derfor må flyktninger med lovlig opphold i Norge vente uforholdsmessig lenge med å flytte til sin nye hjemkommune.

FLYKTNINGER BOSETTES GJENNOM ET SAMARBEID MELLOM STATEN OG KOMMUNENE

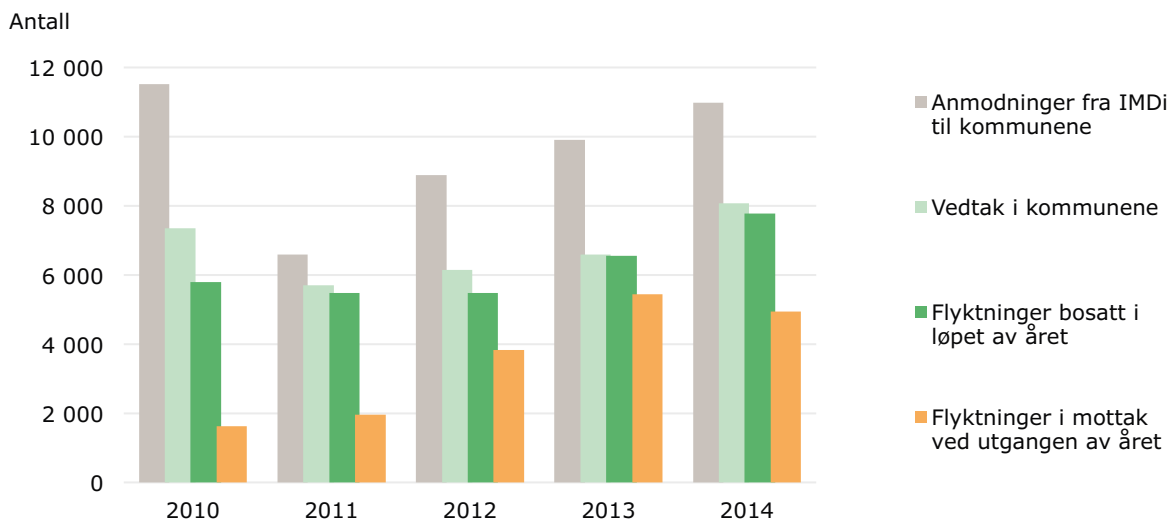
- ▶ Utlendingsforvaltningen utarbeider årlig prognoser for forventet antall asylsøkere og flyktninger som får en oppholdstillatelse som danner grunnlag for bosetting med offentlig hjelp. På bakgrunn av dette utarbeider IMDi prognosetall for forventet bosettingsbehov i kommunene.
- ▶ På overordnet plan fastsetter et nasjonalt utvalg hvor mange flyktninger det er behov for å bosette i det enkelte år, og vedtar en regionfordeling av dette antallet. Utvalget er oppnevnt av regjeringen og består av like mange representanter fra staten og kommunesektoren. IMDis direktør leder utvalget. På regionalt plan samarbeider IMDis regionskontor med KS om vurdering av hvor mange flyktninger det er realistisk at den enkelte kommune kan bosette hvert år. Vurderingen gjøres ut fra folketall, arbeidsmarkedet, kommunenes kompetanse om bosettings- og integreringsarbeid og kvaliteten på dette arbeidet.
- ▶ På lokalt plan fatter kommunene, på bakgrunn av IMDis anmodninger, vedtak om de vil bosette flyktninger, herunder hvor mange flyktninger de vil bosette de kommende årene. IMDis regionkontor samarbeider med den enkelte kommune om bruken av de bosettingsplassene kommunene har vedtatt og stilt til disposisjon.
- ▶ I 2014 ble det vedtatt å starte et toårig forsøksprosjekt der fylkesmannen i Hordaland og i Østfold har ansvar for at kommunene fatter vedtak om bosetting i tråd med behovet fastsatt av Nasjonalt utvalg. Bosetting skal skje i tråd med de nasjonale målene for rask bosetting. Fylkesmennene skal også bidra til utviklingsarbeid i kommunene for å styrke innsatsen for kvalifisering og integrering.

Disse kommunene har bosatt flyktninger i 2014

IMDi anmoder kommunene om å bosette et visst antall flyktninger. Dette antallet skiller ikke mellom tidligere asylsøkere som har fått opphold i Norge og overføringsflyktninger som har fått innreisestillatelse til Norge. Kommunene behandler anmodningen fra IMDi og fatter politisk vedtak om å ta imot et spesifisert antall flyktninger.

Kommunenes kapasitet til å bosette flyktninger har økt fra 6 000 til 8 000 på to år. Det er etablert en felles forståelse mellom kommuner og stat om hva som skal til for å øke kapasiteten: En bærekraftig bosetting basert på langsiktig planlegging, effektiv kvalifisering, treffsikre boligvirkemidler, og fornuftige økonomiske rammer. Bærekraftig bosetting innebærer at bosetting og styrking av hele kvalifiseringsløpet ses i sammenheng. Og at kommunene har et langsiktig planleggingsperspektiv, ikke bare for bosetting av flyktninger, men for utvikling av tjenester for hele innvandrerbefolkningen.

Figur 6: Anmodninger, vedtak, bosatte og flyktninger i mottak. Antall personer. 2010-2014

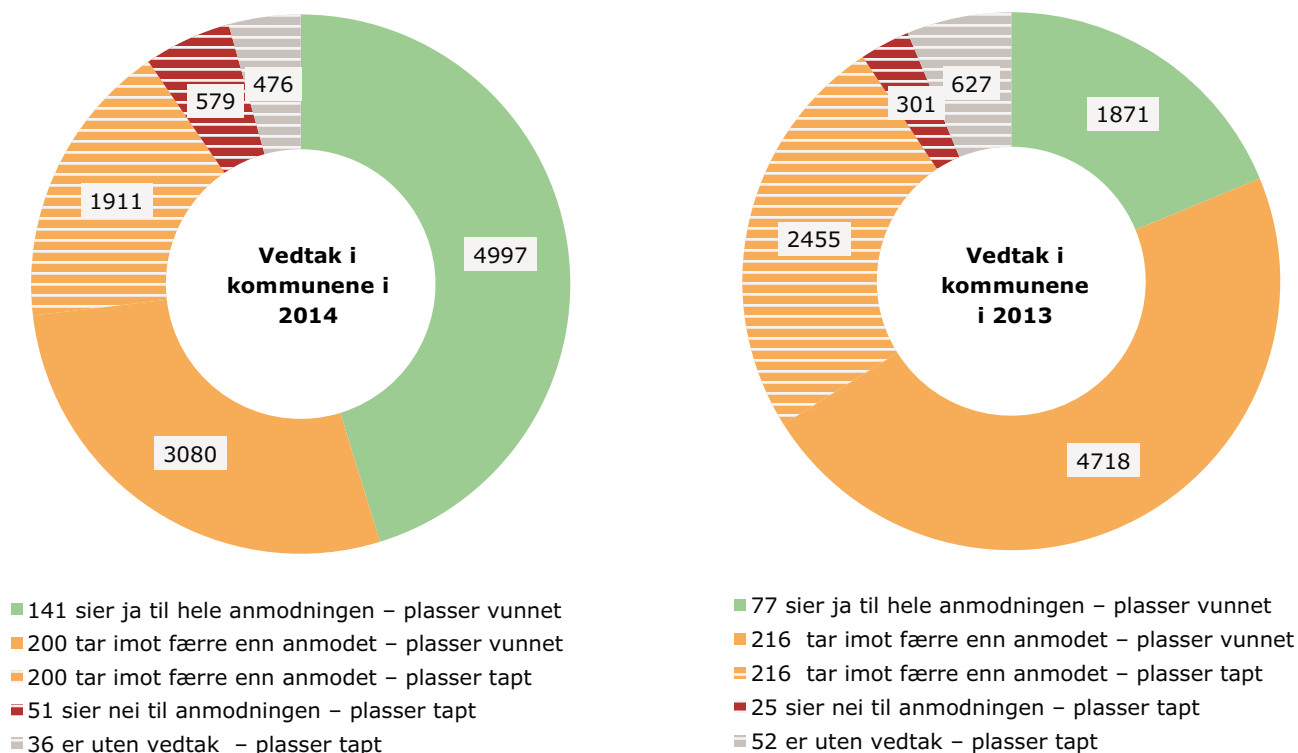

Kilde: IMDi

IMDi anmodet kommunene om å bosette 10 973 flyktninger i 2014, om lag 1 000 flere enn i 2013.

Noen små kommuner har aldri bosatt flyktninger tidligere eller har ikke gjort det de seneste årene. For å utnytte ethvert eventuelt bosettingspotensiale anmodet IMDi for første gang i 2014 alle landets kommuner. Det innebærer at 49 nye kommuner ble anmodet om å bosette flyktninger. Flere av dem har nå begynt å bygge opp kapasitet til å kunne bosette flyktninger: 8 har fattet vedtak om 53 plasser for 2014, og 11 har fattet vedtak om 91 plasser for 2015. Det viser at også de minste kommunene ønsker å bosette flyktninger.

Figur 7: Kommunenes svar på IMDis anmodninger om bosetting av flyktninger

N 2014: 428 kommuner og 10 973 anmodningsplasser. Ytterligere 70 plasser er registrert i kommuner som vedtok et antall som oversteg anmodningen.

Kilde: IMDi

N 2013: 370 kommuner og 9 909 anmodningsplasser. Ytterligere 63 plasser er registrert i kommuner som vedtok et antall som oversteg anmodningen.

Figur 7 viser at det samlede anmodningstallet økte fra 2013 til 2014, og viser at langt flere kommuner nå sier ja til hele anmodningen. I 2014 var også en langt større andel av vedtaks plassene fattet av kommuner som forpliktet seg til å bosette det samme antallet de var anmodet om. I 2013 var derimot flest bosettingsplasser i kommuner som kun sa ja til deler av antallet IMDi anmodet om. Samlet sett ga anmodningen i 2014 en uttelling på 74 prosent, en økning fra 66 prosent i 2013.

Dette er en ønsket utvikling, og resultat av et langsiktig og målrettet arbeid. IMDi vil fortsette å jobbe for at stadig flere kommuner vil vedta å bosette det antallet flyktninger IMDi anmoder om. Vi mener at vi nå ser resultater av IMDis arbeid gjennom en årrekke:

- ▶ Gradvis høyere anmodningstall: Staten og KS ble enige om å anmode kommunene om flere bosettingsplasser enn året før.
- ▶ Flerårige anmodninger: IMDi har innført en ordning om å be kommunene om å fatte vedtak for flere år om gangen. Alle kommuner ble våren 2013 anmodet om bosetting for perioden 2014-2016 for å understreke viktigheten av langsiktig planlegging av bosettingsarbeidet.
- ▶ Særskilte samarbeidsavtaler mellom IMDis regionkontor og utvalgte kommuner om utvidet samarbeid om bosetting og integrering.
- ▶ I alle møter med kommunene legger IMDi vekt på at bosetting av flyktninger er en varig oppgave.
- ▶ Godt samarbeid mellom IMDi og KS og effektivt informasjonsarbeid om bosettingsbehovet.

IMDi har betydelig dialog og møtevirksomhet med kommunene. Vår rolle som kompetansesenter på integreringsfeltet ligger til grunn for dialogen med kommunene. Dersom kommunene fortsetter å bosette det antallet de er anmodet om, vil vi kunne redusere ventetiden for flyktningene som har oppholdstillatelse.

FORSKJELLEN MELLOM IMDIS ANMODNING OG KOMMUNENES VEDTAK

I 2014 gjennomgikk Agderforskning kommunale saksframlegg i Agder og Telemark for å finne ut hvorfor kommunene ikke bosetter så mange personer som IMDi ber dem om.

- ▶ Mangel på boliger og manglende integrering trekkes frem som hovedargumenter mot å bosette flyktningene
- ▶ De rurale kommunene later til å være mest positive til bosetting
- ▶ Bosettings- og integreringsarbeidet fremstår ofte som dugnadspreget selv om myndighetene fremholder at det skal inngå som en ordinær oppgave i kommunene

Kilde: Guribye, Ellingsen og Hidle: Underskudd i bosettingen av flyktninger. En analyse av saksframlegg og kommunale vedtak i Region Sør. Agderforskning, FoU-rapport 3/2014

I 2014 har regjeringen viet stor oppmerksomhet til bosetting av flyktninger, gjennom ordførermøter og dialog med kommunene. Dette kan ha hatt en positiv effekt på antallet bosettingsplasser. Medieoppmerksomheten om bosetting av flyktninger kan også ha bidratt til å understreke behovet for flere bosettingsplasser.

Dessuten virker den norske befolkningen å bli mer positiv til å ta imot flyktninger. Mer enn dobbelt så mange som i fjor mener det bør bli lettere for flyktninger og asylsøkere å få opphold i Norge, ifølge SSBs årlige spørreundersøkelse om holdninger til innvandring og integrering. Mens bare 7 prosent mente dette i 2012 og 2013, økte andelen til 18 prosent i 2014.¹

OVERFØRINGSFLYKTNINGER

- ▶ Overføringsflyktningene kommer i tillegg til de flyktningene som kommer til Norge på egen hånd for å søke asyl. Bosettingsplasser i kommunene brukes både for bosetting av flyktninger fra mottak og for overføringsflyktninger som kommer direkte til Norge.
- ▶ De fleste av overføringsflyktningene som ble hentet til Norge i 2014 var syrere fra Tyrkia, Libanon og Jordan. I tillegg hentet Norge kongolesere fra Uganda, og afghanere fra Iran. En del av flyktningene fra Uganda og alle fra Iran vil ankomme Norge først i 2015. Av kvoten på 1620 kom det derfor kun 1 264 overføringsflyktninger til Norge i 2014.
- ▶ Normalt ankommer overføringsflyktningene innen 6 måneder fra innreisetillatelse til Norge var gitt. I 2014 måtte en gruppe av overføringsflyktningene vente mer enn 6 måneder, i hovedsak syriske flyktninger som venter i Tyrkia. De hadde ved utgangen av januar 2015 ennå ikke fått utreisetillatelse av tyrkiske myndigheter.
- ▶ IMDi erfarer at en kombinasjon av bosetting av flyktninger fra mottak og overføringsflyktninger skaper et raskere og mer helhetlig bosettingsarbeid i kommunene. Dette er derfor en arbeidsmåte IMDi vil opprettholde fremover der det er mulig.

¹ Blom, S. (2014). Holdninger til innvandrere og innvandring 2014 (Vol. 39/2014, Rapporter). Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Mange flyktninger har fått opphold i Norge, men venter lenge på bosetting

Selv om 7 784 flyktninger i 2014 fikk en kommune å flytte til, ventet fortsatt 4 939 personer med lovlig opphold i Norge på å bli bosatt ved utgangen av 2014. Dette er om lag 500 færre enn året før.

Det er ulike grunner til at flyktninger som har fått opphold i Norge må vente i mottak. På overordnet nivå er det differansen mellom bosettingsbehovet og antall bosettingsplasser i kommunene som medfører at flere må vente lenge i mottak. Enslige mindreårige, barnefamilier og overføringsflyktninger blir prioritert for bosetting, noe som bidrar til at voksne som bosettes fra mottak må vente lenger. I siste ledd, etter at flyktingene har blitt tildelt en kommune plass, kan de måtte vente i mottak mens kommunene gjør klar bosettingsplassene.

De viktigste forklaringene på ventetiden varierer blant de ulike gruppene av flyktninger.

Enslige mindreårige flyktninger

Enslige mindreårige skal prioriteres for rask bosetting, og det er et mål at bosetting skal skje innen tre måneder etter at de har fått oppholdstillatelse. IMDi har ansvar for å bosette enslige mindreårige flyktninger i alderen 15 til 18 år, mens Bufetat har ansvar for de som er yngre enn dette.

Gjennom 2014 ble 536 enslige mindreårige bosatt i norske kommuner, 27 prosent flere enn i 2013. Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak til bosetting har økt fra 2,8 måneder i 2013 til 2,9 måneder i 2014.

Bosettingsbehovet for enslige mindreårige flyktninger steg betydelig i 2009 og har siden da variert mellom 400 og 700. På tross av dette har den gjennomsnittlige ventetiden blitt redusert fra 5,6 måneder i 2009. Blant de 232 enslige mindreårige som ventet i mottak ved utgangen av 2014, hadde de aller fleste ventet mindre enn 3 måneder. 54 hadde ventet mellom 3 og 6 måneder, og 14 hadde ventet i mer enn 6 måneder.

De enslige mindreårige som har ventet lengst har som regel kommet til Norge sammen med en følgeperson som ikke har en tillatelse som danner grunnlag for bosetting. Dette er gjerne et søsken som er over 18 år, en bestemor eller annen slektning. Det er ordinær praksis at disse skal bosettes sammen. Når følgepersonen ikke har rett til bosetting med offentlig hjelp, vil også den enslige mindreårige flyktingen få lengre ventetid. UDI vil som regel inngå avtale med kommunen om «alternativ mottaksplassering» for følgepersonen, men prosessen som medfølger kan være tidkrevende.

For å redusere ventetiden for bosetting av enslige mindreårige flyktninger, samlet IMDi arbeidet med denne gruppen til ett av våre regionkontor i 2012. Denne arbeidsmåten ga kortere ventetid for de enslige mindreårige, samt lavere ressursinnsats i IMDi. Ordningen ble derfor gjort permanent i 2013.

Den statlige refusjonsordningen for barnevernstiltak ble redusert i 2014, slik at kommunene nå kun får refusjon for 80 prosent av utgiftene til barnevernstiltak for denne gruppen. Dette har i noen tilfeller gjort kommunene mindre villige til å bosette enslige mindreårige flyktninger. Det blir dermed mer krevende å opprettholde, eller øke, antallet bosettingsplasser som stilles til rådighet i den enkelte kommune.

Barnefamilier

IMDi prioriterer bosetting av barnefamilier. Målet er at barn og deres familier skal bli bosatt i en kommune innen 3 måneder etter at de har fått oppholdstillatelse.

Gjennom 2014 har 3 685 personer i 926 barnefamilier blitt bosatt i en kommune. Ved inngangen av året ventet 804 barn på en kommune å flytte til. Ved utgangen av året var tallet redusert til 563 barn. Den gjennomsnittlige ventetiden for barnefamilier har blitt redusert til 6,0 måneder i 2014, fra 6,2 måneder i 2013. For de barna som ble bosatt sammen med sin familie, var det kun et fåtall som hadde ventet mindre enn 3 måneder. Etter 9 måneder fra vedtak om bosetting ble imidlertid de aller fleste barnefamiliene bosatt.

Ved utgangen av året var det 563 barn i 339 familier som ventet på bosetting. Mer enn halvparten av disse har allerede ventet mer enn 3 måneder. 126 barn i mottak har allerede ventet 9 måneder eller mer.

Familiene utløser nokså ulike tjenestebehov i kommunen og dette gjør bosettingsarbeidet tidkrevende. Bolig, barnehage- og skoleplass, introduksjonsprogram og liknende må være på plass før familiene kan

flytte til sin kommune. Størrelsen på familiene som ble bosatt varierte i 2014, opptil 11 medlemmer. Den vanligste familiestørrelsen var likevel på to personer hvorav en var barn. Familier på tre består like gjerne av en enslig mor med to barn som mor, far og ett barn.

Som for enslige mindreårige er det en spesiell utfordring når ett eller flere familiemedlemmer har vedtak om midlertidig opphold. Familien skal bosettes, men den som ikke har rett til bosetting med offentlig hjelp må få tilbud om alternativ mottaksplassering. 35 prosent av de 339 familiene som ventet på bosetting ved utgangen av året hadde ett eller flere medlemmer uten grunnlag for bosetting. 10 prosent av familiene som ble bosatt i 2014 hadde ett eller flere medlemmer med vedtak som ikke ga grunnlag for bosetting.

Enslige voksne

Enslige voksne utgjorde 72 prosent av flyktingene i mottak ved årsskiftet, men kun 40 prosent av de bosatte i 2014. Fordi IMDi prioriterer de andre gruppene av flyktinger, er enslige voksne flyktinger den gruppen som må vente lengst. Den gjennomsnittlige ventetiden for enslige voksne var 10,9 måneder i 2014. Flere kommuner må øke antall bosettingsplasser for at IMDi skal kunne redusere ventetiden.

Begrenset tillatelse grunnet ID-tvil

Inntil juni 2014 hadde personer med begrenset tillatelse grunnet id-tvil (og som hadde blitt fornyet minst en gang) rett på bosetting med offentlig hjelp. Dette omfattet også enslige mindreårige. Disse personene utløste ikke rett og plikt til introduksjonsprogrammet eller opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Dette gjorde bosettingen mer tidkrevende. Etter instruks fra BLD i juni 2014, falt denne gruppen ut av målgruppen for bosetting med offentlig hjelp. I 2014 utgjorde denne gruppen 120 personer.

IMDi arbeider for å redusere ventetiden

Det viktigste virkemidlet for å redusere ventetiden er å ytterligere øke antall bosettingsplasser slik at det tilsvarer behovet. IMDi legger vekt på tett oppfølging av anmodningen og dialog med kommunene. Tett samarbeid mellom IMDis regionkontor og KS, Husbanken, fylkesmenn og andre regionale statlige aktører er sentralt i dette arbeidet. Samarbeidet er i form av samarbeidsavtaler og felles møtearenaer slik at kommunene skal møte en samordnet regional stat.

IMDi arbeider for at alle plassene som kommunene til enhver tid stiller til disposisjon skal benyttes. I 2014 lyktes vi i å bruke 96 prosent av plassene. De plassene som ikke er benyttet er likevel fordelt til flyktinger som fremdeles oppholder seg i mottak mens kommunen gjør klar bosettingsplassen (dette er flyktinger som er søkt ut, se faktaboks). Forankring av rask og jevn utnyttning av bosettingsplasser i kommunene bidrar til å redusere ventetiden fordi flyktingene blir tildelt en bosettingsplass på et tidligere tidspunkt. Jevnlig og tett dialog med kommunene i form av kommunemøter, nettverksmøter og regionale konferanser og samlinger bidrar til å understøtte dette.

VENTETIDEN FRA SAKSOPPRETNING TIL BOSETTING

- ▶ Den totale ventetiden innebærer tiden fra en person melder seg som asylsøker ved Politiets Utlendingsenhet (saksoppretting) til man får flytte til bosettingskommunen. Ventetiden var i gjennomsnitt 19,6 måneder for flyktninger som ble bosatt i 2014.
- ▶ IMDis saksbehandling (utsøking) begynner når flyktningen får oppholdstillatelse, og avsluttes når flyktningen har fått tildelt en kommune å bo i. Kommunene bruker ofte noe mer tid på forberedelser, slik at flyktningene venter ytterligere tid i mottak før de flytter til sitt nye hjem.

Figur 8: Gjennomsnittlig ventetid fra saksopprettelse til bosetting, 2010-2014

Kilde: IMDi

KVALIFISERING OG BRUK AV INNVANDRERES KOMPETANSE

De fleste innvandrere som kommer til Norge har den nødvendige grunnkompetansen de trenger for å jobbe i landet. Behovene for ytterligere kvalifisering er forskjellige: noen trenger språkopplæring for å kunne bruke sin kompetanse på arbeidsmarkedet, eller informasjon om arbeidslivets regler og samfunnsforhold i Norge. Andre vil kunne trenge flere år med ordinær utdanning i tillegg til språkopplæring.

Norsk integreringspolitikk satser spesielt på noen grupper av de nyankomne innvandrerne. Disse er i hovedsak flyktninger og familieinnvandrere. Gjennom EØS-avtalen har borgere fra store deler av Europa frihet til å finne seg arbeid i Norge, men det er politisk flertall for at norske myndigheter ikke skal bekoste norskopplæring for denne gruppen.

IMDi har ansvar for tre kvalifiseringsordninger: opplæring i norsk og samfunnskunnskap, Introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger og Jobbsjansen. Det er kommunene som har ansvar for den praktiske gjennomføringen. IMDi tildeler og utbetaler tilskudd og har veilednings- og oppfølgingsansvar overfor kommunene.

Tabell 1: Kvalifiseringsordninger som IMDi har ansvar for

	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	Introduksjonsordningen for nyankomne flyktninger	Jobbsjansen
Antall deltakere i 2014	Ca. 35 000 personer	Ca. 11 000 personer	1 360 personer
Finansiering	Finansieres via et eget tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	Finansieres via integreringstilskuddet	Finansieres via egen tilskuddsordning der kommunene søker om prosjektstøtte
Hovedmålgruppe	Nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente, samt familiegjenforente med norske og nordiske borgere	Nyankomne flyktninger og deres familiegjenforente	Innvandrerkvinner med liten eller ingen tilknytning til arbeidslivet

Hvordan jobber IMDi med kvalifisering?

Tilskuddsforvaltning

IMDi har ansvar for å forvalte og utbetale ulike tilskudd til kommunene og ha løpende oversikt over hvilke resultater som oppnås. IMDi utbetaler tilskudd til kommunene for opplæring i norsk og samfunnskunnskap, og integreringstilskudd til kommunene. Tilskuddene skal dekke kommunenes utgifter til bosetting, introduksjonsordningen og språkopplæring.

Norsktilskuddet administreres via Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Kommunene bruker registeret til å registrere hvor mange timer opplæring den enkelte har gjennomført. Gjennomføring av pliktig opplæring i norsk og samfunnskunnskap i henhold til introduksjonsloven, er et vilkår for å få innvilget permanent oppholdstillatelse og statsborgerskap. Det registreres også hvilke opplæringstiltak den enkelte får og fravær. I 2014 har IMDi jobbet med å utvikle en ny versjon av registeret. Den nye versjonen vil gjøre registreringen lettere. Registeret vil også gi mer informasjon om de som gjennomfører opplæringen, noe som vil bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag for videreutviklingen av kvalifiseringsordningene.

Veilednings- og oppfølgingsansvar overfor kommunene

Gjennom veiledning, resultatoppfølging og kunnskapsformidling bidrar IMDi til kommunenes arbeid med kvalifiseringsordningene.

I 2014 har IMDi hatt et høyt aktivitetsnivå i sin veiledning, resultatoppfølging og kunnskapsformidling av kommunene. IMDi har arrangert regionale integreringskonferanser, fagkonferanser og nettverkssamlinger. Dette for å bidra til at kommunene har en god og målrettet innsats i arbeidet med kvalifisering og økt sysselsetting av innvandrere. Samarbeid mellom kommunene, og mellom kommunene og IMDi, styrker alles kompetanse.

Det bor arbeidsinnvandrere i de fleste norske kommuner, og kommunene erfarer naturlig nok at de må innrette sin tjenesteyting også mot arbeidsinnvandrere og deres familier. Flere kommuner ser negative konsekvenser av manglende språkopplæring for denne gruppen, og etterspør veiledning fra IMDi i kvalifiserings- og integreringsspørsmål.

Kunnskapsutvikling

Kvalifiseringsordningene skal kontinuerlig forbedres og utvikles. Innenfor Introduksjonslovens område har IMDi et fagansvar i samarbeid med Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk (Vox). Fagansvaret innebærer kontinuerlig kunnskapsinnhenting samt oppfølging og veiledning av kommunene. To rapporter ble finansiert av IMDi og lansert i 2014:

- ▶ NIBR utførte på oppdrag fra IMDi et prosjekt for å sammenlikne introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark.² I alle land anbefales det kombinasjon av språkopplæring og arbeidspraksis. Dette gir bedre resultater enn at deltakere først gjør seg ferdig med språkopplæring før de går videre med arbeidsrettede tiltak. Analysen inneholder ikke vurderinger av hvilket land som har det mest effektive/beste introduksjonsprogrammet. Analysen viser hvilke virkemidler de ulike landene har valgt, og kan benyttes som grunnlag i det videre arbeidet med å utvikle introduksjonsordningen i Norge.
- ▶ En tverrsektoriell arbeidsgruppe bestående av IMDi, Utdanningsdirektoratet, Vox, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Bergen og Oslo kommune, samt Akershus og Vestfold fylkeskommune bestilte i 2014 en rapport om bruken av grunnskoleopplæring og videregående opplæring i introduksjonsprogrammet. I rapporten *Rett til utdanning?* fremkommer det at kommunene tolker regelverket rundt introduksjonsprogram ulikt og at det er store variasjoner mellom kommunene mht. om de tilbyr ordinær utdanning innenfor introduksjonsprogrammet.³

Ordningene med introduksjonsprogram og norsk med samfunnskunnskap skal evalueres. I den forbindelse har IMDi tatt initiativ til en kunnskapsoppsummering om introduksjonsordningen og norsk med samfunnskunnskap. Oppdraget utføres av Fafo. Hensikten er å lage en oversikt over den forskningen som foreligger på feltet. Det skal også legges vekt på å avdekke kunnskapshull. Arbeidet med kunnskapsoppsummeringen ble påbegynt i 2014, og ferdigstilles i første halvår 2015.

Kommunale utviklingsmidler

IMDi forvaltet i 2014 32 millioner kroner i kommunale utviklingsmidler for å styrke kommunenes faglige utvikling av kvalifiseringsarbeidet.

I 2014 mottok IMDi 87 søknader fra 63 kommuner. Total søknadssum var 73,5 mill. kroner. 65 prosjekter i 47 kommuner fikk finansiering. 6 prosjekter var interkommunale. 4 prosjekter var knyttet til tiltak 3 i handlingsplan 2013-2016: *Vi trenger innvandrernes kompetanse*. Det ble gitt avslag på 22 søknader.

IMDi har samarbeidet med Vox i vurdering av søknadene. Vox har primært kommet med innstillinger på prosjekter for bedre tilpasset norskopplæring for innvandrere med høyere kompetanse, men de har også lest gjennom de øvrige søknadene og kommet med innspill og vurderinger.⁴

I løpet av 2014 har erfaringer fra prosjektene blitt formidlet på flere ulike arenaer og fora. Målgruppen for formidlingen har i hovedsak vært ledere og lærere i kommunal- og fylkeskommunal voksenopplæring, kommunale flyktningkonsulenter og programrådgivere, samt ansatte i relevante sektormyndigheter som fylkesmannen og NAV.

2 Hernes, Tronstad: Komparativ analyse av introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark. NIBR-rapport 2014:19

3 Djuve, Haakestad, Sterri: *Rett til utdanning? Grunnskoleopplæring og videregående opplæring som tiltak i introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere*. Fafo-rapport 2014:34

4 Tiltak 3 i Handlingsplan "Vi trenger innvandrernes kompetanse"

Prosjektkommunene melder tilbake at kommunale utviklingsmidler har:

- ▶ Forbedret kvaliteten i metodene som brukes i både norskopplæringen, og andre tiltak som retter seg mot å styrke overgangen til arbeid og utdanning.
- ▶ Opplæringstilbudet og tiltakene i prosjektkommunene er blitt mer tilpasset målgruppens behov.
- ▶ Forbedret samarbeidet mellom relevante opplærings- og kvalifiseringsaktører, i både kommune, stat og næringsliv.
- ▶ Forbedret helheten i tiltaksapparatet rettet mot nyankomne innvandrere.

Samtidig sier kommunene at det er utfordrende å måle direkte effekt av prosjektene i seg selv på norsk-resultater og overgang til arbeid og utdanning, og tar forbehold om andre årsakssammenhenger i sine tilbakemeldinger.

Målgrupper norskopplæring

Målgruppen for norskopplæringen er sammensatt: Oppholdsgrunnlaget og alderen til innvandreren avgjør hvilke rettigheter og plikter han eller hun har til norskopplæring. Personkretsen som omfattes av en rett og/eller en plikt til å delta på opplæring i norsk og samfunnskunnskap, er langt større en den gruppen som omfattes av introduksjonsprogrammet.

IMDi har ansvaret for norskopplæringen som gis for de målgruppene som er markert grått i tabell 2.

Tabell 2: Rett og/eller plikt til norskopplæring etter oppholdsgrunnlag for personer som etter 1. september 2005 har fått innvilget tillatelse som gir grunnlag for permanent opphold etter utlendingsloven

Personkrets	Rett til norskopplæring	Plikt til å ta norskopplæring	Gratis	Antall timer
1) Personer som har fått asyl, personer med opphold på humanitært grunnlag og familiegjenforente med disse gruppene og de med kollektivt beskyttelse, 16–55 år.	Ja	Ja	Ja	600 timer (550 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap). Ved behov opp til 2400 norsktimer i tillegg. For de som har fått tillatelse før 1. januar 2012 er omfanget 300 timer (250 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap). Ved behov opp til 2 700 norsktimer i tillegg.
2) Familiegjenforente med norske og nordiske borgere bosatt i Norge, 16–55 år.	Ja	Ja	Ja	
3) Personer fra gruppe 1) eller 2) i alderen 55–67 år.	Ja	Nei	Ja	
4) Arbeidsinnvandrere utenfor EØS-/EFTA-regelverket, 16–55 år.	Nei	Ja	Nei	300 timer (250 timer norsk og 50 timer samfunnskunnskap)
5) Arbeidsinnvandrere innenfor EØS-/EFTA-regelverket.	Nei	Nei	Nei	Må selv ta initiativ til norskopplæring
6) Personer med utgåtte rettigheter etter introduksjonsloven og norske statsborgere	Nei	Nei	Nei	Må selv ta initiativ til norskopplæring

Målgrupper introduksjonsprogram

De som faller inn under introduksjonsordningen må være mellom 18 og 55 år gamle, må ikke ha vært bosatt i en kommune lenger enn to år, og må ha behov for grunnleggende kvalifisering. Program tilbys til:

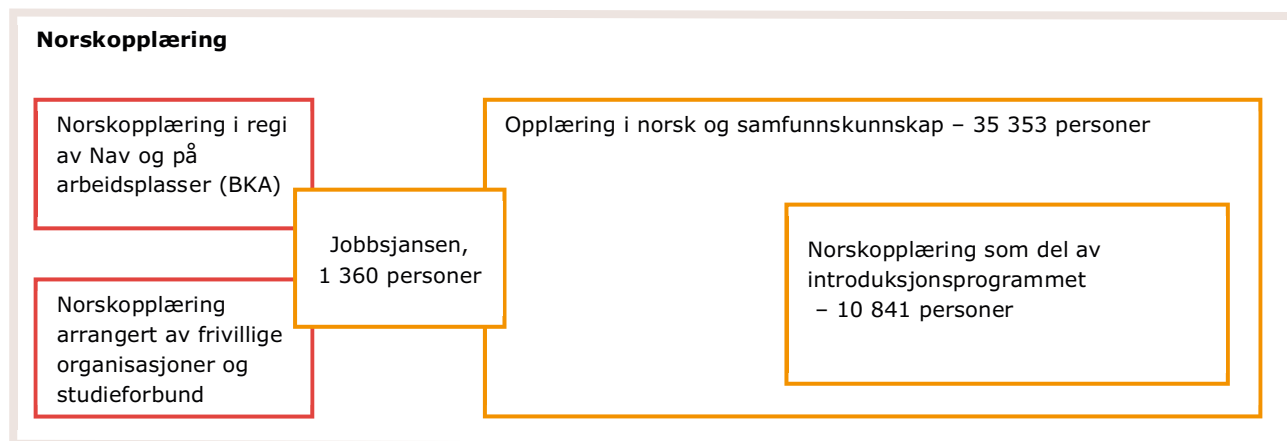
- ▶ Personer med asylstatus
- ▶ Overføringsflyktninger med innreisetillatelse
- ▶ Personer med opphold på humanitært grunnlag, etter søknad om asyl
- ▶ Personer med kollektiv beskyttelse
- ▶ Personer som blir familieegjenforent med en person som er omfattet av en av de fire gruppene ovenfor
- ▶ Personer som selv eller hvis barn har vært utsatt for mishandling i samlivsforhold eller tvangsekteskap

Dette er i hovedsak flyktninger og familieegjenforente med disse. Mange endrer oppholdsgrunnlag de første årene. Det er derfor ikke uvanlig at personer beveger seg mellom de ulike rettighetskategoriene.

Målgrupper Jobbsjansen

Jobbsjansen er en egen ordning som ikke er beregnet for nyankomne innvandrere. Den retter seg mot innvandrere i alderen 18–55 år som ikke har tilknytning til arbeidslivet, som har behov for grunnleggende kvalifisering, og som ikke er omfattet av andre ordninger. Hjemmeværende innvandrerkvinner som ikke er avhengige av sosialhjelp er prioritert målgruppe.

Figur 9: IMDis ansvarsområder for opplæring i norsk, og antall deltakere i ordningene IMDi har ansvar for per 1.12.2014. IMDis ansvarsområde er markert med oransje rammer.

INFORMASJON TIL NYANKOMNE ARBEIDSINNVANDRERE

- ▶ IMDi har ansvar for publikasjonen Ny i Norge. Her sammenstiller vi opplysninger fra offentlige etater slik at arbeidsinnvandrere og deres familiemedlemmer blir kjent med sine rettigheter og plikter i Norge. Ny i Norge utgis i bokform for å gi tilgang til informasjon uavhengig av internetttilgang. I løpet av 2014 ble det distribuert 35 000 eksemplarer av den oppdaterte papirversjonen (på norsk, engelsk og polsk). Offentlige etater, spesielt Servicesenter for utenlandske arbeidstakere (SUA), NAV og Skatteetaten, men også bedrifter og voksenopplæringer bestiller et stort antall bøker.
- ▶ Nettversjonen Ny i Norge (www.nyinorge.no) oppdateres fortløpende, og inneholder informasjon på norsk, engelsk, polsk, tysk og litauisk. Trafikken på websiden har økt med 20 prosent siden 2013 med nesten 1,1 mill. sidevisninger og 325 000 besøk i 2014.
- ▶ Vi får svært gode tilbakemeldinger fra brukerne, både fra arbeidsinnvandrere selv og fra de som formidler informasjonen til dem.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap

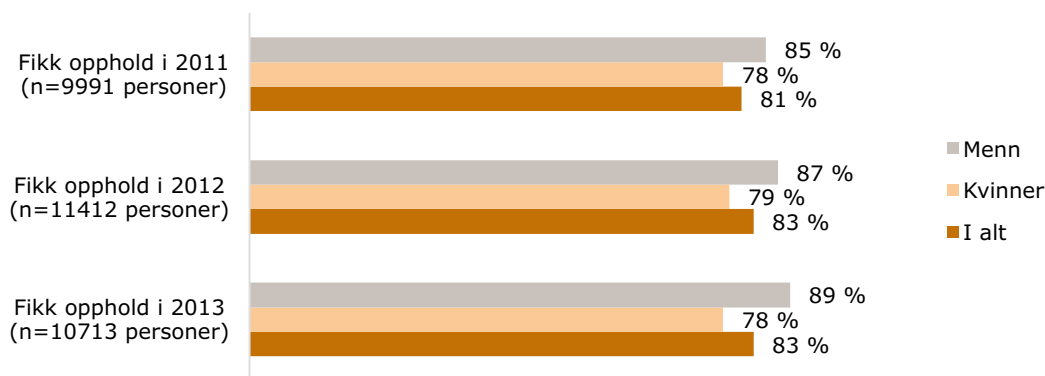
Det er et mål at innvandrere kommer så raskt som mulig i gang med norskopplæring og at de fullfører den. Resultatene i ordningen opplæring i norsk og samfunnskunnskap måles etter hvor fort deltakerne kommer i gang med opplæringen og hvorvidt de fullfører opplæringen innen tre år.⁵

Rask opstart

83 prosent av de som fikk rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap i 2013, startet opplæringen innen det påfølgende halvåret etter at de fikk opphold. Målet er 85 prosent. 88 prosent hadde påbegynt opplæringen innen annet halvår etter vedtak om opphold.

Det har vært en jevn positiv utvikling siden 2005. I 2013 fikk 10 713 personer innvilget opphold som ga rett og plikt til norskopplæring. I likhet med tidligere år kom en større andel menn raskt i gang med opplæringen enn kvinner. 89 prosent av mennene og 78 prosent av kvinnene startet opplæringen innen første halvår etter det halvåret de fikk opphold.

Figur 10: Personer som startet norskopplæring innen det påfølgende halvåret etter at de fikk opphold som ga rett og plikt*. Prosent. 2011-2013-kohort.

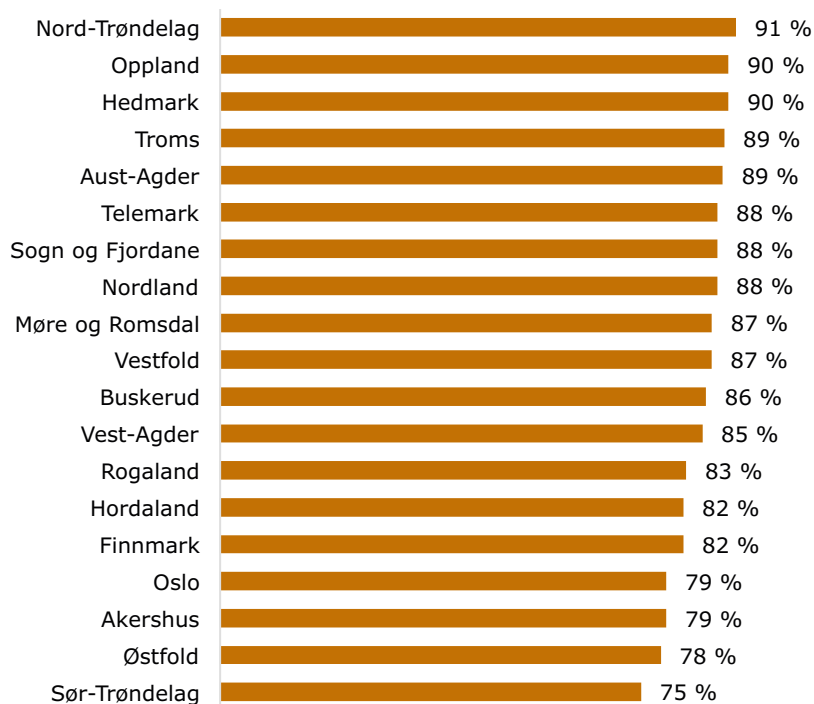

* Inkluderer både personer som startet opplæring samme halvår som opphold ble innvilget, og de som startet opplæringen i løpet av det påfølgende halvåret. Kilde: NIR

Det er stor variasjon i når kommunene kommer i gang med norskopplæring for deltakere med rett og plikt. Noen kommuner har ingen deltakere som starter innen det påfølgende halvåret, mens andre kommuner har så mye som 100 prosent av deltakermassen i opplæring. På fylkesnivå varierer resultatene mellom 75 prosent som er i opplæring første halvår etter oppholdstillatelse, til det beste fylket der andelen er 91 prosent.

⁵ Målingene foretas slik at man ser hvor mange som fikk en oppholdstillatelse som gir ulike rettigheter et gitt halvår, for deretter å følge utviklingen på denne gruppen (kohorten) i tiden framover. Gruppen som omtales videre i teksten har både rett og plikt til opplæring.

Figur 11: Personer som startet norskopplæring innen det påfølgende halvåret etter at de fikk opphold som ga rett og plikt, fordelt på fylker. Prosent. 2013-kohort.

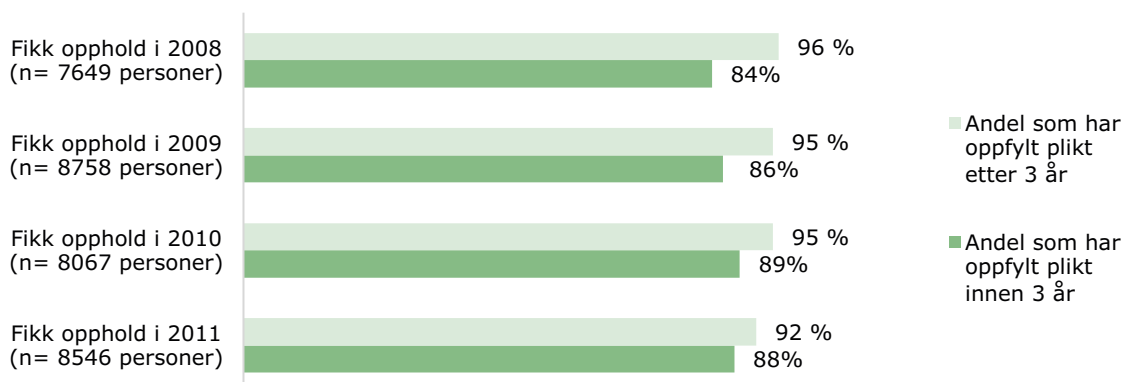
Kilde: NIR

Gjennomføringsgrad

I 2011 kom 9 991 personer inn i gruppen med rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Av disse hadde 8 546 personer fortsatt rett og plikt til opplæring etter tre år, og av denne gruppen oppfylte 88 prosent sin plikt innen fristen på tre år. Det er en nedgang på ett prosentpoeng sammenliknet med de som kom inn i ordningen i 2010. Målet er en gjennomføringsgrad på 90 prosent.

Av de som kom inn i ordningen i 2011, var 63 prosent kvinner og 37 prosent menn. Blant kvinnene som fikk opphold i Norge i 2011, var det 87 prosent som gjennomførte innen tre år. For mennene var det 90 prosent som gjennomførte innen tre år. Dette er omtrent på samme nivå som for 2010-kohorten (henholdsvis 86 prosent for kvinner og 91 prosent for menn). Selv om kvinner og menn har ulik gjennomføringsgrad etter tre år, utjevner denne forskjellen seg med tiden. Kvinner og menn har ganske lik gjennomføringsgrad etter fem år. Mellom 92 og 96 prosent har innfridd sin plikt siden 2008 noe som er svært høyt. Den høye gjennomføringsgraden står i sterk kontrast til påstander om at innvandrere ikke vil lære norsk.

Figur 12: Personer som har oppfylt plikten innen tre år, blant personer med rett og plikt til norskopplæring. Prosent. 2008-2011-kohort.

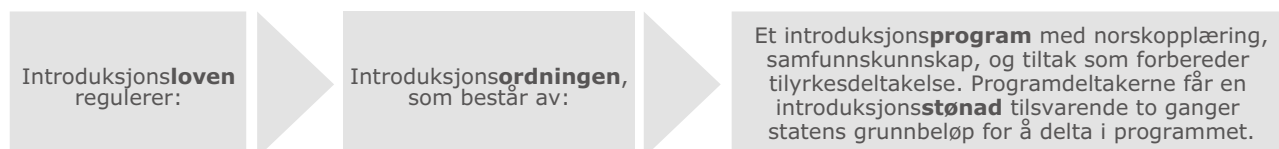

Kilde: NIR

Introduksjonsordningen

Det er et mål at flykninger så raskt som mulig etter bosetting i en kommune blir økonomisk selvhjulpne. Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere er kommunens viktigste redskap for å integrere nyankomne innvandrere. Det er kommunenes ansvar å tilby introduksjonsprogram.

Introduksjonsprogrammet inneholder norsk språkopplæring, samfunnskunnskap, og tiltak som forbereder til yrkesdeltakelse. Deltakerne får utbetalt en introduksjonsstønad for å delta i programmet. Hovedmålet med introduksjonsordningen er at nyankomne innvandrere etter endt program kommer raskt i arbeid eller videre utdanning.

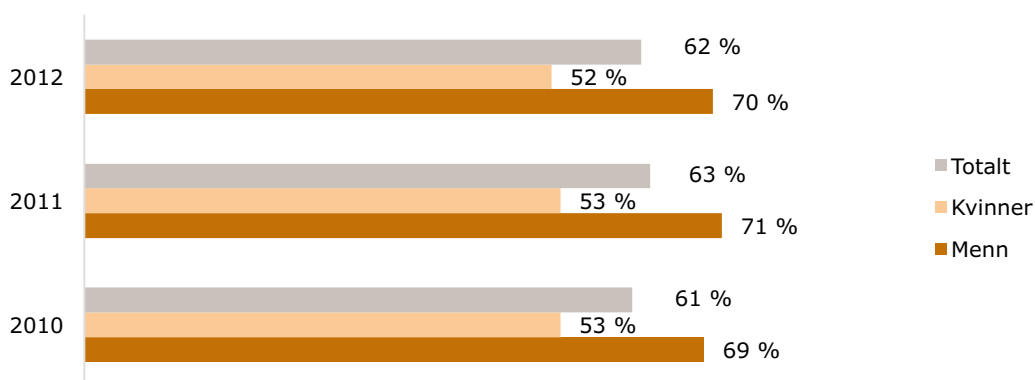

Per 1. desember 2014 viser tall fra NIR at det var 12 253 personer som hadde rett og plikt til introduksjonsprogram. Det var registrert 10 841 aktive deltakere i introduksjonsprogrammet.

I arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet introduksjonsprogram

Resultatene for overgang til arbeid og utdanning (videregående eller høyere utdanning) har vært stabile over flere år. De siste publiserte tallene fra SSB gjelder for de som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2012. Resultatet viste at i alt 62 prosent av de som fullførte introduksjonsprogrammet var i arbeid eller under utdanning året etter at de avsluttet programmet. Dette var en nedgang på ett prosentpoeng sammenliknet med året før. Menn kommer raskere i jobb enn kvinner. Målet er at 70 prosent av deltakerne er i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program.

Figur 13: Deltakere i introduksjonsordningen som var i arbeid eller utdanning ett år etter avsluttet program fordelt på kjønn. Prosent. 2010-2012-kohort.

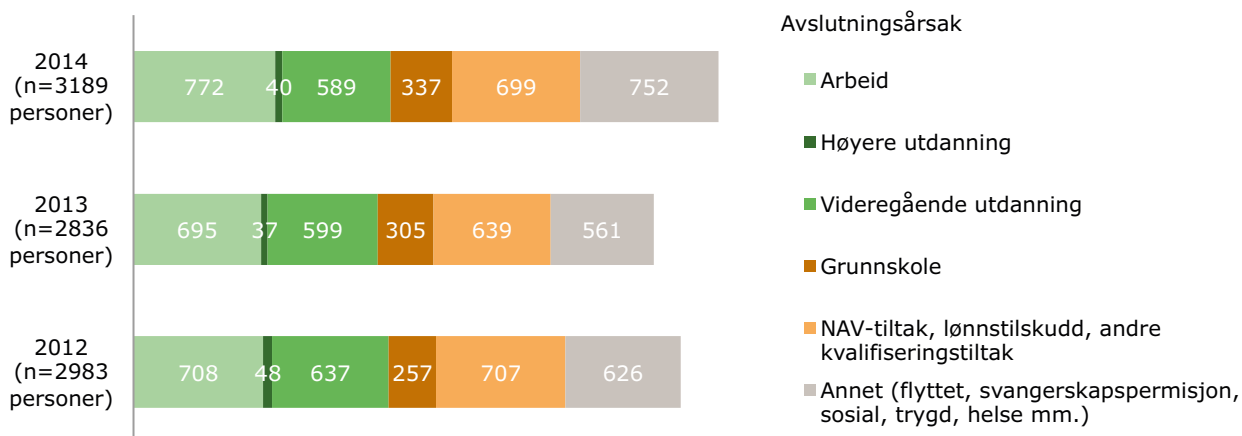

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Direkte overgang til arbeid eller utdanning etter avsluttet introduksjonsprogram

1 401 personer gikk direkte over i arbeid eller utdanning (videregående eller høyere utdanning) i 2014, noe som tilsvarer 44 prosent av de totalt 3 189 personene som gikk ut av introduksjonsprogrammet. Dette var en nedgang på tre prosentpoeng fra året før. Det var en nedgang på to prosentpoeng i overgang til videregående skole direkte etter avsluttet program, og ett prosentpoeng nedgang i overgang til arbeid. Målet er at 55 prosent av deltakerne er i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet introduksjonsprogram.

Figur 14: Personer som gikk ut av introduksjonsprogrammet, fordelt på avslutningsårsaker. Absolutte tall. 2012-2014.

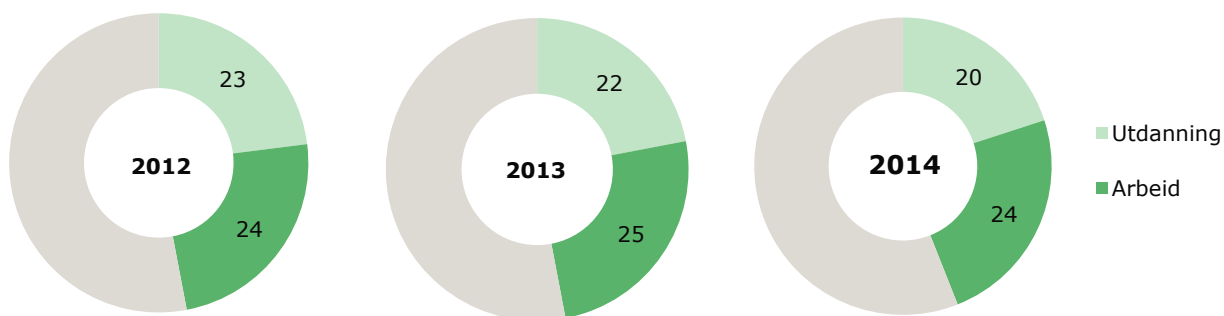

Kilde: NIR

Andelen som gikk over til grunnskoleopplæring har steget fra 4 prosent i 2009 til 11 prosent i 2014.

Av alle som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2014 gikk 22 prosent over i andre kvalifiseringstiltak som NAV-tiltak, lønnstilskudd eller andre kvalifiseringstiltak. Selv om dette ikke slår ut på måloppnåelsen for ordningen, kan det likevel være viktige bidrag for å få introduksjonsprogramdeltakerne i arbeid på et senere tidspunkt.

Figur 15: Deltakere i introduksjonsprogram som gikk over i arbeid eller utdanning direkte etter avsluttet program. Prosent. 2012-2014-kohort.

Kilde: NIR

Det er stor variasjon mellom kommunenes resultatoppnåelse. IMDi ser at kommuner som arbeider systematisk og langsiktig med ordningen oppnår bedre resultater. De som lykkes kjennetegnes gjerne av at de har god forankring av ordningen i politisk og administrativ ledelse, og har god kvalitet på tilbudet til den enkelte programdeltaker. I 2014 hadde kommunene i Vestfold fylke høyest måloppnåelse med tilsammen 61 prosent, fylket sett under ett. Kommunene i Telemark fylke hadde den svakeste måloppnåelsen med samlet sett 23 prosent deltakere som gikk direkte over til arbeid eller utdanning.

SSB har analysert hvor lang tid det tar før flyktninger med rett og plikt til introduksjonsprogram kommer i arbeid og utdanning.⁶ Analysen tar for seg alle flyktninger som har hatt rett og plikt til introduksjonsprogrammet i den tiden ordningen har eksistert (20 332 personer). Det ble tatt høyde for lokalt arbeidsmarked og flyktninggruppens sammensetning. Funnene fra denne undersøkelsen viser at kommunene kan oppnå gode og raske resultater, selv om de har en vanskelig oppgave. Mange kommuner får flyktningene

6 Lillegård og Seierstad: Introduksjonsordningen i kommunene: En sammenlikning av kommunenes resultater. SSB-rapport 55/2013

raskt i arbeid og utdanning, selv om de i utgangspunktet har mange flyktninger med stort behov for kvalifisering og generelt dårligere arbeidsmarked enn mange andre. De «beste» kommunene har en tendens til å få best resultater, og de «dårligste» kommunene har en tendens til å få dårligst resultater, også når vi korrigerer for variable som går på kjennetegn ved flyktningen og kommunens forutsetninger.

Kommuner med egne mål for introduksjonsordningen

Det at kommunene setter egne mål for introduksjonsordningen anser IMDi som en viktig suksessfaktor for å få flere i jobb. IMDi gjennomfører en årlig spørreundersøkelse til kommunene om hvordan de arbeider med bosetting av flyktninger og integrering. Resultatene fra undersøkelsen i 2014 vil foreligge våren 2015. IMDi arbeider for å sikre høy svarprosent slik at undersøkelsen gir et representativt bilde av situasjonen i kommune-Norge.

Hva er utfordringene med introduksjonsordningen?

Generelt vurderes arbeidsmetodikken og prinsippet med introduksjonsordningen som god. Kvaliteten av tilbudet deltakere har i introduksjonsprogrammet er imidlertid variabel. Ved å øke kvaliteten vil introduksjonsordningen i større grad kunne leve opp til sitt potensial.

I 2014 utførte NIBR på oppdrag fra IMDi et prosjekt for å sammenlikne virkemidler staten bruker både i samarbeidet med kommunene om introduksjonsprogram, og overfor den enkelte programdeltaker.⁷ Rapporten viser blant annet at kombinasjon av språkopplæring og arbeidspraksis kan gi bedre resultater enn om deltakere først gjør seg ferdig med språkopplæring før de så går videre med arbeidsrettede tiltak. At god lederforankring øker sannsynligheten for god resultatoppnåelse i introduksjonsordningen ble også dokumentert i rapporten *Analyse av resultatoppnåelse i introduksjonsordningen*.⁸ Kommuner som gjør klare prioriteringer og setter seg konkrete mål for introduksjonsprogrammet gjør det bedre enn kommuner som ikke gjør det.

Hvordan ser vi introduksjonsordningen i fremtiden?

I 2014 markerte IMDi at det var 10 år siden introduksjonsordningen ble innført gjennom Introduksjonsloven. Innspill til videreutvikling av introduksjonsordningen var hovedtema for markeringen. Relevante aktører fra sektormyndigheter og kommuner ble invitert til å gi sine synspunkter på hvilke grep som kan gjennomføres. I forbindelse med arrangementet ble det laget en artikkelserie og en seminarrapport som ble publisert på IMDis nettsider.

⁷ Hernes, Tronstad: Komparativ analyse av introduksjonsprogram i Norge, Sverige og Danmark. NIBR-rapport 2014:19

⁸ Rambøll: Analyse av resultatoppnåelse i introduksjonsordningen. Sluttrapport for IMDi, 2011.

Interkommunalt samarbeid gir helårstilbud

Gjennom samarbeid klarer seks små kommuner å gi flyktingene det helårstilbudet i introduksjonsprogram loven krever at de gir.

Lyngdal, Kvinesdal, Flekkefjord, Farsund, Hægebostad og Sirdal har dannet et nettverk for å kunne tilby bedre tjenester innenfor bosetting og kvalifisering av flyktinger. Det har resultert i en samkjørt praksis rundt arbeidet med flyktinger i kommunene, samt økt kvalitet.

Samarbeider i ferieavvikling

For mange kommuner er det en utfordring å legge til rette for tilbud i skolens ferier. Dette har de seks kommunene løst ved å rullere på tilbudet i ferieukene når voksenopp-læringen ikke har tilbud.

Kommunene som har ansvar for de ulike ukene skal spesialisere seg på forskjellige emner som for eksempel kvalifisering, helse og økonomi. Målet er at dette skal heve de ansattes kompetanse og bedre tilbudet til deltakerne.

Kommunene trekker inn aktører som blant annet barnevern, skatteetaten og politi for å bidra med programinnhold. Transportutgiftene er et spleiselag mellom kommunene. In-trodeltakerne blir etter hvert godt kjent med sine nabokommuner, og det er heller ingen ulempe at kommunene utgjør et felles arbeidsmarked.

Bygger kompetanse

Innbyggertallet i kommunene varierer mellom 9 516 og 1 831. Nettopp størrelsen på de seks kommunene, og det at de allerede har et samarbeid innenfor andre tjeneste-områder, er viktige argumenter for etableringen av nettverket. Initiativet til nettverket kom fra rådgiverne selv, men med lederforankring i ryggen ble det langt mer slagkraftig og robust.

Mer enn et fullverdig helårsprogram kommer ut av samarbeidet. Nettverket har blitt en viktig faglig møteplass for å bygge kompetanse kommunene imellom, og har bidratt til å heve kvaliteten på tjenestene de tilbyr flyktingene.

Jobbsjansen

Målet med Jobbsjansen er å øke sysselsettingen blant innvandrere som står langt fra arbeidsmarkedet, som har behov for kvalifisering og som ikke omfattes av andre ordninger. Jobbsjansen er bygget over samme lest som introduksjonsprogrammet med vekt på individuell tilpasning og tett oppfølging, for at deltakerne skal komme enten i jobb eller inn i utdanningsløp.

Tilskudd til prosjekter

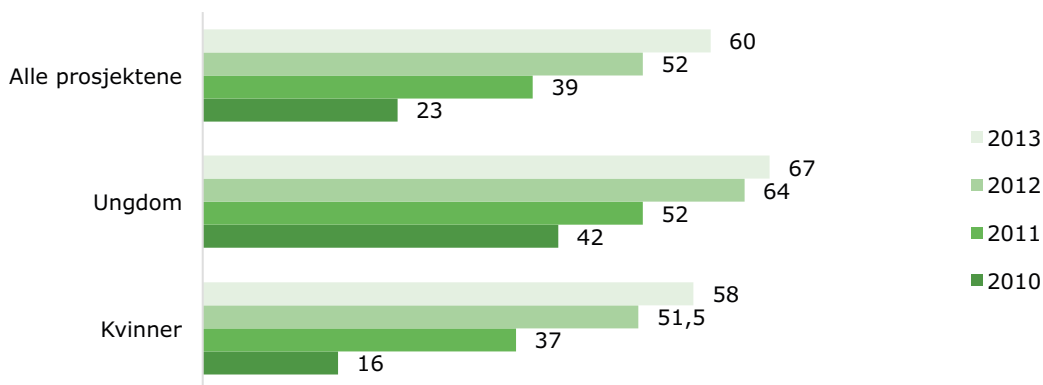
I statsbudsjett for 2014 var det avsatt 87 mill. kroner til Jobbsjansen.⁹ Det var 53 kommuner og bydeler som mottok tilskudd til 54 prosjekter. Noen kommuner har mottatt tilskudd til flere prosjekter. Prosjektene hadde mellom 6 og 67 deltakere.

31 av de 54 prosjektene retter seg mot innvandrerkvinner. Av de resterende 23 prosjektene var 9 rene ungdomsprosjekter, mens 14 var rettet mot både kvinner, menn og ungdom. Hovedvekten av prosjektene var organisert i NAV, eller i NAV i samarbeid med Voksenopplæringen og/eller flyktningetjeneste.

Gode resultater

I 2013 gikk 60 prosent av deltakere i Jobbsjansen over til arbeid eller utdanning etter avsluttet program. Det var en økning på 8 prosentpoeng fra 2012. Målet er at 60 prosent av deltakerne skal komme i arbeid eller utdanning. Jobbsjanseprojektene har samlet sett hatt en jevn positiv utvikling i perioden i 2010-2013.

Figur 16: Deltakere i Ny sjanse/Jobbsjansen som gikk over i arbeid eller utdanning, fordelt på målgruppe. Prosent. 2010-2013

Kilde: IMDi

Som figuren over viser har det vært en positiv utvikling både for kvinneprojektene og ungdomsprojektene.

Kombinasjonsløp er et sentralt suksesskriterium for prosjektene. Dette betyr at deltakerne både får tilbud om norskopplæring, kurs eller andre kvalifiseringstiltak, og samtidig tilbud om arbeidspraksis. Flere prosjekter har gjort gode erfaringer med bruk av Place and train-modellen, som innebærer tidlig utplassering i arbeidspraksis med opplæring og tett oppfølging. En grundig kartlegging og avklaring av deltakerens kompetansebehov, en realistisk og konkret individuell plan, kontinuerlig motivasjons- og veiledningsarbeid, tett individuell oppfølging av deltaker og at prosjektene har et godt samarbeid med arbeidsgiver er også viktige suksesskriterier.

En annen viktig forutsetning for å lykkes i kvalifiseringsarbeidet er at prosjektene er godt forankret i ledelsen i kommunen, samt at de klarer å utvikle et godt samarbeid med NAV-kontoret, kommunale, fylkeskommunale og statlige sektormyndigheter og frivillige organisasjoner.

Dokumentasjon av gode metoder

Dokumentasjon av prosesser, metoder, gode og mindre gode grep i kvalifiseringsarbeid som Jobbsjansen, er avgjørende for å videreutvikle ordningen. Som ledd i dette arbeidet er det blitt utgitt tre rapporter i 2014. Den første rapporten: *Jobbsjansen – erfaringer med gode kvalifiseringsløp* er utarbeidet av Rambøll på

⁹ Jobbsjansen ble innført som permanent ordning i 2013. Tallene fra 2012 viser til forløperen Ny sjanse.

oppdrag fra IMDi. Rapporten dokumenterer gode erfaringer fra de ulike prosjektene i landet og identifiserer dessuten kunnskapsbehov for videre arbeid med Jobbsjansen.

Rapporten *Individrapportering i Ny sjanse 2012* er utarbeidet av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) på oppdrag fra IMDi. Rapporten beskriver kjennetegn ved deltakerne som deltok i programmet i 2012. Det vil si alder, kjønn, utdanningsnivå, utdanningsbakgrunn, arbeidserfaring, landbakgrunn med mer. Hensikten med rapporten er å få et bedre kunnskapsgrunnlag for det videre arbeidet med Jobbsjansen.

Rapporten *Fra Ny sjanse til Jobbsjansen* er utarbeidet av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) på oppdrag fra IMDi. Rapportene dokumenter blant annet koblinger mellom resultatet og gode tiltak i Jobbsjansen. Måloppnåelsen er høyest blant ungdom og kvinner med overgangsstønad og de fleste av de som gikk over til jobb gikk til en vanlig jobb. Varehandelen var den vanligste bransjen. De fleste deltakerne som avsluttet Jobbsjansen i 2013 hadde forbedret sine norskkunnskaper. De som gikk ut i jobb utpekte seg spesielt.

DELTAKELSE OG FELLESSKAP

Integrering handler om deltakelse og inkludering på samfunnets ulike arenaer. Mange integreringstiltak er rettet mot innvandrere, og handler om at innvandrere har rettigheter og plikter. Andre tiltak er rettet spesielt mot kommuner, arbeidsgivere og andre aktører. Vellykket integrering forutsetter at alle bidrar; innvandrere selv, myndighetene og allmennheten. Holdninger er viktige. Innvandrere selv må vise vilje til å delta i det norske samfunnet, og forholde seg til grunnleggende verdier som menneskerettigheter og demokrati. På den andre siden må majoriteten la innvandrerne slippe til og få mulighet til på bidra, uten å bli utsatt for usaklig forskjellsbehandling.

Alle statlige sektorer har ansvar for hele befolkningen. Som regjeringens fagorgan for integrering skal IMDi være pådriver overfor alle sektormyndigheter, og innenfor noen områder har vi selv ansvar for særskilte tiltak: arbeidslivet, demokrati og sivilsamfunn, likeverdige offentlige tjenester, og barn og unges oppvekstvilkår.

Arbeidslivet

Norskopplæring, kvalifisering og utdanning er viktige forutsetninger for å få flest mulig innvandrere i arbeid. Samtidig er det nødvendig med en bredere innsats for å øke sysselsettingen. Innvandrere kan oppleve en rekke utfordringer og barrierer når de skal inn på det norske arbeidsmarkedet. Mange som er i arbeid, møter også hindringer. IMDi samarbeider med flere aktører, og har ansvaret for noen tiltak som skal bidra til å fremme mangfold i arbeidslivet.

Økt mangfold i staten og i heleide statlige virksomheter

Staten forventer at virksomhetenes personalpolitikk preges av mangfold, og at de gjennomfører tiltak for å fremme likestilling og mangfold.

IMDi deltar i et mangfoldsnettverk sammen med Skattedirektoratet, Politidirektoratet, Arbeids- og velferdsdirektoratet, Forsvarsstaben, Vegdirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Likestillings- og diskrimineringsombudet. Nettverket representerer om lag 60 000 arbeidsplasser. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i staten økte med 0,4 prosentpoeng til 9,0 prosent i 2013.¹⁰

Som et ledd i innsatsen for å oppfylle statlige forventninger dokumenterer IMDi mangfoldsarbeid i 25 heleide statlige virksomheter gjennom en spørreundersøkelse. 20 virksomheter besvarte undersøkelsen i 2014. Undersøkelsen viste at færre virksomheter fulgte ordningen med å kalle inn minst én kvalifisert søker med innvandrerbakgrunn til intervju (intervjuordningen). Færre virksomheter benyttet seg av rekrutteringsplasser.

I tillegg innhenter IMDi sysselsettingsdata fra SSB for disse virksomhetene. Statistikken viser en svak, men positiv utvikling. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn økte med 0,6 prosentpoeng fra 16,8 prosent i 2012 til 17,4 prosent i 2013. Andel ledere med innvandrerbakgrunn økte med 1,1 prosentpoeng fra 1,7 prosent i 2012 til 2,8 prosent i 2013. Siden 2006 har denne andelen stort sett vært stabil, men med en svak økning fra 2011.

IMDi leder også et HR-nettverk om mangfold for erfaringsutveksling og kunnskapsdeling mellom virksomhetene.

Intervjuordningen

Personer med innvandrerbakgrunn kan oppleve å bli møtt med skepsis og diskriminering blant arbeidsgivere, og blir sjeldnere innkalt til jobbintervjuer enn andre arbeidssøkere. For å bidra til at flere får brukt sin kompetanse i arbeidslivet, oppfordrer IMDi kommunene til å innføre en intervjuordning. Ordningen går ut på at minst én søker med innvandrerbakgrunn skal innkalles til intervju hvis hun eller han er kvalifisert for stillingen. I staten kom ordningen i stand gjennom handlingsplanen mot rasisme og diskriminering 2002-2006, og siden 2012 har IMDi arbeidet for at også kommunene skal ta i bruk ordningen.

¹⁰ Statistikk for fjerde kvartal 2014 vil være tilgjengelige juni 2015

IMDi oppfordrer nye kommuner til å innføre intervjuordningen, og vi gir råd og veiledning om mangfoldig rekruttering. Ordningen inngår også i enkelte av IMDis særlige samarbeidsavtaler med kommuner.

Så langt har 35 norske kommuner innført ordningen. IMDi kjenner ikke til at nye kommuner har innført ordningen i 2014. Fra 2014 gjennomfører IMDi en årlig spørreundersøkelse til kommunene om hvordan de arbeider med bosetting av flyktninger og integrering. Undersøkelsen kartlegger også om kommunene har innført intervjuordningen. Resultatene fra undersøkelsen i 2014 vil foreligge våren 2015. IMDi arbeider for å sikre høy svarprosent slik at undersøkelsen gir et representativt bilde av situasjonen i kommune-Norge.

Tilskudd til mentor- og traineeordninger

Virksomheter i privat og offentlig sektor kan søke tilskudd til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn. Formålet med ordningen er både at flere personer med innvandrerbakgrunn får bruke kompetansen sin i arbeidslivet og at virksomheter blir tilført ny kunnskap og nye erfaringer. Dette arbeidet er IMDis gjennomføring av tiltak 9 i *Handlingsplan 2013-2016: Vi trenger innvandrernes kompetanse*. Det er satt av 3 mill. kroner til ordningen, og det er IMDi som forvalter tilskuddet. Seks virksomheter/organisasjoner fikk slik støtte i 2014:

- ▶ Næringslivets hovedorganisasjon (mentorordning)
- ▶ Hovedorganisasjonen Virke (mentorordning)
- ▶ Oslo kommune (mentorordning)
- ▶ Grimstad kommune (mentorordning)
- ▶ Bømlø kommune (mentorordning)
- ▶ Podium AS (traineeordning)

IMDi har hatt løpende kontakt med tilskuddsmottakerne. Sammen med prosjektenes sluttrapport vil det gi grunnlag for et notat der vi oppsummerer erfaringer og funn.

Mangfoldsportalen

På Mangfoldsportalen (www.mangfoldsportalen.no) formidler vi kunnskap, gode eksempler og verktøy om temaene rekruttering, ledelse, HR og arbeidsmiljø. Arbeidslivets parter eier portalen, og den driftes av IMDi.

Gjennom året har vi publisert syv artikler på portalen. Nyhetsbrevet har 490 abonnenter. Overgang til nytt statistikkverktøy gjør at IMDi ikke kan innhente statistikk for besøk på Mangfoldsportalen i 2014.

Entreprenørskap

Entreprenørskap og bedriftsetablering bidrar til verdiskapning i samfunnet, og til økonomisk selvstendighet og samfunnsdeltakelse for den enkelte. Gjennom bedriftsetablering kan dessuten personer med innvandrerbakgrunn få brukt sin kompetanse i arbeidslivet.

31 prosent av etablererne av personlig eide foretak i 2013 var innvandrere eller norskfødte av innvandrerforeldre.¹¹ Vi ser en tydelig tendens til at andelen bedriftseiere med innvandrerbakgrunn øker, særlig når vi ser utviklingen over tid. I 2002 var andelen kun 11 prosent. Styrkingen av tilbudet om etablereropplæring tilpasset innvandrernes særlige behov bidrar til å øke denne andelen.

Andelen som etablerer personlige eide foretak er nå høyere blant innvandrerkvinner enn blant kvinner i majoritetsbefolkningen. Buskerud fylkeskommunes Norsk senter for flerkulturell verdiskapning (NSFV) har rapportert særskilt på andelen kvinnelige deltakere i sine etablererprogrammer, og oppgir en kvinneandel på 51 prosent både for perioden 2006-2014 og året 2014. Blant NSFVs kursdeltakere som har etablert bedrift er 41 prosent kvinner (totalt 68 bedrifter).

Andel bedriftseiere kan være en indikator på at etablerersentrene har økt sin kunnskapsformidling til innvandreretablerere. Økningen i 2014 kan imidlertid ikke dokumenteres siden ny statistikk for 2014 ikke foreligger.

¹¹ Tall for 2014 vil først bli publisert av SSB i november 2015

Tilskudd til etablererveiledning for innvandrere

Tilskuddsordningen til etablererveiledning for innvandrere ble opprettet i 2014, som følge av tiltak 17 i handlingsplanen *Vi trenger innvandrernes kompetanse*. IMDi mottok 16 søknader, og ga tilskudd til fem prosjekter som drives av fylkeskommunene Rogaland (800 000 kroner), Telemark (900 000 kroner), Buskerud (2,25 mill. kroner), Nordland (300 000 kroner) og Oslo kommune (1,75 mill. kroner).

Disse prosjektene mottok tilskuddet i april. Tre prosjekt var nye av året, og har i praksis kun hatt et halvt års full aktivitet. De tre nye prosjektene har alle kommet i gang, dog med ulike tilnærminger. De to større prosjektene, Oslo kommune og NSFV i Buskerud, arbeider nå med videreføring og utvikling av aktiviteter. NSFV har over flere år bygget opp kompetanse på veiledning og kurspakker for etablerere med innvandrerbakgrunn. Senteret har gjennom flere år mottatt FoU-midler fra IMDi og er kjent i etablererveiledningsmiljøene for innvandrere. De mottar bestillinger fra andre prosjekter og kommuner for erfaringsdeling.

IMDi har fulgt opp prosjektene gjennom året og bidratt med å etablere nettverk for ideutveksling og kunnskapsoverføring. Det er ennå tidlig å trekke konklusjoner om erfaringer og måloppnåelse på bakgrunn av erfaringer fra de fem prosjektene, men på bakgrunn av rapportering og erfaringer så langt anbefaler IMDi en fortsettelse av tilskuddsordningen. Vi anbefaler òg bistand fra eksterne for kunnskapsinnhenting og systematisering av metodikk og erfaring både fra egne prosjekt og fra andre instanser som tilbyr etablererveiledning med innvandrere i målgruppen. IMDi mener det er behov for en sterkere samordning med andre tiltak hvor innvandrere er i målgruppen, og anbefaler et forpliktende samarbeid mellom aktuelle departementer hvor målet er en samordning av etablererveiledningstiltak.

Regjeringen ønsker også et kompetanseløft spesielt for kvinnedominerte yrker. IMDi mener mange innvandrerkvinner kan bidra med nytenking og kompetanse også i omsorgssektoren. Disse kvinnene vil ha behov for etablererveiledning, i kommunen hvor de bor. Spesielt for barna i disse familiene kan mors entreprenørvirksomhet forebygge barnefattigdom og skape gode rollemodeller også i lokalsamfunnet.

Demokrati og sivilsamfunn

Deltakelse i demokrati og samfunnsliv er avgjørende for å bygge et trygt fellesskap basert på tillit mellom mennesker og tillit til offentlige institusjoner. IMDi bidrar i arbeidet for å øke valgdeltakelsen, og for å øke oppslutningen om norsk statsborgerskap blant innvandrere. Vi forvalter òg tilskudd til frivillige organisasjoner.

Valgdeltakelse

Å stemme ved valg er en sentral demokratisk handling, og det er et mål at valgdeltakelsen blant stemmeberettigede innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre skal være den samme som for befolkningen for øvrig.

I valgår gjennomfører IMDi flere tiltak og aktiviteter for å bidra til å øke valgdeltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn.

I 2014 har vi forberedt valgmobiliseringsinnsatsen for valgåret 2015 ved å holde oss oppdatert på aktivitetene for markering av Grunnlovsjubileet i 2014, deltatt på utvalgte arrangement og holdt innlegg om demokrati og bruk av stemmerett. IMDi har opprettholdt kontakt med en del samarbeidspartnere som vil være nyttige for tiltak også i valgåret, og hatt en særlig kontakt med Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) for å forberede innsatsen neste år.

IMDi har videre bidratt til å spre informasjon om tilskuddsmidlene fra KMD som frivillige organisasjoner kan søke på. Enkelte av organisasjonene som tildeles midler kan være aktuelle for et videre samarbeid med IMDi for mobilisering ved kommune- og fylkesvalg 2015.

Statsborgerseremonier

Nye statsborgere blir invitert til å delta på en frivillig statsborgerseremoni. Fylkesmannen har ansvar for å arrangere seremonien. IMDi har ansvar for å gi veiledning til fylkesmennene.

Det ble i 2014 gjennomført 24 statsborgerseremonier. IMDi foreløpige tall viser at 8 194 nye statsborgere ble invitert til seremoni og 2 121 valgte å delta. Det gir en deltakerandel på 24,4 prosent, som er en liten økning sammenliknet med fjorårets deltakerandel på 24,3 prosent. Deltakerandelen varierer blant fylkene, fra over 36,1 til 17,7 prosent.

Trenden for deltakerandel i frivillige statsborgerseremonier over en seksårs-periode viser en svak økning. Til tross for relativt stor variasjon over tid i det enkelte fylke har noen fylker gjennomsnittlig markant høyere deltakerandel enn andre fylker. Eksempelvis har Oppland mer enn 35 prosent deltakerandel de siste to årene, mens deltakerandelen i Finnmark de siste tre årene har vært under 20 prosent.

Frivillige organisasjoner

Aktiviteter i lokalsamfunn skaper tillit og følelse av fellesskap. Integreringseffekter fra disse aktivitetene er vanskelige å måle. Det gjelder ikke minst mellommenneskelige prosesser som tillit og fellesskap. IMDi bidrar til økt aktivitet og samhandling mellom organisasjoner lokalt og kommuner, og er pådriver for at store frivillige organisasjoner i større grad skal reflektere mangfoldet i befolkningen.

Tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Gjennom tilskuddsordningen Frivillig virksomhet i lokalsamfunn som bidrar til deltakelse, dialog og samhandling har IMDi via fylkeskommunene gitt tilskudd til drift av innvandrersamfunnsorganisasjoner og tiltak/aktiviteter som bidrar til å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen. IMDi setter vilkår for hvordan tilskuddet skal forvaltes, og fylkeskommunene forvalter tilskuddet i overenstemmelse med disse.

Det var satt av 15,88 mill. kr til tilskuddsordningen i 2014. Rapportering fra tilskuddsmottakere for 2014 foreligger i mars/april 2015.¹²

I 2013 ble det innvilget 10,78 mill. kroner til aktiviteter i tilskuddsordningen av en samlet sum på 15,88 mill. kr. Midlene ble i 2013 fordelt på 676 aktiviteter og tiltak. Av disse mottok innvandrersamfunnsorganisasjoner 3,6 mill. kroner i aktivitets- og tiltaksstøtte.

89 prosent av tiltakene i 2013 ble gjennomført i samarbeid med to eller flere aktører. Kommuner og innvandrersamfunnsorganisasjoner er de vanligste samarbeidspartnerne, mens samarbeid med andre frivillige organisasjoner forekommer nesten like ofte.

Tabell 3: Tiltak i tilskuddsordningen Frivillig virksomhet i lokalsamfunn. Antall tilskuddsmottakere. 2011-2013

	Total	Lokal innvandrersamfunnsorganisasjon	Annen frivillig organisasjon	Offentlig aktør	Privatperson	Andre
2011	790	390	224	102	32	38
2012	675	282	269	97	23	4
2013	676	247	241	116	54	-

Kilde: IMDi

Mest populære tiltak var kurs/opplæring og dans/drama/musikk, i likhet med tidligere år. 121 aktiviteter var i 2013 rettet mot barn og unge, 109 mot kvinner. Tilsvarende tall i 2012 var 128 (barn og unge) og 103 (kvinner).

¹² Årsrapport for tilskuddsordningen 2013 ble oversendt BLD i juni 2014. Helhetlig rapportering for post 71 for 2014 vil bli oversendt departementet innen frister gitt i IMDi tildelingsbrev for 2015.

Intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner

For å bidra til bedre integrering for flyktninger og innvandrere og deltakelse i samfunnslivet, har IMDi samarbeidsavtaler med syv frivillige organisasjoner:

- ▶ Frivillighet Norge
- ▶ Norges Fotballforbund
- ▶ Norsk Folkehjelp
- ▶ Norske Kvinners Sanitetsforening
- ▶ Redd Barna
- ▶ Røde Kors
- ▶ Den Norske Turistforening (ny i 2014)

Alle organisasjonene er landsdekkende. Dermed kan mange kommuner involveres i aktiviteter og tiltak for integreringsformål. Organisasjonene skal rapportere blant annet på tiltak og resultater for å få økt andel tillitsvalgte, ansatte, frivillige og medlemmer med innvandrerbakgrunn i organisasjonen.

De frivillige organisasjonene registrerer i utgangspunktet ikke tillitsvalgte, ansatte og medlemmer etter etnisk bakgrunn. Det vil av den grunn bare kunne gis et inntrykk av hvordan organisasjonene arbeider med rekruttering. Rapporteringen for 2013 gir et generelt inntrykk av at det er krevende å rekruttere innvandrere til disse organisasjonene, men at andelen øker når organisasjonene har fokus på dette i sin planlegging, strategier og når det iverksettes konkrete tiltak.¹³

Flere av organisasjonene oppgir at det er viktig å utvikle en langsiktig strategi for å øke andelen med innvandrerbakgrunn i organisasjonen og de har iverksatt ulike tiltak på bakgrunn av dette.

Norske Kvinners Sanitetsforening har en omfattende satsning på å få flere medlemmer med minoritetsbakgrunn, og ønsker blant annet å motivere lokallag til å starte opp med integreringsarbeid slik at minoritetskvinner på sikt blir en naturlig del av sanitetskvinnene nasjonalt. Røde Kors arbeider med å integrere mangfoldsperspektivet i alle sine tema- og organisasjonskurs, og har ansatt en mangfoldsrådgiver som blant annet arbeider med utvikling av verktøy for å styrke mangfoldsarbeidet i organisasjonen. Norges Fotballforbund har spesielt fokus på foreldrekruttering.

Til tross for en positiv utvikling, melder flere av organisasjonene om problemer knyttet til rekruttering til aktiviteter. Det er også en utfordring å få stabil oppslutning blant kvinner, samt å sikre foreldredeltakelse fra foreldre med minoritetsbakgrunn.

Som en videreutvikling av disse avtalene har IMDi også inngått regionale samarbeidsavtaler med flere fylkeslag. Et av formålene med det regionale samarbeidet, er å ha oversikt over lokal frivillig aktivitet, blant annet til bruk i møter med kommuner og bidra til mer integrering gjennom sivilsamfunnet lokalt.

Likeverdige offentlige tjenester

Offentlige tjenester skal være tilgjengelige og tilpasset behovene i befolkningen. Hvert enkelt departement, hver etat og hver kommune er selv ansvarlig for å utvikle offentlige tjenester innen egen sektor. IMDis rolle på dette området er i hovedsak å være et kompetansesenter for kommuner og sektormyndigheter, samt å være nasjonal fagmyndighet for tolkning i offentlig sektor.

IMDi skal bidra til å øke antall kommuner og bydeler som har forpliktet seg til å arbeide aktivt for tilpasning av tjenestene til mangfoldet i befolkningen.

Arbeidet med tilpasning av offentlige tjenester bygger på oppfølging av samarbeidsavtaler med etater og kommuner, og på nettverksbygging og erfaringsdeling mellom direktorater, kommuner og andre aktører. Siden 2006 har IMDi inngått avtaler med andre velferdsdirektorater, bydeler og kommuner over hele landet. Dette gjelder blant annet Oslo-bydelene Stovner, Alna, Bjerke, Grorud og Søndre Nordstrand, i

¹³ Årsrapport for tilskuddsordningen 2013 ble oversendt BLD i juni 2014. Helhetlig rapportering for post 71 for 2014 vil bli oversendt departementet innen frister gitt i IMDis tildelingsbrev for 2015.

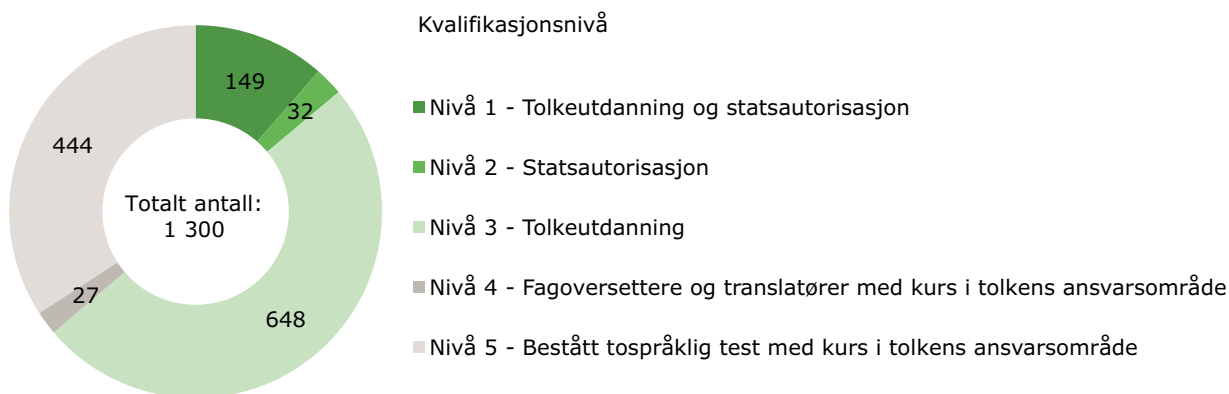
tillegg til kommunene Bodø, Alta, Narvik, Fredrikstad, Sarpsborg, Hamar og Drammen. I flere av disse avtalene er også lokalt NAV-kontor en avtalepart. Tilpassede tjenester til hele befolkningen er også ett av samarbeidsområdene i partnerskapsavtalene med kommunene Sandefjord, Larvik, Ski, Skedsmo, Bærum, Vaksdal, Stord og Sogndal. IMDi har også inngått samarbeidsavtaler med alle NAVs fylkeskontor og fylkeskommunene i Finnmark og Nordland hvor tilpasning av offentlige tjenester til en mangfoldig befolkning er ett av målene. Flere av de nevnte avtalene er nye i 2014. IMDi har i tillegg gitt midler til Oslo kommune for utvikling av en veileder om tilpasning av offentlige tjenester til en mangfoldig befolkning.

De fleste velferdssektorene har sin førstelinje i kommunene, og dette er et viktig satsingsområde. IMDi ser at det kan være enklere for store kommuner å tilrettelegge sine tjenester enn for små kommuner.

Tolking i offentlig sektor

IMDi er nasjonal fagmyndighet for tolking i offentlig sektor og skal bidra til utvikling av organisatoriske rammer og god praksis som sikrer forsvarlig tolking innenfor offentlig tjenesteyting. IMDi eier og drifter i tillegg Nasjonalt tolkeregister som er tilgjengelig på www.tolkeportalen.no.

Figur 17: Antall tolker i Nasjonalt tolkeregister, etter kvalifikasjonsnivå. 2014

Tilgang på kvalifiserte tolker er nødvendig for at offentlige tjenesteytere skal kunne kommunisere med brukere som ikke snakker norsk og for å sikre rettsikkerhet og likeverd i saker hvor det er en språkbarriere. Det er per i dag ikke nok kvalifiserte tolker til å dekke samfunnets behov.

IMDi skal bidra til å øke antall tolker i Nasjonalt tolkeregister (NT). Per 31.12.14 er 1 300 tolker oppført i registeret, hvorav 64 prosent i de høyeste kvalifikasjonskategoriene.¹⁴ I 2014 har 122 nye tolker blitt oppført i registeret, hvorav 61 prosent i de høyeste kvalifikasjonskategoriene. En oppdatering av registeret der inaktive tolker ble utilgjengeliggjort medførte, til tross for at flere tolker kom til i 2014, at antall tolker i registeret ble redusert fra 1 364 tolker per 31.12.13. Andelen tolker i de øverste kategoriene har imidlertid økt i 2014, fra 60 prosent i 2013.

For å bli kvalifisert til oppføring i registerets høyeste kvalifikasjonskategorier må man enten ha tolkeutdanning eller statsautorisasjon. 79 nye tolker ble utdannet i 2014, mens 19 mottok bevilling som statsautorisert tolk. Totalt er det 227 autoriserte tolker i 25 språk. Andelen kvinner er 59 prosent.

Rekruttering til de laveste kategoriene i NT (4 og 5) skjer gjennom testing (ToSPoT) og kursing (TAO). Av 120 testede personer i 2014 oppnådde 34 tilfredsstillende resultater. Strykprosenten var på 72 (84 prosent i 2013). Det ble avholdt 2 kurs for 30 personer.

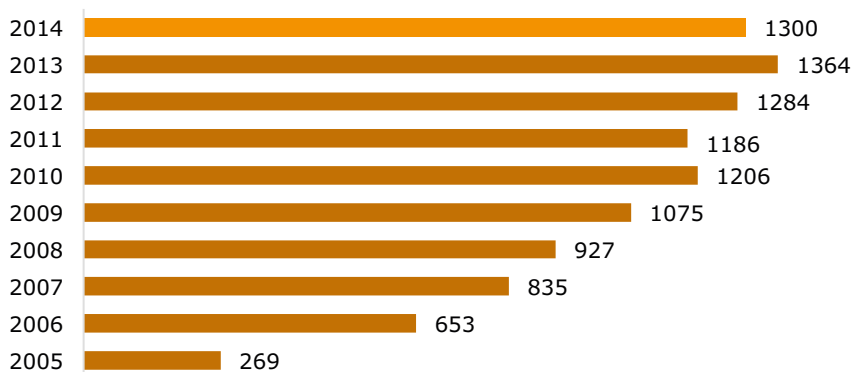
NT dekker, som i fjor, 66 språk. Andelen kvinner i registeret er, også som i fjor, 59 prosent. Antall søk i Nasjonalt tolkeregister i 2014 var 23 100. (Antall søk i registeret var ikke tilgjengelig informasjon i 2013.)

God kvalitet på opplysninger i NT er avgjørende for registerets bruksverdi, og en forutsetning for at registeret skal være et verdifullt verktøy for offentlig sektor. I 2014 har IMDi gjennomført et omfattende arbeid med å

¹⁴ Kvalifisering til NTs høyeste kvalifikasjonskategorier (1–3) skjer gjennom tolkeutdanning og statsautorisasjon.

oppdatere de oppførte tolkenes opplysninger i NT for å sikre at opplysningene i registeret er korrekte. Som resultat av dette ble om lag 200 tolker som ikke lenger tar oppdrag gjort utilgjengelig for søk.

Figur 18: Antall tolker i Nasjonalt tolkeregister. 2005-2014

Nedgangene i antall tolker i 2011 og 2014 korresponderer begge med oppdateringer av registeret, hvor tolker som ikke lenger tar oppdrag er blitt gjort utilgjengelige for søk. Årsaker til hvorfor oppførte tolker i Nasjonalt tolkeregister ikke lenger tar oppdrag er ikke dokumentert, men to undersøkelser om tolkene i registeret viser at det er stor variasjon i de oppførte tolkenes oppdragsmengde og inntekter. For å beholde et høyt antall kvalifiserte tolker vil det være nødvendig å iverksette tiltak som gjør at de tolkene som er kvalifiserte fortsetter å jobbe som tolk. IMDi mener det her er viktig å se på lønns- og arbeidsvilkår for tolker og bedre bestillingsordninger for tolketjenester i offentlig sektor.

I 2014 ble det gjennomført to undersøkelser om registeret. Den ene undersøkelsen viser at det er flere kvalifiserte tolker i registeret som har ledig kapasitet, og ønsker seg flere oppdrag i sentrale velferdssektorer som helsevesen, barnevern, NAV, skole og psykiatri. En annen undersøkelse viste at hovedbrukerne av Tolkeportalen var tolker selv. Resultatene indikerer at det er et behov for en markedsføring av portalen rettet mot førstelinje og ledere i offentlig sektor.

Hovedinntrykket fra møter med kommuner er at det er lav bevissthet rundt bruk av kvalifiserte tolker. Interessen når det gjelder opplæring i bruk av tolk er varierende.

OPPLÆRING I BRUK AV TOLK

- ▶ Tolkingens kvalitet avhenger ikke alene av tolkens kvalifikasjoner, men også av fagpersonens kompetanse om tolkerollen. Tolking av dårlig kvalitet kan føre til eskalering av saker og feildiagnostisering. IMDis egne kartlegginger om tolkebruk i ulike sektorer og en kartlegging i kommunehelsetjenesten gjennomført av Helsedirektoratet (og TNS Gallup i 2013) viser at behovet for opplæring i kommunikasjon via tolk av offentlig ansatte er stort: Kun 1 av 4 kommuner mener at helse- og omsorgspersonalets kompetanse er god når det gjelder å bruke tolk. Bare 4 av 10 kommuner har rutiner for opplæring av helse- og omsorgspersonell. Opplæringen skjer ved egne opplæringstiltak og i liten grad ved ekstern kursing, noe kun 1 av 10 kommuner er fornøyd med.
- ▶ Høgskolen i Oslo og Akershus har, med FoU-midler fra IMDi, utviklet et seks timers innføringskurs i kommunikasjon via tolk for ansatte i offentlig sektor. Kurset er utprøvd flere ganger og tilbakemeldingene fra deltakerne er udelt positive: over 90 prosent svarer at kurset var meget relevant og nyttig. Kurset er godkjent som kompetansegivende av flere fagforbund.

Barn og unges oppvekstvilkår

Barn og unge er en viktig målgruppe i IMDis arbeid for å sikre at offentlige tjenester er tilpasset mangfoldet i befolkningen. Vi deltar i en rekke arbeidsgrupper på tvers av velferdssektorene som skal arbeide for å sikre barn og unges oppvekstvilkår, blant annet Forum for likestillingsdata i regi av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, nettverk i regi av Arbeids- og velferdsdirektoratet som skal se på tiltak for å redusere negative effekter av fattigdom på barns deltakelse, og arbeidsgruppe med alle velferdsdirektoratene som har som oppgave å foreslå tiltak for å redusere frafall i videregående skole. Arbeidet tar utgangspunkt i utsatte barn og unge i alderen 0-23 år.

Et annet tema for IMDis arbeid er overrepresentasjonen av barn med minoritetsbakgrunn i barnevernstiltak. IMDi har i 2014 gitt midler til produksjon av en film ved Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) om barnevernet og minoritetsfamilier. Prosjektet har som mål å øke minoritetsmiljøers tillit til barnevernet, gjennom å gi en sannferdig beskrivelse av det å jobbe i barnevernet.

IMDi har i 2014 også gitt midler til spredning av erfaringer fra prosjektet Ungdom i svevet i regi av Fylkesmannen i Nordland. Dette var et nasjonalt prosjekt om ungdom i risiko (2007- 2010), hvor Universitetet i Nordland bidro med forskning og fagutvikling i ni nordlandskommuner. Materiell fra prosjektet er distribuert til alle landets kommuner.

Arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet

Regjeringens *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016)* legger føringer for IMDis arbeid på dette feltet. I den siste perioden er handlingsplanen utvidet til også å omfatte forebyggende tiltak mot alvorlige begrensninger av unges frihet. Utvidelsen er i tråd med arbeid for gode oppvekstvilkår og like muligheter til utdanning og livsutfoldelse for alle barn og unge. Planen inneholder både nye tiltak og videreføringer fra tidligere handlingsplaner. Til sammen 22 tiltak, fordelt på tre hovedkapitler: forebygging, god offentlig hjelp gjennom kompetanse og samordning, og forskning og metodeutvikling.

IMDi har ansvar for ti av tiltakene i handlingsplanen, og rapporterer særskilt til BLD om disse (se vedlegg 1). Ytterligere tallrapportering om arbeidet publiseres på IMDis nettsider. I avsnittene under gjør vi rede for noen av de viktigste tiltakene.

Til sammen 28 minoritetsrådgivere dekker 11 ungdomsskoler, 17 videregående skoler og ett veilednings-senter. I 2014 fikk minoritetsrådgiverne 157 nye saker. Vi har kommet langt i å forankre minoritetsrådgivernes arbeid i skolen, men det er utfordrende å integrere et arbeid i en annen sektor. For at ordningen skal bli fullt integrert i skolen, mener IMDi at utdanningssektoren nå bør overta det fulle ansvaret.

I 2013 ansatte IMDi regionale koordinatorene ved alle våre regionkontor for å arbeide mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. Gjennom 2014 har disse bidratt til økt samordning av hjelpeapparatet lokalt gjennom nettverksarbeid og kompetansehevingstiltak. Regionalt ressurs-senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) er en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet. Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet blir i økende grad tatt opp som tema i møter med kommuner innenfor flere av IMDis fagområder. En slik helhetlig tilnærming øker bevisstheten om disse utfordringene og bidrar til at utsatte barn og unge får bedre hjelp.

IMDis integreringsrådgivere arbeider ved utvalgte utenriksstasjoner i land hvor større innvandrergupper i Norge kommer fra, og hvor tvangsekteskap og/eller kjønnslemlestelse kan forekomme. Integreringsrådgivernes arbeid er godt forankret på de respektive utenriksstasjonene (Amman, Ankara, Islamabad, Nairobi) og er i økende grad kjent i utenriksstjenesten generelt. Det er i 2014 håndtert 136 nye saker. I mange sakene erfarer integreringsrådgiverne at hjelpeapparatet i Norge allerede har bistått familiene, før saken kommer til en utenriksstasjon I 2014 har kompetansetiltak rettet mot det lokale hjelpeapparatet i Norge økt og ordningen har blitt bedre kjent.

På oppdrag fra BLD utarbeidet IMDi i 2014 app'en #meg. App'en er ment som et lett tilgjengelig hjelpemiddel for barn og unge som blir tvangsgiftet, frykter å bli det eller som kjenner noen i en slik situasjon. Logo, utforming og innhold er søkt tilpasset målgruppen unge mellom 12 og 20 år.

Områdesatsing

Områdesatsing er et virkemiddel for å bedre levekårene i et avgrenset geografisk område. Tiltak knyttet til barn og unge utgjør en stor del av innsatsen i områdesatsingene som IMDi følger opp. IMDi har det praktiske og administrative ansvaret for oppfølgingen av BLDs samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i Groruddalssatsingen (Oppvekst, utdanning, levekår, kulturaktiviteter og inkludering) og for Oslo Sør-satsingen, samt ansvaret for forvaltningen av midler (1 850 000,-) til integreringstiltak til områdesatsingen i indre Oslo øst.

IMDi har etablert et tett samarbeid med statlige aktører for å følge opp sitt samordningsansvar i statlig sektor for programområde fire i Groruddalssatsingen og Oslo Sør satsingen. Samordningen i statlig sektor og utviklingen på feltet styrkes gjennom en kombinasjon av direktoratets løpende oppfølging av satsingene, samt gjennomførte og planlagte samarbeidsaktiviteter. Tiltakene i de ulike områdesatsingene er godt innarbeidet og det rapporteres jevnt over om en god framdrift. Fra de statlige samarbeidspartnere trekkes frem forhold som økt tverrsektoriell kompetanse, større nettverk, at virkemidler ses mer i sammenheng og kan tilpasses hverandre og at denne typen satsninger bidrar til en mer tverrsektoriell og helhetlig tilnærming.¹⁵

Samtidig oppleves tverrsektorielt samarbeid som både utfordrende og utviklende. Samarbeid og samordning oppleves som tids- og ressurskrevende. Mer «faglighet» og bedre koordinering av like tiltak etterspørres. Aktører som ikke har med seg ekstra midler – gjelder blant annet NAV – gir uttrykk for at det har gjort det mer utfordrende å etablere en tydelig rolle i satsningen.

IMDi forvalter tilskudd til tiltaket Gratis kjernetid i barnehagen. I tillegg til enkelte utvalgte bydeler i Oslo, gis det tilskudd til gratis kjernetid i Drammen, og enkelte skolekretser i Bergen. Gjennom tiltaket har deltagelse i barnehage for fire- og fem-åringer bosatt i Groruddalen og Søndre Nordstrand stabilisert seg på rundt 4 300 barn og 90 prosent barnehagedekning. Antall barn i korttidsbarnehage er redusert. Det er økt faglig fokus på språk, språkutvikling og tett samarbeid med foreldre og skoler. Bydelene rapporterer imidlertid at mye av midlene (80-90 prosent) går til refusjonsordningen dvs. til dekning av deler av barnas oppholdsutgifter, og at det over tid er blitt mindre midler til tiltak som foreldreveiledning, rekruttering og kompetanseheving av ansatte som en del av intensjonen med ordningen.

Siden høsten 2013 har Mortensrud skole i Bydel Søndre Nordstrand hatt forsøk med gratis deltids plass i Aktivitetsskolen for 1-4 klassinger, som en del av Handlingsprogrammet for Oslo Sør. Forsøket gjennomføres av Utdanningsdirektoratet i samarbeid med IMDi, hvor IMDi i hovedsak bidrar med kunnskap og kompetanse. Forsøket hadde en budsjetttramme på 4,2 mill. kroner i 2014. Formålet med tiltaket er å se om gratis aktivitetsskole kan legge til rette for at elever får bedre forutsetninger for å lykkes i skolen, og om det kan føre til at skolekretsen blir mer attraktiv. Målet er at deltagelse blant elevene er på linje med gjennomsnittlig deltagelse i Oslo, som er 70 prosent. Ved forprosjektets start benyttet ca. 28 prosent av elevene ved Mortensrud seg av Aktivitetsskolens tilbud. Ved begynnelsen av 2014 var andelen steget til 88 prosent.

IMDis regionkontor i Midt-Norge er også involvert i arbeidet som legges ned i Trondheim kommunes områdeløft på Saupstad-Kolstad. IMDi Midt-Norge sitter, sammen med NAV og Husbanken, i områdeløftets programråd.

¹⁵ IMDi-rapport (2014): Tverrsektorielt samarbeid i områdesatsing: Eit statleg perspektiv på områdesatsing som tverrsektorielt grep i velferdspolitikken.

Bydel Alna – en pioner

Bydel Alna har i tre år jobbet systematisk for å øke ansattes kunnskap og ferdigheter i tolkebruk. Resultatet er bedre og mer likeverdige tjenester til den mangfoldige befolkningen i bydelen.

Bruk av tolk er ofte en forutsetning for god kommunikasjon i møte med minoritets-språklige brukere. I Alna kommer rundt halvparten av innbyggerne opprinnelig fra 150 ulike land.

Bydelen gir derfor opplæring i bruk av tolk til de ansatte, og har utarbeidet prosedyrer for når og hvordan fagfolk skal bruke tolk. I 2013 fikk bydelen Opplæringsprisen i Oslo kommune for dette pionerarbeidet.

Bydelen ser flere elementer i sammenheng: retningslinjer og rutiner for bestilling av tolk, krav til kvalifikasjoner hos tolken, samt ansattes kunnskap og ferdigheter i tolkebruk.

Kvalitet avhenger ikke alene av tolkens kvalifikasjoner, men også av ansattes kunnskap om tolkerollen. Tolkning av dårlig kvalitet kan for eksempel føre til eskalering av saker og feildiagnostisering.

Opplæring i bruk av tolk

IMDis egne kartlegginger om tolkebruk og en kartlegging i kommunehelsetjenesten gjennomført av Helsedirektoratet og TNS Gallup i 2013, viser at bare én av fire kommuner mener at helse- og omsorgspersonalets kompetanse er god når det gjelder å bruke tolk. Bare fire av ti kommuner har rutiner for opplæring av helse- og omsorgspersonell.

Høgskolen i Oslo og Akershus har kurs i kommunikasjon via tolk. Kurset er tilgjengelig for alle.

IV. Styring og kontroll i virksomheten

IMDi arbeider kontinuerlig for å ha best mulig styring og kontroll i en virksomhet som er i endring, blant annet som følge av igangsatte utviklingsprosjekter. Vi jobber for å sikre gode rutiner slik at resultat- og regnskapsinformasjon er pålitelig og relevant.

Vi er i gang med videreutvikling av våre systemer. Det omfattende digitaliseringsarbeidet fører også til nye krav til organisasjonsutvikling, styring og kontroll i virksomheten.

IMDis virksomhetsstrategi Mangfold er hverdagen står sentralt i styringen av IMDis oppgaveløsning. Strategien fokuserer på systematisk samarbeid med kommunene og sentrale statlige velferdssektorer, samt oppbygging av IMDi som kompetansesenter. Strategien er fra 2012 og erfaringene som IMDi har gjort seg i løpet av snart tre år viser at strategien har fungert som et godt styringsverktøy.

I dette kapitlet gir vi en nærmere omtale av vesentlige forhold ved styring og kontroll i virksomheten, og rapporterer på årets fellesføringer og andre forhold til departementet.

NÆRMERE OMTALE AV VESENTLIGE FORHOLD VED STYRING OG KONTROLL

Evaluering av IMDi

På oppdrag fra BLD gjennomførte Agenda Kaupang en evaluering av IMDi, som ble publisert i februar 2014.¹ Evalueringens hovedkonklusjon er at IMDi langt på vei har innfridd forventningene. Kommunene og andre statlige myndigheter opplever IMDi som en kompetent og relevant samarbeidspartner.

Evalueringen peker samtidig på enkelte områder som IMDi bør forbedre. Blant annet anbefaler Agenda Kaupang en videreutvikling av organisasjonen, spesielt for å følge opp vår vedtatte strategi enda bedre.

IMDi gjennomgår implementeringsplanen for strategien, samt rutiner for planlegging og rapportering. Dette skal gi økt kraft i styringen og en styringsmodell som er tilpasset behovene i dag og tiden framover. Vi systematiserer samarbeidet med kommunene, og utvikler nå en mer enhetlig tilnærming til kommunesamarbeid, både når det gjelder bosetting av flyktninger, kvalifisering, og resten av vår oppgaveportefølje. En sentral del av IMDis utvikling foregår gjennom IMDis digitaliseringsprogram IMDig.

Agenda Kaupang anbefalte videre at IMDi velger noen satsingsområder for kunnskapsutvikling og kompetanse. Samtidig som evalueringen foregikk gjorde IMDi nettopp dette, og valgte ut følgende tre prioriterte målområder for kunnskapsutviklingen i perioden 2014-2017: helhetlig og planmessig integreringsarbeid i kommunene, kvalifisering til arbeid for utsatte grupper, og sosial integrering.

Oppfølging av merknader fra Riksrevisjonen

Revisjonen viste at til tross for at vi har hatt det største antallet bosatte flyktninger noensinne, ble ikke alle tildelingsbrevets bosettingsmål nådd i 2013.²

Riksrevisjonen pekte på at det er stor variasjon i hvordan regionkontorene jobber overfor kommunene. Riksrevisjonen anbefalte at IMDi bør videreutvikle mer systematiske og likeartede rutiner for arbeidet mot kommunene, videreutvikle et mer enhetlig og målrettet samarbeid med statlige aktører, i større grad tilpasse arbeidet med bosetting til regionale utfordringer og styrke arbeid med internkontroll.

I henhold til IMDis virksomhetsstrategi fra 2012 har IMDis regionkontor styrket kommune- og sektorsamarbeidet. Dette ble definert som et utviklingsarbeid rettet mot utvalgte kommuner i ulike regioner. Hensikten var å prøve ut forskjellige metoder i kommunesamarbeidet. På bakgrunn av disse erfaringene med effekten av ulike arbeidsformer har planen vært å få til en bedre systematisering og standardisering av kommunesamarbeidet nasjonalt. I løpet av 2014 har vi hatt utvikling i retning av flere interesser og et mer forpliktende kommune- og sektorsamarbeid. Men gevinster av tettere samarbeid og større samordning må modnes og kommer over tid. To samordningsprosesser IMDi har vært involvert i trekkes frem som gode eksempler i Difi-rapporten Mot alle odds (IMDi Region Midt sitt samarbeid med K+kommuner og Groruddalssatsningen).³

IMDi gjennomgår nå regionkontorenes samarbeid med kommunene for å kartlegge nærmere hva som må være kommune/regionspesifikt og hva som i større grad enn i dag kan standardiseres. Vi har etter hvert opparbeidet oss erfaringer med ulike tilnærminger, og er bedre rustet til å utvikle et mer strategisk og systematisk kommunesamarbeid. Med bakgrunn i denne gjennomgangen vil vi utarbeide mer likeartede rutiner for arbeidet mot kommuner og statlige aktører. Samtidig er det stadig avgjørende at vi klarer å balansere en enhetlig tilnærming opp mot forståelse for kommunal variasjon.

IMDis digitaliseringsarbeid med utvikling av nye verktøy bidrar også til en langt større grad av standardisering og automatisering av enkelte av våre arbeidsområder, enn tidligere. Nasjonalt introduksjonsregister skal bli et godt verktøy som gir brukerne oversiktlige rapporter og Indikatorprosjektet skal gi samlet og relevant styringsinformasjon. Begge lanseres i 2015.

¹ Agenda Kaupang: Evaluering av IMDi. Rapportnr: R7968

² Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2013. Dokument 1 (2014–2015)

³ Direktoratet for forvaltning og IKT: Mot alle odds? Veier til samordning i norsk forvaltning. Rapport 2014:07

Risikostyring og internkontroll

I IMDi gjennomføres helhetlig risikovurdering knyttet til både interne og eksterne styringsparametere to ganger i året. Innenfor digitaliseringsprogrammet IMDig og bosetting, gjennomføres risikovurdering månedlig.

Risikovurderingene brukes som beslutningsgrunnlag for ledelsens prioriteringer av hovedaktiviteter i virksomhetsplanen, ressursallokering og budsjettfordeling.

I IMDi er det etablert et kontrollteam som gjennomfører årlig rimelighetskontroll av ordninger knyttet til tilskudd over statsbudsjettets kap. 821 post 62, post 71 og post 73. Kontrollen omfatter en gjennomgang og vurdering av om innrapportert økonomisk informasjon er i henhold til de vilkår som har blitt stilt i tilskuddsbrev, samt kontroll av etterlevelse av regelverket for tilskuddsforvaltning.

Kontrollteamet gjennomfører også stikkprøvekontroller hos enkelte tilskuddsmottakere, dersom det under rimelighetskontrollen viser seg at det er nødvendig med en grundigere regnskapsgjennomgang. Dersom stikkprøvekontrollen gir indikasjoner på brudd på vilkår og/eller manglende etterlevelse av regelverket for tilskuddsforvaltning, vil ytterligere kontroll bli gjennomført. Funnene vil danne grunnlag for eventuelle sanksjoner, samtidig som de gir grunnlag for forbedring av tilskuddsforvaltningen i IMDi.

Kontrollteamet har også en rolle i opplæring i tilskuddsforvaltning i IMDi.

Fylkesmennenes tilsyn med introduksjonsloven

Fylkesmennene fører tilsyn med kommunenes forvaltning av introduksjonsloven. I 2014 hadde embetene som krav å gjennomføre minst to tilsyn i hvert fylke. Dette utgjør totalt minst 36 tilsyn. Det ble imidlertid kun gjennomført 33 tilsyn på landsbasis. Ett embete har opplyst at det ikke ble gjennomført tilsyn, mens et annet embete kun har gjennomført ett tilsyn i 2014. Embetene begrunner manglende tilsyn med begrensede ressurser.

Det er IMDi som bestemmer temaet for tilsynet, og i 2014 ble det ført tilsyn på hvorvidt kommunene tilbyr helårige introduksjonsprogram på fulltid.

Resultater fra 21 endelige tilsynsrapporter per januar 2015 er oppsummert i tabellen under:

Tabell 4: Fylkesmennenes tilsyn med introduksjonsloven, antall tilsyn og lovbrudd, 2013 og 2014

	2013	2014*
Antall gjennomførte tilsyn	33	21
Lovbrudd – helårig introduksjonsprogram	18	10
Lovbrudd – introduksjonsprogram på full tid	22	16
Totalt antall lovbrudd	40	26

*Per januar foreligger det kun endelig tilsynsrapport for 21 av totalt 33 gjennomførte tilsyn i 2014

Lovbruddene når det gjelder helårskrav skyldes i hovedsak at kommunene følger skoleruten og ikke sørger for et aktivitetstilbud eller opplæring i skolens ferier. Lovbrudd når det gjelder fulltid skyldes mer varierte årsaker.

Klager på kommunale vedtak etter introduksjonsloven behandlet av Fylkesmannen

I 2014 mottok Fylkesmannen totalt 98 klager på kommunale vedtak etter introduksjonsloven. Dette er en økning på 21 saker fra 2013, hvor embetene mottok 77 klager. I 2011 og 2012 mottok embetene henholdsvis 96 og 77 klager. 98 klager i 2014 er det høyeste antallet klager i løpet av ett enkelt år i perioden 2009-2014. Det er en forholdsvis jevn kjønnsfordeling i klagen, 54 kvinner og 44 menn klaget på de kommunale vedtakene i 2014.

32 av klagenes i 2014 gjaldt introduksjonsprogrammets varighet, herunder ønske om å få program utover to år. 30 av klagenes gjaldt stans av introduksjonsprogram på bakgrunn av den enkeltes forhold, mens 19 av klagenes gjaldt retten til introduksjonsprogram. 17 av klagenes gjaldt andre forhold.

I 11 av klagenes ble klager gitt medhold. I ytterligere syv av klagenes ble opprinnelig vedtak opphevet og sendt tilbake til kommunen for ny behandling. Tre av klagenes ble avvist av Fylkesmannen, mens 77 av klagenes ble opprettholdt av Fylkesmannen. Forholdsvis få klager førte med andre ord frem. Det fremsettes få klager, sammenlignet med antall vedtak som fattes etter introduksjonsloven per år. Som tidligere er det nærliggende å anta at det lave antallet klager har sammenheng med at personene som får vedtak etter introduksjonsloven i mange tilfeller ikke er kjent med klageadgangen, videre at de trolig mangler de nødvendige forutsetninger for å benytte seg av klageinstituttet. IMDi fører oversikt over alle klager i henhold til introduksjonsloven som Fylkesmannen har mottatt, hva det klages over, og utfallet av klagen (se statistikkvedlegg, tabell 17).

RAPPORTERING PÅ ÅRETS FELLESFØRINGER OG ANDRE FORHOLD DEPARTEMENTET HAR BEDT IMDI RAPPORTERE SÆRSKILT PÅ

Tidstyver

IMDi har i 2014 hatt en aktiv innsats for å identifisere, redusere og fjerne interne tidstyver. Det ble i tildelingsbrevet gitt en særlig føring for dette arbeidet. Da IMDi allerede har vært oppmerksomme på dette over flere år har vi valgt å se bestillingen om kartlegging av interne tidstyver i forbindelse med pågående arbeid.

I 2013 startet IMDi et digitaliseringsprogram med bakgrunn i at det var identifisert en rekke prosesser og arbeidsmetoder som hindrer direktoratet i å utføre kjerneoppgaver effektivt og med tilfredsstillende kvalitet for brukerne:

1. Nasjonalt introduksjonsregister (NIR) har en rekke mangler og er krevende å bruke.
2. Tilskuddsutbetalinger skjer manuelt og lite effektivt.
3. Det er tungvinte manuelle prosesser for bosetting av flyktninger, med mange parallelle lister i bruk, som innebærer uhensiktsmessige rutiner og dobbeltarbeid.
4. Det mangler en samlet integreringsstatistikk og god tilgang på kommunal styringsinformasjon på feltet. Ansatte i IMDi og ute i kommunene bruker mye tid på å lete frem aktuell statistikk fra ulike kilder. Det er spesielt krevende å finne frem til statistikk på kommunenivå og ikke minst holde denne oppdatert.
5. Kommunene mangler en samlet tilgang på gode eksempler fra lokalt integreringsarbeid som viser hvordan andre jobber og deres erfaringer.

Digitaliseringsarbeidet som nå pågår i IMDi, utvikler nye IKT-løsninger for store deler av vårt arbeid, og skal redusere tidstyvene nevnt ovenfor. Nye verktøy vil fjerne mange av dagens manuelle rutiner, og bidra til å effektivisere integrerings- og inkluderingsarbeidet.

I korte trekk har IMDi i løpet av 2014 gjennomført følgende aktiviteter for å redusere tidstyver:

1. NIR revideres og ny versjon lanseres våren 2015. Brukervennlighet for kommunalt ansatte er høyt prioritert, derfor etableres et nytt support- og henvendelsessystem.
2. Det utarbeides en forenklet modul i NIR for utbetaling og forvaltning av norsktilskudd.
3. På bosettingsfeltet utvikler IMDi funksjonelle løsninger som effektiviserer og automatiserer arbeidsprosesser, er brukervennlige, og legger til rette for samordning mellom interessentene i bosettingsarbeidet.
4. Indikatorprosjektet skal samle integreringsstatistikk og gi god styringsinformasjon til kommunene. Statistikken vil jevnlig oppdateres og være tilgjengelig for alle på IMDis hjemmesider.
5. IMDi utarbeider nye nettsider på www.imdi.no, som skal ivareta målgruppens behov bedre, og være en reell ressurs for kommunene i deres integreringsarbeid.

I arbeidet mot tidstyver har IMDi altså valgt å prioritere det langsiktige arbeidet som allerede var iverksatt – fremfor å iverksette nye kartlegginger, som fort ville blitt en tidstyv i seg selv. Vår vurdering er at vi er godt i gang med å effektivisere egen drift, bidra til regelforenkling og andre forenklingstiltak – både for at ansatte i IMDi skal kunne jobbe målrettet og effektivt, og for brukerne våre.

Personnlemmessige forhold

Ledelsesutvikling

Alle ledere i IMDi har vært gjennom et toårig ledelsesutviklingsprogram som er bygget på IMDis strategi og ledelsesplattform. IMDi vil videreføre dette i 2015 som et utviklingsprogram for medarbeiderskap.

HMS

IMDi har gjennomført flere tiltak i 2014 for å sikre god kvalitet og høy bevissthet om HMS i direktoratet. Av tiltak og aktiviteter nevnes spesielt:

- Det er etablert lokale arbeidsmiljøutvalg (LAMU) ved hvert kontor.
- Det er gjennomført kurs for å sikre at alle nye verneombud og ansattes representanter i LAMU/AMU har fått nødvendig opplæring.
- Det gjennomføres fortløpende kontorvise HMS-dager.

IA-avtalen

IMDi fornyet i 2014 samarbeidsavtalen med NAV om et inkluderende arbeidsliv for perioden 2014-2018, og det er utarbeidet nye delmål med definerte målsettinger og tiltak for samme periode.

Målsettingen er at IMDis totale sykefravær ikke skal overstige 5,9 prosent per 31.12.18. Sykefraværet per 31.12.14 var 6,8 prosent, herav egenmeldt fravær 1,2 prosent. Nytt elektronisk system for ledere i sykefraværarbeidet er tatt i bruk i 2014 for å sikre bedre og mer systematisk oppfølging ved sykefravær. IMDi har hatt flere kandidater på språk- og arbeidstreningspraksis gjennom året.

Turnover

Turnover⁴ i 2014 var på 3,2 prosent. Utviklingen av turnover de siste seks årene vises under.

Tabell 5: Turnover i IMDi. Prosent. 2009-2014

2009	2010	2011	2012	2013	2014
4,9	4,2	3,8	5,9	5,5	3,2

Oversikten viser at IMDi har jevnt lav turnover. Tallene kan, sammen med svar fra arbeidsmiljøundersøkelser, tolkes som at ansatte trives og er dedikerte til arbeidet. Det er bra. Samtidig kan lave turnover tall gi ekstra utfordringer ved endringsprosesser.

Geografisk fordeling av ansatte

IMDis strategi innebærer en styrket kommunesatsing, som innebærer at regionkontorene gradvis styrkes ressursmessig. I 2014 er denne styrkingen videreført: antall ansatte i regionene har økt fra året før, hovedsakelig som følge av at arbeidet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet ble organisatorisk overført til regionkontorene.

Om lag to tredjedeler av IMDis årsverk er nå lagt til våre regionkontor.

⁴ IMDi bruker KMDs/hovedsammenslutningenes definisjon: "Med turnover forstås partene at når en arbeidstaker sier opp og slutter i sin stilling i virksomheten, og begynner i en ny stilling i en annen virksomhet, og stillingen blir besatt av en ny arbeidstaker." (SPH 6.3.3.5)

Aktivitets- og redegjørelsesplikter

Likestillingsomtale

IMDi har en svært ujevn kjønnsbalanse blant sine ansatte med 64 prosent kvinner og 36 prosent menn. I toppleder- og mellomledergruppen er kjønnsbalansen jevnere med hhv. 58 og 50 prosent kvinner. Det er tilnærmet likelønn mellom kjønnene, med marginal variasjon i stillingsgruppene (se vedlegg 4).

8,2 prosent av kvinnene og ingen menn jobbet deltid per 31.12.14. 14,6 prosent av de kvinnelige ansatte hadde midlertidig arbeidskontrakt, tilsvarende 6,7 prosent blant de mannlige ansatte.

En av fire foreldrepermisjoner ble tatt ut av menn.

Legemeldt sykefravær for menn gikk ned fra 6,2 prosent i 2013 til 4,0 prosent i 2014. For kvinner gikk legemeldt fravær opp fra 6,3 prosent året før, til 6,6 prosent i 2014.

Mangfold

IMDi har som mål at 25 prosent av direktoratets ansatte skal ha innvandrerbakgrunn. Samlet andel ansatte med innvandrerbakgrunn i IMDi var 29,8 prosent per fjerde kvartal 2013, se tabell under.

Etter en gjennomgang av tilsettingsforholdene i IMDi, anslår vi at andelen ansatte med innvandrerbakgrunn har holdt seg på om lag samme nivå i 2014. SSBs statistikk for 2014 vil foreligge våren 2015.

Gjennomgangen av tilsettingsforholdene viste også at 6 av 39 ledere i IMDi (15 prosent) har innvandrerbakgrunn. Dette er en nedgang på 8 prosentpoeng fra 2013.

Tabell 6: Ansatte i IMDi . Per 4. kvartal 2013

	Antall	Andel i prosent
Alle ansatte	221	
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 1: EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand	10	4,5
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre Gruppe 2: Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utenom EU/EFTA, Oceania utenom Australia og New Zealand	56	25,3

Kilde: SSB - registerbasert sysselsettingsstatistikk, tabell 10189

For å fremme likestilling av personer med innvandrerbakgrunn i virksomheten og ved rekruttering til nye stillinger er følgende presisert i personalreglementet:

- ▶ IMDis mål for mangfold, samt oppfordring til innvandrere om å søke på stillingen, skal fremkomme i kunngjøringen.
- ▶ Det å ha innvandrerbakgrunn kan være relevant kompetanse ved søknad på stillinger i IMDi. Minst 50 prosent av de som innkalles til intervju, bør ha innvandrerbakgrunn forutsatt at kvalifikasjonskravene er oppfylt.
- ▶ Erfaringsbasert kompetanse til søkere med innvandrerbakgrunn konkretiseres. I de tilfeller bare norske søkere foreslås, skal den best kvalifiserte med innvandrerbakgrunn omtales i forslag til tilsetting sammen med en begrunnelse for hvorfor vedkommende ikke er ansett som kvalifisert.

Et av IMDis aktivitetsmål under delmål 2 i IA-avtalen er som følger: "IMDi skal tilby yrkestilpasset arbeidstrening (språkpraksis, arbeidspraksis, lønnstilskudd) til 4-8 personer med innvandrerbakgrunn pr. år. Formålet er å gi tilbud om opplæring og arbeidserfaring."

I IMDis regelverk for permisjoner gis blant annet følgende eksempel på hva som dekkes innenfor rammen for velferdspemisjoner: "Feiring av religiøse høytidsdager utenom den norske kirke (gjelder ikke nasjonale høytidsdager) – 2 dager."

Sosiale hensyn i offentlige anskaffelser

IMDi har kontinuerlig fokus på miljø, samfunnsansvar og sosiale hensyn i våre offentlige anskaffelser, og disse forholdene er innarbeidet i alle kravspesifikasjoner. Som oppdragsgiver stiller IMDi krav til våre leverandører om at deres arbeidstakere skal ha lovlige arbeidsbetingelser. Dette innarbeides også i kontrakter hvor tjenesten utføres av leverandørens ansatte, f.eks. kantinedrift og renholdstjenester.

Sikkerhet og beredskap

IMDi har løpende fokus på sikkerhetsarbeidet med vurdering av opplegg og tiltak. Det foretas konkrete korrigerende tiltak ved behov. Vår vurdering er at sikkerhetssituasjonen for våre ansatte er bra, og dette blir vurdert kontinuerlig. Det foreligger Krise- og beredskapsplan, og oppdatert versjon vil foreligge på nyåret i 2015. Deltakere i kriseledelsen er oppdatert per desember 2014 og formidlet til BLD.

IMDi har også fokus på informasjonssikkerhet og datasikkerhet. Det er i 2014 gjennomført beredskapsøvelse i form av en skrivebordsøvelse knyttet til arbeidet med informasjonssikkerhet. Øvelsen var nyttig og relevant. Den viser at IMDi har god beredskap mht. informasjonssikkerhet. Rutiner for varsling i spesielle situasjoner kan forbedres og tas høyde for i ny elektronisk HMS-håndbok, men deltakerne håndterte situasjonen korrekt.

Det er i 2014 gjennomført en risiko- og sårbarhetsanalyse av resepsjonsområdet i IMDis lokaler i Oslo. Bakgrunnen for denne gjennomgangen var den markante økningen i antall bosettingshenvendelser ved personlig fremmøte. De fleste av disse henvendelsene er greie å håndtere, men i noen få situasjoner kan frustrerte besøkende som venter på avklaring av sin bosettingssak bli pågående og aggressive i sin ordbruk og det oppleves ubehagelig å forholde seg til dem. Analysen konkluderte med at det primært er behov for justering av interne prosedyrer og gjennomgang med forpliktende oppfølging av disse sikkerhetsrutinene fra IMDis ansatte. Konklusjonene fra analysen følges opp.

En intern arbeidsgruppe med mandat å fremme forslag for håndtering av bosettingshenvendelser ved alle IMDis kontor, avleverte sitt forslag medio desember.

En av målsettingene med dette arbeidet er å redusere antall henvendelser som skulle vært rettet til andre enn IMDi, og på den måten redusere en sikkerhetsrisiko på alle våre lokasjoner. Arbeidsgruppens forslag vil bli fulgt opp på nyåret 2015.

Gjennomførte brannøvelser viser at evakueringsrutinene følges. Den nasjonale terrortrusselen juli 2014, gav som effekt en «ikke-varslet» øvelse, hvor vi fikk testet varslingsrutiner mellom IMDi og vårt eget departement samt samhandlingen med ansvarlig departement og andre direktorater. Erfaringene fra denne situasjonen førte til korrigerende tiltak i egne rutiner, f.eks. sikkerhetsklarering av flere ledere samt styrket kontroll av inngangspartiet i Oslo.

Ved kommisjonsreiser for uttak av flyktninger i FN-mottak i utlandet utarbeides egne beredskapslister og varslingsrutiner. De som skal delta på kommisjonsreiser, har sammen med UDI-ansatte deltatt på sikkerhetsopplæring i 2014.

Varslingsrutiner

Retningslinjer for varsling av kritikkverdige forhold på arbeidsplassen og varsling ved konflikter, krenkende oppførsel, trakassering eller mobbing er en del av IMDis HMS-system. Dette overføres til en elektronisk HMS-håndbok som ble lansert januar 2015.

IMDis digitaliseringsprogram: IMDig

IMDi er i gang med et omfattende digitaliseringsarbeid for å sikre at direktoratet skal være i takt med den digitaliseringen som skjer både i statsforvaltningen og i samfunnet for øvrig. Digitaliseringen innebærer overgang fra manuelle rutiner og lite funksjonelle verktøy til automatiserte og mer effektive prosesser med høyere kvalitet. Vi rapporterer månedlig til BLD på framdrift, risiko og ressursbruk i dette arbeidet.

Digitaliseringsprogrammet IMDig skal utvikle nye IKT-løsninger for store deler av IMDis arbeid, og støtter hele tiltakskjeden fra en flyktning har fått opphold i landet fram til full deltakelse i samfunnet. IMDig består av fire prosjekter: IMPact, Indikatorprosjektet, Webprosjektet og Internkommunikasjonsprosjektet.

Digitaliseringsarbeidet vil medføre endringer i hvordan IMDi arbeider, og vil derfor kreve høy fokus på organisasjonsutvikling, ledelse og kompetanseutvikling. IMDi har derfor valgt å organisere dette arbeidet i et program. Dette bidrar til å sikre helhetlig planlegging, koordinering og styring av prosjektene – herunder håndtering av avhengigheter og prioritering av ressursbruk.

Programorganisering er nytt for IMDi, og IMDig som programorganisasjon har vært under utvikling i 2014. I løpet av året har programmets struktur, styringsdokumentasjon, strategier og planer blitt utarbeidet og videreutviklet.

Programmets første fase ble avsluttet i desember 2014. I forbindelse med faseovergangen gjennomførte DNV GL (Veritas) en kvalitetssikring av IMDig, IMPact og IMDis arbeid med gevinstrealisering. IMDi jobber med oppfølging av forslag til tiltak fra DNV GLs kvalitetssikringsarbeid.

IMPact

IMPact er en samlebetegnelse på de verktøyene IMDi utvikler for å gjøre bosettingsarbeidet og tilskuddsforvaltningen enklere, samt å forbedre kvalitet og funksjonalitet på Nasjonalt introduksjonsregister (NIR). Til sammen vil disse verktøyene fjerne mange av dagens manuelle rutiner, og bidra til å effektivisere integrerings- og inkluderingsarbeidet.

Nye NIR blir et mer brukervennlig system med ny layout, ny oppbygging og ny funksjonalitet. Registeret skal blant annet være integrert med en forenklet modul for utbetaling og forvaltning av norsktilskudd. I utgangspunktet hadde IMDi planlagt å lansere nye NIR i 2014, sammen med ny modul for norsktilskudd og tilhørende nytt support- og henvendelsessystem. Lanseringstidspunktet ble utsatt til 2015 fordi det var behov for mer tid til testing og kvalitetssikring av de nye løsningene som også inkluderer datautvekslingstjenester med sentrale samarbeidspartnere. Utsatt lansering og bedre tid til testing vil bidra til at brukerne vil oppleve at løsningene har god kvalitet og funksjonalitet når de tas i bruk.

IMPact Bosetting og integreringstilskudd skal utvikle funksjonelle løsninger som effektiviserer og automatiserer arbeidsprosesser, er brukervennlige, og legger til rette for samordning mellom interessentene i bosettingsarbeidet. Informasjon skal gjøres lett tilgjengelig på både person- og virksomhetsnivå, både til nødvendige oppgaver, effektiv samhandling og til statistikk- og rapporteringsformål. Siden oppstart våren 2014 har prosjektet jobbet med stor involvering av mange medarbeidere i IMDi, samt representanter fra kommuner og statlige samarbeidspartnere. Etter gode innspill har prosjektet oppdatert en skisse til et nytt system. Dette vil legges til grunn for utarbeidelsen av en løsningsbeskrivelse fra leverandøren og utvikler Visma Consulting, i tett samarbeid med prosjektet. Prosjektet skal utvikle IMPact Bosetting og integreringstilskudd i flere delleveranser gjennom prosjektperioden.

Indikatorprosjektet

Formålet med Indikatorprosjektet er å gjøre viktige tall og informasjon lett tilgjengelig for å bidra til et mer målrettet, systematisk og effektivt integreringsarbeid lokalt og nasjonalt. Dette vil gjøre det mulig å sammenlikne tall om innvandring og integrering på tvers av kommuner, næringsregioner, fylker og andre grupperinger, med ulike nedbrytninger. Tallene skal presenteres både grafisk og i tabellform.

I 2014 har prosjektet jobbet med anskaffelse og valg av leverandører. Kontrakten med leverandørene av webløsningen ble inngått november 2014. Det har også blitt inngått en avtale med SSB om leveranse av relevante data. I 2015 skal det utvikles et løsningsforslag og en testbar prototype som skal gjøres tilgjengelig for inviterte brukere. Kommuner i prosjektets referansegruppe vil også bli involvert. Etter at prototypen er godkjent og en grundig testperiode er gjennomført, vil betaversjonen utvikles. Denne skal utgjøre grunnlaget for den endelige versjonen som forventes lansert senhøsten 2015.

Webprosjektet

Webprosjektet skal utvikle et nytt imdi.no, som blir viktig for å nå målsettingen om helhetlig og målrettet informasjon og kunnskapsformidling i IMDi. Det nye nettstedet skal ivareta ulike målgruppers behov, men kommunene er den viktigste målgruppen. Det nye imdi.no skal være en reell ressurs for kommunene i deres integreringsarbeid. I tillegg til å gi et bedre tilbud til kommunene gjennom input, kunnskap og verktøy, vil et nytt imdi.no kunne frigjøre ressurser i IMDi fordi den digitale formidlingen og kommunikasjonen vil fungere bedre.

Sammen med Indikatorprosjektet har Webprosjektet jobbet med anskaffelse og valg av leverandør i 2014. Kontrakt med leverandør ble inngått høst 2014. Arbeidet er i gang, og etter planen skal et nytt imdi.no lanseres innen utgangen av 2015.

Internkommunikasjonsprosjektet

Internkommunikasjonsprosjektet skal gjøre det enklere og raskere for ansatte i IMDi å finne og dele informasjon og kunnskap internt i organisasjonen.

Prosjektet startet med å kartlegge behovene til ansatte og organisasjonen våren 2014 gjennom dybdeintervjuer og en kvantitativ spørreundersøkelse. Det kom blant annet frem at det er et behov for et nytt intranett med digital samhandling.

Høsten 2014 arbeidet prosjektet med å planlegge hvordan det nye intranettet til IMDi kan se ut og fungere. Det ble laget et løsningsforslag som danner et utgangspunkt for det videre utviklingsarbeidet med ny leverandør i 2015. Målet er å lansere det nye intranettet i 2016.

V. Vurdering av framtidutsikter

I Norge er mangfold for lengst blitt en permanent del av hverdagen, og innvandringen til Norge forventes å være høy i flere år fremover. Hvor stor innvandringen blir, avhenger av en rekke utenforliggende forhold, som den globale flyktnings situasjonen og økonomisk og politisk utvikling i Europa og verden. Hvor mange som innvandrer avhenger også av forhold i Norge, som situasjonen på det norske arbeidsmarkedet, eventuelle endringer i innvandringsreguleringen og i velferdssystemet.

Utviklingen i Europa har ført til større levekårsforskjeller, økt spenning mellom befolkningsgrupper, mer polariserte holdninger, og endringer i det politiske landskapet. Norge er ikke uberørt av endringene i internasjonal økonomi og politikk, og vi må være forberedt på større endringer i tiden som kommer.

Med utgangspunkt i SSBs befolkningsframskrivninger kan vi anta at det frem til 2020, til enhver tid, vil være mer enn 200 000 innvandrere som har bodd i Norge i mindre enn 5 år. Det krever et godt dimensjonert system og planmessig arbeid med integrering, både på nasjonalt og lokalt nivå.

Integreringsfeltet krever en solid innsats i årene som kommer, utfordringene er mange: For mange flyktninger venter for lenge på et sted å bo, det offentlige tjenesteapparatet må bygges opp for å ivareta en mangfoldig befolkning, med kvalifiserings- og arbeidsmarkedstiltak som er treffsikre. Vi må vie særlig oppmerksomhet til den voksende gruppen av arbeidsinnvandrernes familier og deres deltakelse på alle

samfunnets arenaer. Vi må bygge opp systemer som forhindrer reproduksjon av sosial ulikhet og som gir barn av innvandrere en mulighet på lik linje med alle andre til å delta i samfunnet. Utenforskap, radikalisering og barnefattigdom må stå på dagsorden. IMDi ambisjon er at mangfoldet skal utvikles og fungere til beste for hele samfunnet, slik at alle som bor i Norge skal ha samme mulighet til å bruke og utvikle ressursene sine, uavhengig av etnisk bakgrunn.

Styrket kunnskap om integrering

IMDi kunnskap, innsikt og helhetsperspektiv skal være vektige og viktige innspill i debatten om innvandring og integrering. IMDi har en viktig rolle å fylle fremover, som kompetansesenter og pådriver på integreringsfeltet. IMDi vil være tydelig og synlig i sin kunnskapsformidling, gjennom faglig funderte innspill til politikktutvikling, og som pådriver overfor samarbeidspartnere – både kommuner, fylker og sektormyndighetene. For IMDi er det viktig med dokumentasjon og kunnskap om kvalitet, innhold, organisering og effekter av integreringstiltakene, og om hva som virker og ikke virker, for ulike grupper.

Bedre digitale løsninger

IMDi er i gang med flere digitaliseringsprosjekter som vil profesjonalisere og effektivisere vårt og kommunenes arbeid. Utvikling av digitale tjenester vil løfte, samordne og effektivisere deler av arbeidet vi gjør i dag og gi mer treffsikre analyser av behovene for mangfolds- og inkluderingsarbeid. Dermed får vi og kommunene enda bedre grunnlag for arbeidet.

IMDis store satsning på digitalisering krever mye ressurser og det krever evne til omstilling i organisasjonen. For å lykkes med stabil drift i perioder med høy utviklingsaktivitet vil det da være særlig viktig med helhetlig styring, tett oppfølging av risiko og disponering av ressurser og strategisk kompetansestyring, for å nevne noe.

Bærekraftig bosetting

Ved inngangen til 2015 er det nær 5 000 flyktninger i mottak som venter på en kommune å flytte til. I løpet av året vil ytterligere 5 500 nye flyktninger få oppholdstillatelse, og 2 200 overføringsflyktninger komme fra flyktningeleirer, hvor av 1 500 syrere. Dette gir et samlet bosettingsbehov i 2015 på 12 700 flyktninger. Selv om kommunenes bosettingskapasitet har økt med 35 prosent de siste to årene, fra rundt 6 000 til rundt 8 000, er dette høyere nivået likevel for lavt. I samarbeid med KS har IMDi de siste årene varslet kommunene om at kapasiteten må bygges opp til rundt 10 000 per år i årene framover. En slik høy, stabil bosetting blir bærekraftig når kommunen viser evne og vilje til å omsette en god statlig finansiering til langsiktig planlagte strategier for kapasitet og kompetanse i et tjenesteapparat for boliger, norskopplæring og kvalifisering til arbeid og utdanning, i nært samarbeid med NAV og lokalt arbeidsliv.

Den viktigste utfordringen er å sikre at bosettingen er bærekraftig, ved at bosatte flyktninger skal bli økonomisk selvstendige. Et treffsikkert kvalifiseringstilbud og introduksjonsprogram er avgjørende. IMDi ser at tett oppfølging og samarbeid med kommunene og tilrettelegging for erfaringsutveksling kommuner imellom, bidrar til bedre overgang til arbeidsliv og samfunnsdeltagelse for flyktninger. Økt bosetting innebærer også at velferdstjenestene i kommunen styrkes (utdanning, helse, sosiale tjenester), med bedre tilrettelegging for en mer mangfoldig befolkning. Dette vil komme hele befolkningen til gode.

IMDi vil prioritere arbeid med å styrke kommunenes eierskap og ledelse til integreringsarbeidet, tilrettelegge for tverrsektorielt samarbeid og kontakt med frivillig sektor og lokalt arbeidsliv og ikke minst bidra til at kommunene ivaretar disse perspektivene i sitt planarbeid.

Et viktig oppmerksomhetspunkt er de endringer i kommune- og fylkesstruktur som er i planleggingsfasen. Strukturendringer vil gi et annet landskap for IMDi å navigere i, med nye samarbeidskonstellasjoner. Det gir også gode anledninger til å spille inn til nye lokale plandokumenter.

Det er viktig for IMDi at kommunene opplever statens rolle i bosettings- og integreringsarbeidet som mest mulig samordnet. IMDi vil fortsette det tette samarbeidet med Husbanken og forsterke samarbeidet med

NAV (fylke) og særlig samarbeidet med fylkesmennene. I et toårig forsøksprosjekt skal fylkesmannen i Østfold og i Hordaland ta ansvar for at kommunene vedtar å bosette flere flykninger og innarbeider bosettings- og integreringsarbeidet i sitt ordinære planarbeid og tjenesteyting. Dette er i tråd med IMDis systematiske satsning på samarbeid med kommunene.

Staten og kommunene må i det hele tatt intensivere samarbeidet og styrke de tiltakene som allerede har gitt god effekt. Vi må få til forbedringer over hele linjen. En samordnet stat må bli enda flinkere til å støtte opp under kommunenes arbeid og være enda tettere på kommunene. Det viktigste er den praksis som utøves i regionalt samarbeid mellom kommunene og en samordnet stat. Gjennom nettverk for effektivisering og beste praksis har enhver kommune noe å lære av en annen kommune. Forutsetningen for at vi skal nå bosettingsmålet i 2015 er at flere kommuner gjør som de beste kommunene.

VI. Årsregnskap

IMDi er et ordinært, bruttobudsjettert forvaltningsorgan med en samlet tildeling på 8,27 milliarder kroner i 2014. Vår vurdering er at det ikke er vesentlige avvik på noen kapitler og poster.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets utøvende organ for statens integreringspolitikk, og er en premissleverandør for utvikling av politikken på feltet. IMDi's viktigste oppgaver, målgrupper og virkemidler er beskrevet i Prop. 1 S (2013-2014) for BLD. IMDi har kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik. IMDi hadde ved utgangen av 2014 om lag 220 ansatte.

IMDi er et ordinært, bruttobudsjettert forvaltningsorgan, og er underlagt Riksrevisjonens kontroll. Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll av departementene og de statlige virksomhetene publiseres som Dokument 1 hver høst. Riksrevisjonens forvaltningsrevisjoner publiseres fortløpende gjennom stortingssesjonen i Dokument 3-serien.

IMDi forvalter driftsmidler, utviklings- og forskningsmidler, investeringsmidler (IKT-utvikling) og tilskuddsmidler som primært går til kommuner, innvanderorganisasjoner og annen frivillig virksomhet. Bevilgningsrapporteringen for 2014 viser at IMDi hadde en samlet tildeling på 8,27 milliarder kroner i 2014. Regnskapet for 2014 viser at IMDi har utgiftsført 8,26 milliarder kroner. Netto rapportert til bevilgningsregnskapet, det vil si fratrukket inntekter på 36,2 mill. kroner, er 8,22 milliarder kroner. IMDi's vurdering er at det ikke er vesentlige avvik i bevilgningsrapporteringen for 2014 på noen kapitler og poster under IMDi.

IMDi har i 2014 forvaltet en driftsbevilgning på 203,7 mill. kroner. Det er utgiftsført 204,9 mill. kroner. Før merinntekter og refusjoner er det et merforbruk på 1,1 mill. kroner. Stortinget har gitt fullmakt til å overskride bevilgningen på posten mot tilsvarende merinntekter på kap. 3820, post 1, jf. Prop. 1 S (2013-2014). Fullmakt til å nytte merinntekter på inntekstpostene 3820.15 Refusjon arbeidsmarkedstiltak, 3820.16 Refusjon av fødsels-/adopsjonspenger og 3820.18 Refusjon av sykepenger følger av generell merinntektsfullmakt. Det er inntektsført totalt 7,4 mill. kroner i merinntekter og refusjoner i 2014. Etter justering for merinntekter og refusjoner, er det et reelt mindreforbruk på 6,3 mill. kroner (3 prosent av disponibel bevilgning).

I note B til årsregnskapet fremkommer forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til 2015. Samlet mulig overføring på kapitler og poster under IMDi er 13,4 mill. kroner, hvorav 6,3 mill. kroner er knyttet til IMDis driftsbevilgning.

IMDi bekrefter med dette at årsregnskapet gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger og av regnskapsførte utgifter og inntekter. Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og de krav som er stilt fra overordnet departement gjennom tildelingsbrev/tillegg til tildelingsbrev.

Oslo, 1. mars 2015

Geir Barvik
Direktør
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

PRINSIPPNOTE ÅRSREGNSKAPET

Årsregnskap for IMDi er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 18. september 2013. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

Regnskapet følger kalenderåret

- a) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- b) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- c) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som IMDi har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som IMDi har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser IMDi står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap. IMDi har ikke mottatt fullmakter til annen virksomhets kapittel/post i 2014.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsrapporteringen. IMDi har i 2015 avgitt to belastningsfullmakter.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall IMDi har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. IMDi har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen.

Note 7 til artskontorrapporteringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

OPPSTILLING AV BEVILGNINGSRAPPORTERING FOR REGNSKAPSÅR 2014

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merutgift (-) og mindretgift
0820	Integrering- og mangfoldsdirektoratet – driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B	203 735 000	204 904 645	-1 169 645
0821	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	20 685 400	15 794 672	4 890 728
0821	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A, B	40 161 000	36 508 932	3 652 068
0821	Integreringstilskudd	60	Diverse	A, B	5 762 857 000	5 760 975 723	1 881 277
0821	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	61	Diverse	A, B	398 477 000	396 619 673	1 857 327
0821	Kommunale innvandrertiltak	62	Diverse	A	206 750 000	206 740 970	9 030
0821	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	70	Tilskudd	A	1 925 000	1 925 000	0
0821	Tilskudd til innvandringsorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	71	Tilskudd	A	52 582 000	51 933 915	648 085
0821	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	72	Tilskudd	A	2 611 000	2 611 000	0
0821	Tilskudd	73	Tilskudd	A	4 000 000	4 000 000	0
0822	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	60	Diverse	A	1 581 379 000	1 579 237 250	2 141 750
0823	KTM – driftsutgifter	01	Driftsutgifter		0	814	-814
Sum utgiftsført					8 275 162 400	8 261 252 593	
Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2014	Merinntekter
3820	IMDI – Diverse inntekter	01	Driftsinntekter			807 115	807 115
3820	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	15	Refusjon av arbeidsmarkedstiltak			200 093	200 093
3820	Refusjon foreldrepenger IMDI	16	Refusjon av foreldrepenger			1 565 672	1 565 672
3820	Refusjon sykepenger IMDI	18	Refusjon av sykepenger			4 916 320	4 916 320
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse			12 763 089	
5700	Arbeidsgiveravgift	72	Arbeidsgiveravgift			15 973 713	
Sum inntektsført					0	36 226 002	
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet					8 225 026 591		
<i>Kapitalkontoer</i>							
60088701	Norges Bank KK/innbetalinger					30 758 718	
60088702	Norges Bank KK/utbetalinger					-8 254 977 043	
705005	Endring i mellomværende med statskassen					-808 266	
Sum rapportert					0	0	
Konto	Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (201412)				2015	2014	Endring
6260	Aksjer				0	0	0
705005	Mellomværende med statskassen				-5 729 418	-4 921 152	-808 266

NOTE A: FORKLARING AV SAMLET TILDELING

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
0820 01	5 496 000	198 239 000	203 735 000
0820 21	1 835 400	18 850 000	20 685 400
0821 45	3 369 000	36 792 000	40 161 000
0821 60	16 922 000	5 745 935 000	5 762 857 000
0821 61		398 477 000	398 477 000
0821 62		206 750 000	206 750 000
0821 70		1 925 000	1 925 000
0821 71		52 582 000	52 582 000
0821 72		2 611 000	2 611 000
0821 73		4 000 000	4 000 000
0822 60		1 581 379 000	1 581 379 000
			8 275 162 400

NOTE B: FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREGNING AV MULIG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Standard refusjoner på inntektspostene 15-18	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp*	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
0820 01		-1 169 645		-1 169 645	6 682 085	807 115			6 319 555	9 911 950	6 319 555
0821 21	Kan overføres	4 890 728	-200 000,00	4 690 728					4 690 728		4 690 728
0821 45	Kan overføres	3 652 068	-3 138 817,39	513 251					513 251		513 251
0821 60	Kan overføres	1 881 277		1 881 277					1 881 277		1 881 277
0821 61	Overslagsbevilgning	1 857 327		1 857 327					ikke aktuell		

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se rundskriv R-2/2013 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Avgitte belastningsfullmakter: Fylkesmannen i Nordland på kap/post 82121 og Utlendingsdirektoratet på kap/post 82145

Mottatte belastningsfullmakter
IMDi har ikke mottatt belastningsfullmakter fra andre virksomheter i 2014.

Stikkordet «kan overføres»

IMDis bevilgninger på kapittel 821, post 21, kapittel 821, post 45 og kapittel 821, post 60 er gitt med stikkordet kan overføres. Beløpet stammer fra tildelinger gitt innenfor de to siste budsjettår og virksomheten lar beløpet inngå som en del av mulig overførbart beløp.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre)

IMDi har gitt en belastningsfullmakt til Fylkesmannen i Nordland pålydende kr 200 000 på kapittel 821, post 21. Fylkesmannen i Nordland har rapportert tilsvarende beløp på kapittel 821, post 21. IMDis mindreutgift er korrigert for utgifter rapportert av Fylkesmannen i Nordland og viser dermed en mindreutgift på kr 4 690 728. IMDi har videre gitt en belastningsfullmakt til Utlendingsdirektoratet pålydende kr 4 000 000 på kapittel 821, post 45. Utlendingsdirektoratet har rapportert kr 3 138 817,39 på kap. 821, post 45. IMDis mindreutgift er korrigert for utgifter rapportert av Utlendingsdirektoratet og viser dermed en mindreutgift på kr 513 251.

Fullmakt til å bruke standard refusjoner av lønnsutgifter til å overskrive utgifter

IMDi har brukt lønnsrefusjoner som er rapportert på kapittel 3820, /postene 15-18 til å dekke inn samtlige merutgifter under driftsposten 820.01. Lønnsrefusjonene beløper seg samlet til kr 6 682 085. Av disse brukes kr 1 169 645 til å dekke inn årets merutgift. Resterende beløp kr 5 512 440 inngår i utregning av mulig overførbart beløp til neste år.

Mulig overførbart beløp

IMDis ubrukte bevilgning på kapittel 820, post 1 beløper seg til kr 6 319 555. Da dette beløpet er under grensen på 5 % regnes hele beløpet som mulig overføring til neste budsjettår. Beløpene som står på kapittel 821, postene 21 og 60 kan overføres i sin helhet da stikkordet "kan overføres" er knyttet til kapittel/posten. Beløpene inngår i beregningen av mulig overførbart beløp til neste år. Det er ikke aktuelt å overføre midler til neste år fra andre utgiftsposter. Mulig overføring til neste år er en beregning, og IMDi får tilbakemelding fra overordnet departement om endelig beløp som overføres til neste år. Departementet vurderer blant annet om andre virksomheter eller departementet selv disponerer midler på de samme kombinasjonene av kap/post som IMDi. Beregningen av mulig overføring på kap. 821, post 21 viser IMDis andel av bevilgningen.

OPPSTILLING AV ARTSKONTORRAPPORTERINGEN FOR 2014

	Note	2014	2013
Inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	
Salgs- og leieinnbetalinger	1	0	
Andre innbetalinger	1	807 115	
Innbetaling av finansinntekter	1	0	
Sum innbetalinger		807 115	
Utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	2	140 259 568	
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	2	-6 682 085	
Utbetalt til investeringer	3	16 147 273	
Utbetalt til kjøp av aksjer		0	
Andre utbetalinger til drift	4	101 003 480	
Utbetaling av finansutgifter	4	4 557	
Sum utbetalinger		250 732 792	
Netto rapporterte utgifter til drift og investeringer		249 925 677	
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	5	0	
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	6	8 003 837 716	
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer til andre		8 003 837 716	
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		15 973 713	
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m)		12 763 089	
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		28 736 802	
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		8 225 026 591	
Oversikt over mellomværende med statskassen		31.12.2014	01.01.2014
<i>Eiendeler og gjeld</i>			
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)	7	54 904	120 410
Kasse (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på konto)	7	0	0
Skyldig skattetrekk	7	-5 806 830	-5 076 533
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)	7	-14 063	-5 197
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)	7	36 571	40 168
Sum mellomværende med statskassen		-5 729 418	-4 921 152

NOTE 1: INNTEKTER RAPPORTERT TIL BEVILGNINGSREGNSKAPET 2014

	2014
Innbetalinger fra gebyrer	
Byggesaksgebyr	0
Tilsynsavgift elsikkerhet	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd	0
Sum innbetalinger fra gebyrer	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0
Salgs- og leieinnbetalinger	
Sum salgs- og leieinnbetalinger	0
Andre innbetalinger	
Annen driftsrelatert inntekt	807 115
Diverse inntekter	0
Sum andre innbetalinger	807 115
Innbetaling av finansinntekter	
Renteinntekter	0
Valutagevinst (agio)	0
Annen finansinntekt	0
Sum innbetaling av finansinntekter	0
Sum inntekter rapportert til bevilgningsregnskapet	807 115

NOTE 2: UTBETALINGER TIL LØNN OG SOSIALE UTGIFTER OG INNBETALINGER AV OFFENTLIGE REFUSJONER VEDRØRENDE LØNN 2014

	2014
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	
Lønninger	120 929 302
Arbeidsgiveravgift	15 764 104
Pensjonsutgifter*	0
Andre ytelser	3 566 162
Sum utbetalinger til lønn og sosiale utgifter	140 259 568
Offentlige refusjoner vedrørende lønn	
Sykepenger og andre refusjoner	6 682 085
Sum offentlige refusjoner vedrørende lønn	6 682 085
Antall årsverk:	219

* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.

NOTE 3: UTBETALT TIL INVESTERINGER 2014

	2014
Immaterielle eiendeler og lignende	12 905 988
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0
Beredskapsanskaffelser	0
Infrastruktureiendeler	0
Nasjonaleiendom og kulturminner	0
Maskiner og transportmidler	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	3 107 117
Andre utgiftsførte investeringer (*)	134 168
Sum utbetalt til investeringer	16 147 273

(*) Spesifiseres ytterligere dersom det er andre vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet

NOTE 4: ANDRE UTBETALINGER TIL DRIFT OG UTBETALING AV FINANSUTGIFTER 2014

	2014
Andre utbetalinger til drift	
Husleie	14 348 504
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	130 833
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	3 691 334
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	0
Mindre utstysanskaffelser	1 004 146
Leie av maskiner, inventar og lignende	8 594 345
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne	51 432 848
Reiser og diett	7 036 211
Øvrige driftsutgifter (*)	14 765 259
Sum andre utbetalinger til drift	101 003 480
Utbetaling av finansutgifter	
Renteutgifter	4 557
Agiotap	0
Andre finansutgifter	0
Sum utbetaling av finansutgifter	4 557

(*) Bør spesifiseres ytterligere dersom det er vesentlige poster som bør fremgå av regnskapet

NOTE 5: INNKREVINGSVIRKSOMHET OG ANDRE OVERFØRINGER TIL STATEN 2014

	2014
Faste stillinger	0
Kunnskapsutv. Midlertidige stillinger	0
Faste stillinger	0
BLD. Spesielle driftsutg. Varer og tj	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	0

NOTE 6: TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN 2014

	2014
Tilskudd til kommuner post 60-85	7 944 400 326
Tilskudd til fylkeskommuner post 60-85	18 146 475
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	7 552 000
Tilskudd til ideelle organisasjoner post 70-85	33 738 915
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	8 003 837 716

NOTE 7: SAMMENHENG MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN 2014

Del A: Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	2014 Spesifisering av bokført avregning med statskassen	2014 Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler			
Finansielle anleggsmidler*	0	0	0
Sum	0	0	0
Omløpsmidler			
Kundefordringer	0	0	0
Andre fordringer	54 904	54 904	0
Kasse og bank	0	0	0
Sum	54 904	54 904	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-14 576	0	-14 576
Skyldig skattetrekk	-5 806 830	-5 806 830	0
Skyldige offentlige avgifter	-14 063	-14 063	0
Annen kortsiktig gjeld	36 571	36 571	0
Sum	-5 798 898	-5 784 322	-14 576
Langsiktige forpliktelser			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Sum	-5 743 994	-5 729 418	-14 576

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 7 B

Del B: Spesifisering av investeringer i aksjer og selskapsandeler

	Forretnings- kontor	Ervervs- dato	Antall aksjer	Eier- andel	Stemme- andel	Årets resultat i selskapet	Balanseført egenkapital i selskapet	Balanse- ført verdi i regnskap*
Aksjer								
Selskap 1								
Selskap 2								
Balanseført verdi 15.12.2015								0

* Investeringer i aksjer er bokført til anskaffelseskost. Balanseført verdi er den samme i både virksomhetens kontospesifikasjon og kapitalregnskapet.

Vedlegg

- Vedlegg 1: Rapportering for Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013-2016) per 31.12.2014
- Vedlegg 2: Kunnskapsutvikling over post 21 i 2014
- Vedlegg 3: Helhetlig rapportering på kap. 821, post 71 Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillighet 2013
- Vedlegg 4: Status for likestilling i IMDi (kjønn, ansatte, permisjon, legemeldt sykefravær) per 31.12.2014
- Vedlegg 5: Årsrapport for busetting 2014
- Vedlegg 6: Statistikkrapportering 2014

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Postadresse: Postboks 8059 Dep, 0031 Oslo | **Besøksadresse:** Tollbugata 20, 0152 Oslo
Telefon sentralbord: 24 16 88 00 | **E-post:** post@imdi.no | **Bestilling av rapporter:** bestilling@imdi.no
www.imdi.no

IMDis regionkontor

IMDi Indre Øst: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Storgata 16, 2815 Gjøvik
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Hedmark, Oppland, Buskerud

IMDi Midt-Norge: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Peter Egges plass 2, 7011 Trondheim
PB 2438 Sluppen, 7005 Trondheim
Dekker følgende fylker:
Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal

IMDi Nord: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Dronningensgate 52/54, 8514 Narvik
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Finnmark, Nordland, Troms

IMDi Sør: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Tordenskjoldsgate 65, 4614 Kristiansand
PB 527 Lundsiden, 4605 Kristiansand
Dekker følgende fylker:
Aust-Agder, Vest-Agder, Telemark

IMDi Vest: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Sandbrogaten 5-7, 5003 Bergen
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Sogn og Fjordane, Rogaland, Hordaland

IMDi Øst: 24 16 88 00

Besøksadresse:
Tollbugata 20, 0152 Oslo
PB 8059 Dep., 0031 Oslo
Dekker følgende fylker:
Oslo, Akershus, Vestfold, Østfold